

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η Ανταγωνιστικότητα και η Οικονομική Ανάπτυξη στη Ρωσία

**Σύνταξη: Σωκράτης Καλαντζόπουλος
Επιβλέπων καθηγητής: Χάρρυ Παπαπανάγος**

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Σωκράτης Καλαντζόπουλος

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ρωσική Ομοσπονδία τα τελευταία χρόνια αποτελεί μία ανερχόμενη παγκόσμια δύναμη, γυρίζοντας σελίδα από την ανασφάλεια και την αστάθεια του την έπλητταν πριν από 20 χρόνια. Η Ρωσία για να επιτύχει τον στόχο να καταστεί ένας παγκόσμιος πόλος ισχύος, σε ένα ταχέως εξελισσόμενο διεθνές σύστημα, είναι απαραίτητο να δομήσει την οικονομία της σε στέρεες βάσεις. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει τον αντίκτυπο της ανταγωνιστικότητας στην οικονομική ανάπτυξη της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Παρατίθενται οι ορισμοί και το θεωρητικό υπόβαθρο των σημαντικότερων εννοιών που αποτελούν τη βάση της εργασίας. Πραγματοποιείται μία ιστορική επισκόπηση σχετικά με τα σημαντικότερα γεγονότα που διαμόρφωσαν την εικόνα της ρωσικής οικονομίας, από την κατάρρευση της σοβιετικής ένωσης μέχρι και σήμερα. Στη συνέχεια αναφέρεται η μεθοδολογική προσέγγιση της έρευνας, που θα αποτελέσει τη βάση για τη συλλογή των οικονομικών δεδομένων και τον τρόπο της ανάλυσής τους. Η ανάλυση των στοιχείων θα πραγματοποιηθεί οικονομετρικά, με τη μέθοδο της γραμμικής παλινδρόμησης. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης θα μας βοηθήσουν να εντοπίσουμε τους βασικότερους παράγοντες της ανταγωνιστικότητας που επιδρούν στην ανάπτυξη της ρωσικής οικονομίας. Μέσα από την ερμηνεία των αποτελεσμάτων θα διαφανούν οι δυνατότητες, τα αδύνατα σημεία και οι προοπτικές της. Καταλήγοντας, θα εξαχθούν τα τελικά συμπεράσματα της εργασίας και θα προταθούν πολιτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας.

Λέξεις κλειδιά: οικονομική ανάπτυξη, παγκόσμιος δείκτης ανταγωνιστικότητας, Ρωσική Ομοσπονδία, οικονομετρική ανάλυση

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

SUMMARY

The Russian Federation in recent years has been a rising global power, stepping away from the insecurity and instability that plagued it 20 years ago. In a rapidly evolving international system, in order for Russia to achieve the goal of becoming a global pole of power, it is necessary to structure its economy on solid foundations. The aim of this thesis is to investigate the impact of competitiveness on the economic development of the Russian Federation. In the beginning are listed the definitions and the theoretical background of the most important concepts that form the basis of the report. A historical overview is made of the most important events that shaped the image of the Russian economy, from the collapse of the Soviet Union to the present day. Then, is mentioned the methodological approach of the research, which will form the basis for the collection of the economic data and the way of their analysis. The data analysis will be carried out econometrically, using the linear regression method. The results of the analysis will help us to identify the main competitiveness factors affecting the development of the Russian economy. Through the interpretation of the results, the possibilities, weaknesses and perspectives will become clear. At the end, the final conclusions of the thesis will be drawn and policies will be proposed, to improve competitiveness of Russian economy.

Keywords: economic development, global competitiveness index, Russian Federation, econometric analysis

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	1
1.2 ΣΚΟΠΟΣ	2
1.3 ΔΟΜΗ.....	3
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	4
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ	4
2.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	4
2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ.....	4
2.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	5
2.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	7
2.4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ IMD	7
2.4.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ WEF	8
2.4.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ WBG.....	9
2.5 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΞΕ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ	10
2.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ	11
2.6 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ	12
2.6.1 ΕΠΟΧΗ ΕΣΣΔ	13
2.6.2 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1991-1999	13
2.6.3 ΕΠΟΧΗ ΠΟΥΤΙΝ	14
2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	17
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	19
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	19
3.1 ΓΕΝΙΚΑ.....	19
3.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	19
3.2.1 ΘΕΣΜΟΙ (INSTITUTIONS)	22
3.2.2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ (INFRASTRUCTURE)	22
3.2.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ (ICT ADOPTION)	22

3.2.4	ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (MACROECONOMIC STABILITY)	23
3.2.5	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (HEALTH)	23
3.2.6	ΑΝΩΤΕΡΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (SKILLS)	24
3.2.7	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΑΘΩΝ (PRODUCT MARKET)	24
3.2.8	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (LABOUR MARKET)	24
3.2.9	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (FINANCIAL SYSTEM)	24
3.2.10	ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET SIZE)	25
3.2.11	ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ (BUSINESS DYNAMISM)	25
3.2.12	ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (INNOVATION CAPABILITY)	25
3.3	ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	26
3.4	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	34
4 ^ο	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	36
	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ	36
4.1	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (GCI) ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	36
4.1.1	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 1 ^ο Υ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	37
4.1.2	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 2 ^ο Υ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	39
4.1.3	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 3 ^ο Υ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	40
4.1.4	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 4 ^ο Υ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	41
4.1.5	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 5 ^ο Υ ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ	43

4.1.6	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 6 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	44
4.1.7	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 7 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	46
4.1.8	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 8 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	47
4.1.9	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 9 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	49
4.1.10	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 10 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	50
4.1.11	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 11 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	52
4.1.12	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 12 ^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	53
4.2	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ.....	55
4.3	ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ.....	59
4.4	ΣΥΝΟΨΗ.....	61
5 ^Ο	ΚΕΦΑΛΑΙΟ:.....	63
	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (POLICY IMPLICATIONS) ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	63
5.1	ΓΕΝΙΚΑ.....	63
5.2	ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΥΛΩΝΩΝ.....	63
5.2.1	ΘΕΣΜΟΙ (INSTITUTIONS).....	63
5.2.2	ΥΠΟΔΟΜΕΣ (INFRASTRUCTURE).....	64
5.2.3	ΑΝΩΤΕΡΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (SKILLS).....	64
5.2.4	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (LABOUR MARKET)	65
5.2.5	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ (ICT ADOPTION).....	66
5.2.6	ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET SIZE).....	67

5.3 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ SARS-CoV-2 ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ	68
5.4 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	71
6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ	73
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ.....	73
6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	73
6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	75
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	77

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 ΓΕΝΙΚΑ

Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 και την αναμενόμενη αναδιάρθρωση του οικονομικού χάρτη, η διεθνής ανταγωνιστικότητα έχει αποκτήσει μεγάλο ενδιαφέρον για τη συμμετοχή στο διεθνές εμπόριο και την οικονομική ανάπτυξη των κρατών.

Αν παρατηρήσουμε τα οικονομικά μεγέθη της Ρωσικής Ομοσπονδίας (Ρ.Ο.), θα διαπιστώσουμε αρχικά με έκπληξη, ότι από οικονομικής άποψης δεν αποτελεί υπερδύναμη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της World Bank Group (WBG) είναι η ενδέκατη χώρα από άποψης μεγέθους του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ), με την Κορέα και την Ιταλία να βρίσκονται σε υψηλότερες θέσεις. Η Ρ.Ο. είναι το κύριο κράτος που διαδέχθηκε την πάλαι ποτέ πανίσχυρη ΕΣΣΔ, του δεύτερου παγκόσμιου πόλου ισχύος μετά τον Β' ΠΠ, η οποία έστειλε τον πρώτο άνθρωπο στο διάστημα. Παρόλα αυτά η Ρ.Ο., δεν έχει να επιδείξει ιδιαίτερες επιδόσεις στον τομέα της τεχνολογίας, με φωτεινές εξαιρέσεις τον τομέα της αμυντικής βιομηχανίας, την αεροδιαστημική βιομηχανία και την τεχνητή νοημοσύνη.

Με μία πιο προσεκτική ματιά όμως στη Ρ.Ο., θα διαπιστώσουμε ότι είναι μία ιδιαίτερα πλούσια χώρα από άποψης φυσικών πόρων, με ιδιαίτερα μεγάλη αγορά, η οποία ασκεί σημαντική επιρροή στα κράτη που συνορεύει. Πιο συγκεκριμένα, η Ρ.Ο. είναι η μεγαλύτερη χώρα στον πλανήτη, καλύπτει περίπου το 1/8 της χερσαίας επιφάνειας του και σχεδόν ολόκληρη τη βόρεια Ευρασία, μία σημαντικότερη περιοχή από πλευράς γεωπολιτικής. Έχει πληθυσμό σχεδόν 143 εκατομμυρίων ανθρώπων, που αποτελεί λίγο περισσότερο από το 50% του πληθυσμού της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Η Ρ.Ο. συνορεύει με 14 κράτη και η ρωσική γλώσσα είναι η όγδοη πιο διαδεδομένη γλώσσα στον κόσμο, καθώς ομιλείται πάνω από 250 εκατομμύρια ανθρώπους, εκ των οποίων τα 160 εκατ. τη θεωρούν μητρική τους γλώσσα. (Statista 2021)

Η Ρ.Ο. έχει εκφράσει την επιθυμία να ασκήσει επιρροή και να προβάλλει τις θέσεις της με τη συμμετοχή της σε σημαντικούς περιφερειακούς οργανισμούς, πέρα από το γεγονός ότι αποτελεί μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Είναι ιδρυτικό μέλος από το 2014, της Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης (Eurasian Economic Union, EAEU ή EEU), μια οικονομική ένωση κρατών στη βόρεια Ευρασία. Η ένωση αυτή διαφαίνεται ότι μελλοντικά πρόκειται να ενισχύσει τη ρωσική εξωτερική πολιτική, την οικονομία, και τη στρατιωτική της επιρροή στις χώρες της κεντρικής Ασίας. Είναι επίσης μέλος της Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ), ενός οργανισμού που τον αποτελούν ορισμένες πρώην σοβιετικές χώρες και διαθέτει ορισμένες τυπικές εξουσίες συντονισμού στους τομείς του εμπορίου, της οικονομίας, της παραγωγής νομοθετικού έργου και της ασφάλειας. Μερικά από τα μέλη της ΚΑΚ συμμετέχουν στην Ευρασιατική Οικονομική Ένωση με στόχο τη δημιουργία μιας πλήρους κοινής αγοράς. Είναι μέλος των BRICS, των σημαντικότερων αναδυόμενων οικονομιών του πλανήτη, που διαμορφώνεται σταδιακά σε γεωπολιτική συμμαχία, αν και ο αρχικός σκοπός ήταν η προώθηση επενδύσεων. Τέλος, είναι μέλος στον

Οργανισμό Συνεργασίας της Σαγκάης, έναν οργανισμό πολιτικής, οικονομικής και αμυντικής συνεργασίας της Κεντρικής Ασίας με επικεφαλής τη Ρωσία και την Κίνα.

Στον τομέα της αεροδιαστημικής τεχνολογίας, η NASA εξαρτάται από τη Ρωσική Διαστημική Υπηρεσία Roscosmos, για τη μεταφορά αστροναυτών στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό. Η Ρωσία είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας φυσικού αερίου στον κόσμο και ένας από τους μεγαλύτερους εξαγωγείς πετρελαίου. Λόγω των εξαγωγών ενέργειας, είναι ιδιαίτερα σημαντική για την παγκόσμια αγορά, από πλευράς τιμολόγησης και εξάρτησης. Υπάρχουν εκτιμήσεις που αναφέρουν ότι έως το 2030 το 50% του φυσικού αερίου της Ευρώπης θα μπορούσε να προέρχεται από τη Ρωσία, αυξάνοντας αντίστοιχα την επιρροή της στη γηραιά ήπειρο. Λόγω του μεγέθους της αγοράς της χώρας και των φυσικών της πόρων, η ρωσική αγορά παρουσιάζει μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον για τους εγχώριους και ξένους επιχειρηματίες.

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης το 1991, η ρωσική κυβέρνηση εφάρμοσε μια σειρά από ριζικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούσαν στη μετατροπή της οικονομίας από μια κεντρικά σχεδιασμένη και κατευθυνόμενη οικονομία, σε μια που βασίζεται στις αρχές του ελεύθερου εμπορίου. Η ιστορία της Ρωσίας κατά τις τρεις δεκαετίες της ύπαρξής της, περιλαμβάνει περιόδους υπερπληθωρισμού, στασιμότητας αλλά και ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης.

Τα τελευταία χρόνια, διαδοχικές κρίσεις επηρέασαν την παγκόσμια και τη ρωσική οικονομία, αρχής γενομένης της χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008. Ακολούθησε η κρίση στις τιμές ενέργειας και η προσάρτηση της Κριμαίας το 2014, ενώ από το 2019 ξέσπασε η πανδημία SARS-CoV-2 (Covid-19) που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Η οικονομία της Ρ.Ο. κατάφερε να ανταπεξέλθει με σχετική επιτυχία στις εν λόγω οικονομικές αστάθειες. Σε αυτό το ήδη ρευστό γεωπολιτικό και οικονομικό περιβάλλον, ήρθε να προστεθεί η εισβολή στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022, οι επιπτώσεις της οποίας είναι καταγιστικές και δεν έχουν διαφανεί πλήρως μέχρι στιγμής. Τέλος, δεν θα πρέπει να αγνοηθεί από κανένα ότι η Ρωσία διαθέτει μαζί με τις ΗΠΑ, τα μεγαλύτερα αποθέματα πυρηνικών όπλων στον πλανήτη.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι από άποψη μεγέθους ισχύος, η Ρ.Ο. δύναται να αποτελεί σημαντικό πόλο ισχύος στο διεθνές σύστημα. Υπό αυτό το πρίσμα είναι σημαντικό να γνωρίζουμε την ανταγωνιστικότητα και τις δυνατότητες της οικονομίας ενός δυναμικά ανερχόμενου παίκτη, σε ένα ταχέως εξελισσόμενο διεθνές σύστημα.

1.2 ΣΚΟΠΟΣ

Ο σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη της οικονομικής ανάπτυξης της Ρ.Ο. από άποψη ανταγωνιστικότητας. Με βάση τη βιβλιογραφία, θα εντοπίσουμε τους παράγοντες που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ευημερία και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ώστε να συγκροτήσουμε μία βάση δεδομένων.

Η ποσοτική ανάλυση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί οικονομετρικά βάσει του μοντέλου γραμμικής παλινδρόμησης, με τη χρήση ενός στατιστικού προγράμματος. Με την εκτίμηση των παραπάνω στοιχείων, θα καταλήξουμε σε

συμπεράσματα για την ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και τις προοπτικές της οικονομίας της Ρ.Ο. (Stone 1954)

1.3 ΔΟΜΗ

Η δομή της εργασίας είναι προσανατολισμένη στη συγκέντρωση των κατάλληλων στοιχείων που απαιτούνται για την ανάλυση της ανταγωνιστικότητας της ρωσικής οικονομίας. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν τα γενικά χαρακτηριστικά της χώρας, όπως το ιστορικό πλαίσιο, τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη και γενικά να πραγματοποιηθεί μία οικονομική επισκόπηση.

Στο δεύτερο κεφάλαιο (Βιβλιογραφική Ανασκόπηση), θα επιχειρήσουμε να κατανοήσουμε την έννοια της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας. Γίνεται προσπάθεια να συνδυαστεί η ανταγωνιστικότητα και η παραγωγικότητα της οικονομίας των κρατών, με την ανάπτυξη και την επίτευξη υψηλού βιοτικού επιπέδου. Στη συνέχεια θα γίνει μία οικονομική επισκόπηση της Ρ.Ο. από την κατάρρευση της ΕΣΣΔ μέχρι τα τελευταία χρόνια, όπου θα αναφερθούν επιγραμματικά οι οικονομικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν από τις διαδοχικές κυβερνήσεις και θα επισημανθούν τα διαχρονικά βασικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ρωσικής οικονομίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο (Μεθοδολογία) θα εξηγήσουμε τους παράγοντες (πυλώνες) που θεωρούνται σημαντικοί για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας. Θα αναφερθούν τα βασικά οικονομικά στοιχεία της Ρ.Ο. που επηρεάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ώστε να συγκροτηθεί η κατάλληλη βάση δεδομένων. Τέλος, θα καθοριστεί η μεθοδολογική προσέγγιση και το οικονομετρικό μοντέλο για την ανάλυση των δεδομένων, η οποία θα πραγματοποιηθεί με τη χρήση του ευρέως διαδεδομένου στατιστικού προγράμματος SPSS.

Στο τέταρτο κεφάλαιο (Αποτελέσματα Οικονομετρικής Ανάλυσης) θα γίνει μελέτη των αποτελεσμάτων της οικονομετρικής ανάλυσης. Τα αρχικά αποτελέσματα θα είναι το έναυσμα για περαιτέρω ανάλυση και επεξεργασία προκειμένου να εξαχθούν τα τελικά συμπεράσματα και διαπιστώσεις σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη της Ρ.Ο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο (Policy Implications) θα αναφερθούν οι επιπτώσεις των αποτελεσμάτων της ανάλυσης και η σημασία τους για την παρούσα έρευνα.

Καταλήγοντας, στο έκτο κεφάλαιο θα συνοψίσουμε τα βασικά συμπεράσματα της έρευνάς μας και θα προταθούν πολιτικές, για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ρωσικής οικονομίας με στόχο την οικονομική ανάπτυξη.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Αρχικά, θα επιχειρήσουμε να προσδιορίσουμε τις βασικές οικονομικές έννοιες που αποτελούν το αντικείμενο της εργασίας, όπως η οικονομική ανάπτυξη και η έννοια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Θα αναφέρουμε ένα σύντομο ιστορικό πλαίσιο για το πώς διαμορφώθηκε ανά τα έτη η πορεία της οικονομίας της Ρ.Ο., προκειμένου να κατανοήσουμε τα χαρακτηριστικά της. Αυτό θα μας βοηθήσει ώστε να επικεντρωθούμε στα βασικά συστατικά που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική ανάπτυξη, τα οποία θα αναλύσουμε στα επόμενα Κεφάλαια.

2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οικονομική ανάπτυξη λογίζεται ως η διαδικασία κατά την οποία αυξάνεται ο πλούτος ενός έθνους με την πάροδο του χρόνου. Έχει σημασία για μια χώρα επειδή μπορεί να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο και να προσφέρει δημοσιονομική σταθερότητα στους πολίτες της για μία εκτεταμένη χρονική περίοδο. (Batabyal 2022)

Είναι μια διαδικασία διαδοχικής μετάβασης μιας οικονομίας που βασίζεται από την πρωτογενή παραγωγή, στην δευτερογενή (μεταποίηση) και τελικά στην τριτογενή (εμπόριο και υπηρεσίες). Ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης επηρεάζεται από τους πόρους (φυσικούς, ανθρώπινους και κεφαλαιουχικούς) και την τεχνολογική ανάπτυξη στην οικονομία μαζί με τη θεσμική δομή και τη σταθερότητα. Επίσης, άλλοι παράγοντες περιλαμβάνουν το επίπεδο της οικονομικής δραστηριότητας σε παγκόσμιο επίπεδο με τους όρους του διεθνούς εμπορίου. Τα κράτη που συμμετέχουν στο διεθνές εμπόριο και οι εγχώριες τους δραστηριότητες λειτουργούν με συναφή τρόπο, απολαμβάνουν τις ευεργετικές επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη μέσω της βελτίωσης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Επομένως, η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας συνεισφέρει στην αναδιανομή του εισοδήματος και στην ευημερία γενικότερα, με όρους υψηλότερου επιπέδου κατά κεφαλήν Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ).

Πώς όμως μετρείται η οικονομική ανάπτυξη; Το ΑΕΠ ως δείκτης της οικονομικής ισχύος μίας χώρας, αμφισβητείται από πολλούς. Ένα από τα σημαντικά προβλήματα του ΑΕΠ ως δείκτης σύγκρισης του μεγέθους οικονομιών, είναι η μετατροπή του σε δολάρια. Αυτό σημαίνει πως υπόκειται στις διακυμάνσεις της ισοτιμίας του δολαρίου, οι οποίες είναι σημαντικές.

Ένας ασφαλής τρόπος για να μελετήσουμε την πραγματική οικονομική ανάπτυξη, είναι υπολογίσουμε το ΑΕΠ μίας χώρας σε μονάδες ισοδύναμης αγοραστικής αξίας (ΜΙΑΔ). Οι ΜΙΑΔ είναι ένας αποπληθωριστής τιμών και βασίζονται στο ποσό των χρημάτων που θα χρειαστεί κάποιος για να αγοράσει την ίδια ποσότητα αγαθών και υπηρεσιών σε δύο διαφορετικές χώρες. Αυτό το ποσό χρημάτων χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό μίας ευρύτερης συναλλαγματικής

ισοτιμίας, η χρήση της οποίας καθιστά ένα ποσό χρημάτων να έχει την ίδια αγοραστική δύναμη σε διαφορετικές χώρες. Οι ΜΙΑΔ διευκολύνουν τη σύγκριση εισοδημάτων διεθνώς, καθώς οι απλές συναλλαγματικές ισοτιμίες είναι συχνά άστατες, επηρεάζονται εύκολα από πολιτικούς και χρηματοοικονομικούς παράγοντες. Οι ΜΙΑΔ είναι χρήσιμες για να γίνονται συγκρίσεις των πραγματικών τιμών (μισθών, ΑΕΠ, κ.λ.π.) μεταξύ χωρών με διαφορετικά νομίσματα, διαφορετικό κόστος ζωής και διαφορετικά επίπεδα διαβίωσης.

Για να δείξουμε μία διάσταση της διαφοράς των μεγεθών, σύμφωνα με τα στοιχεία από την WBG για το 2021, το μέγεθος του ΑΕΠ της Ρωσίας (1,78 τρισ. \$) είναι συγκρίσιμο με αυτό της Ισπανίας (1,43 τρισ. \$). Όμως εάν επιχειρήσουμε να εξετάσουμε το ΑΕΠ με όρους ΜΙΑΔ (Purchasing Power Parity – PPP), τότε η Ισπανία (1,93 τρισ. \$) υποβαθμίζεται σε σχέση με τη ρωσική οικονομική ισχύ (4,79 τρισ. \$), η οποία πλέον είναι αντίστοιχη με αυτήν της Γερμανίας, (4,82 τρισ. \$). Αξίζει να σημειωθεί ότι με την αντίστοιχη μέθοδο, η Κίνα (27,31 τρισ. \$) ξεπερνάει τις ΗΠΑ (23 τρισ. \$). (Βιλιάρδος 2022) (WBG 2022)

2.3 ΟΡΙΣΜΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η διεθνής ανταγωνιστικότητα (δ.α.) είναι μια ευρεία και πολύπτυχη έννοια, για την οποία δεν υπάρχει ένας μοναδικός ή πλήρης ορισμός, ούτε κάποιος ενιαίος και γενικά αποδεκτός τρόπος μέτρησής της. Συνήθως η δ.α. εξετάζεται ως προς τις τιμές και το κόστος εργασίας (price and cost competitiveness) αλλά και ως προς άλλους οικονομικούς, διαρθρωτικούς, θεσμικούς και ποιοτικούς παράγοντες (non-price competitiveness). (Οικονόμου, Σαμπεθάι και Συμιγιάννης 2010)

Ένας πρώτος ορισμός της εθνικής ανταγωνιστικότητας δόθηκε το 1985 από τον πρόεδρο της Commission on Industrial Competitiveness, σύμφωνα με τον οποίο, η ανταγωνιστικότητα ενός κράτους είναι η ικανότητά του, μέσα σε ένα πλαίσιο δίκαιης και ελεύθερης αγοράς, να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες απαντώντας στις απαιτήσεις των διεθνών αγορών, διατηρώντας ή αυξάνοντας το πραγματικό εισόδημα των πολιτών του. (USSenate 1985) (Ζοπουνίδης, και συν. 2019)

Από το 2000, άρχισαν να χρησιμοποιούνται δύο ορισμοί της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας οι οποίοι διαφέρουν ελαφρώς αλλά ταυτόχρονα είναι και αλληλένδετοι. Ο πρώτος αναπτύχθηκε από τον καθηγητή Jeffrey D. Sachs του Κέντρου Διεθνούς Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, εστιάζει στην παγκόσμια ανταγωνιστικότητα ως το σύνολο των οικονομικών πολιτικών που υποστηρίζουν υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Έτσι εισήχθη ο Δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Growth Competitiveness Index - GCI). Αργότερα εντός του 2005, αυτός ο δείκτης τροποποιήθηκε και περιελάμβανε περιληπτικά τους ακόλουθους εννέα παράγοντες κρίσιμους για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Θεσμοί, Υποδομές, Μακροοικονομία, Υγεία και πρωτοβάθμια εκπαίδευση, Τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση, Αποτελεσματικότητα αγοράς, Τεχνολογική ετοιμότητα, Επιχειρηματική πολυπλοκότητα, Καινοτομία. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι κανένας από αυτούς τους παράγοντες από μόνος του δεν μπορεί να διασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα. Η αξία του ενός μπορεί να υπονομευθεί από την αδυναμία ενός ή περισσότερων από τους υπολοίπους. Η δεύτερη προσέγγιση της

ανταγωνιστικότητας, με επικεφαλής τον καθηγητή Michael E. Porter, χρησιμοποιεί μικροοικονομικούς δείκτες για τη μέτρηση του συνόλου των θεσμών, των δομών της αγοράς και των οικονομικών πολιτικών που υποστηρίζουν τα υψηλά επίπεδα ευημερίας. (V. Kuzin 2007)

Βασικός άξονας στον πρώτο ορισμό είναι ο ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, ενώ στον δεύτερο είναι το επίπεδο ευημερίας. Λίγο αργότερα, το 2005, ο δείκτης αυτός μετονομάστηκε σε Δείκτη Ανταγωνιστικότητας Επιχειρήσεων (BCI : Business Competitiveness Index) και περιλαμβάνει δύο κύριες ομάδες παραγόντων: (V. Kuzin 2007)

- α. Ποιότητα του εθνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- β. Λειτουργίες και στρατηγική της εταιρείας.

Η θέση μιας χώρας σύμφωνα με αυτούς τους παράγοντες καθορίζει τη βαθμολογία της στην παγκόσμια κλίμακα ανταγωνιστικότητας.

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum, WEF), το οποίο μετρά την ανταγωνιστικότητα μεταξύ των χωρών από το 1979, την ορίζει ως το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας. Ένας άλλος τρόπος να σκεφτούμε τι κάνει μια χώρα ανταγωνιστική είναι να εξετάσουμε πώς προωθεί πραγματικά την ευημερία. Μια ανταγωνιστική οικονομία είναι παραγωγική και η παραγωγικότητα οδηγεί σε ανάπτυξη, η οποία οδηγεί σε αυξημένα επίπεδα εισοδήματος και συνεπώς σε βελτιωμένη ευημερία. (Cann 2016)

Η παραγωγικότητα είναι σημαντική γιατί είναι ο κύριος παράγοντας που οδηγεί στην ανάπτυξη και σε αυξημένα επίπεδα εισοδήματος. Τα επίπεδα εισοδήματος συνδέονται πολύ στενά με την ανθρώπινη ευημερία, επομένως, η κατανόηση των παραγόντων που συμβάλλουν σε αυτή την αλυσίδα γεγονότων είναι πολύ σημαντική.

Ένας τυπικός ορισμός της ανταγωνιστικότητας προσφέρεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001), που αναφέρει ότι είναι η ικανότητα μιας οικονομίας να παρέχει στον πληθυσμό της υψηλά και αυξανόμενα επίπεδα διαβίωσης και υψηλά ποσοστά απασχόλησης σε βιώσιμη βάση. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, Organisation for Economic Cooperation and Development - OECD) ορίζει την ανταγωνιστικότητα μιας χώρας ή μιας περιοχής, ως την ικανότητα να διατηρεί ένα σύνολο βιώσιμων επιχειρήσεων και βιομηχανιών που είναι σε θέση να ανταγωνίζονται διεθνώς, να ενσωματώνονται στη δομή μιας οικονομίας και να βασίζονται σε ισορροπημένο κόστος και παραγωγικότητα, διατηρώντας και επεκτείνοντας ταυτόχρονα τα πραγματικά εισοδήματα των κατοίκων της μακροπρόθεσμα. (Aiginger, Bärenthaler-Sieber και Vogel 2013)

Σύμφωνα με τον ευρύτερο ορισμό του Εθνικού Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και Ανάπτυξης (ΕΣΑΑ) του ελληνικού Υπουργείου Ανάπτυξης, ως ανταγωνιστικότητα αναφέρεται ως η ικανότητα διατήρησης και βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας, αναβάθμισης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυσης της απασχόλησης και της πραγματικής συνοχής, της περιβαλλοντικής προστασίας και αναβάθμισης, και διαρκούς βελτίωσης της παραγωγικότητας, υπό συνθήκες παγκοσμιοποίησης. (ΕΣΑΑ, 2008 σελ 31). (Οικονόμου, Σαμπεθαί και Συμιγιάννης 2010)

Παρόμοιος είναι ο ορισμός του ΔΝΤ, σύμφωνα με τον οποίο ως δ.α. μιας οικονομίας νοείται ο βαθμός ικανότητάς της να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που προκύπτουν σε ένα ολοένα και περισσότερο διεθνοποιημένο οικονομικό περιβάλλον, προκειμένου να εξασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξή της και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της. (Bennett 2008)

2.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ανταγωνιστικότητα των κρατών μετρείται με τη χρήση διαφόρων σύνθετων δεικτών, οι τιμές των οποίων επηρεάζονται από πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Αυτοί σχετίζονται ισχυρά με μικροοικονομικά και μακροοικονομικά δεδομένα και μετρήσεις, ενός κράτους. Κατόπιν ποσοτικής και ποιοτικής επεξεργασίας αυτών, υπολογίζεται η συνολική ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μίας χώρας σε σύγκριση με τις υπόλοιπες.

Τέτοιοι δείκτες παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας καταρτίζονται από διεθνείς και ιδιωτικούς οργανισμούς. Οι σημαντικότεροι εκ των εξεταζόμενων παραγόντων είναι η δημόσια διοίκηση, η ύπαρξη διαφθοράς, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες, η διαφάνεια των διαδικασιών, οι υπάρχουσες υποδομές, το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο, η κατοχύρωση βασικών δικαιωμάτων όπως αυτό της ιδιοκτησίας και των πνευματικών δικαιωμάτων, η δικαστική εξουσία, το επίπεδο εκπαίδευσης του ανθρώπινου κεφαλαίου, η επιχειρηματική κουλτούρα. (Οικονόμου, Σαμπεθάι και Συμιγιάννης 2010)

Από τη δεκαετία του 1970, αυτοί οι ιδιωτικοί οργανισμοί άρχισαν να μελετούν τους παράγοντες οι οποίοι θεωρήθηκαν κρίσιμοι για την κατάδειξη των χωρών εκείνων που προσέφεραν οικονομική ευημερία στους πολίτες τους. Η ποσοτική και ποιοτική επεξεργασία αυτών των παραγόντων οδήγησε στην δημιουργία δεικτών και εκθέσεων όπου κατατάσσονταν οι χώρες ανάλογα με το επίπεδο της ανταγωνιστικότητάς τους. Ο World Competitiveness Yearbook (WCY) ο οποίος δημοσιεύεται από το Institute for Management Development (IMD) και ο Global Competitiveness Index (GCI) από τον διεθνή μη κυβερνητικό οργανισμό World Economic Forum (WEF). Τέλος, υπάρχει και ο δείκτης Ease of Doing Business (EDB) του διεθνούς οργανισμού World Bank Group (WBG), που βασίζεται σε νομικές διαδικασίες που συνδέονται σε εμπορικές συναλλαγές. Αν και οι δύο κύριοι δείκτες στηρίζονται σε διαφορετικές μεθοδολογίες, οι χρησιμοποιούμενες μεταβλητές είναι παρόμοιες. Για το λόγο αυτό οι μελετητές αναλύουν κυρίως τον GCI.

2.4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ IMD

Η Έκθεση World Competitiveness Yearbook (WCY) του Διεθνούς Κέντρου Ανταγωνιστικότητας (International Institute for Management Development - IMD) που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1989, είναι μια ολοκληρωμένη ετήσια έκθεση και παγκόσμιο σημείο αναφοράς για την ανταγωνιστικότητα των χωρών. Παρέχει συγκριτική αξιολόγηση και τάσεις, καθώς και στατιστικά στοιχεία και δεδομένα ερευνών. Αναλύει και κατατάσσει τις χώρες ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται τις ικανότητές τους για την επίτευξη μακροπρόθεσμες

προοπτικές ανάπτυξης. Σύμφωνα με το IMD, η ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας δεν μπορεί να περιοριστεί μόνο στο ΑΕΠ και την παραγωγικότητα, επειδή οι επιχειρήσεις πρέπει επίσης να αντιμετωπίσουν πολιτικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις πρέπει να παρέχουν ένα περιβάλλον που να χαρακτηρίζεται από αποτελεσματικές υποδομές, θεσμούς και πολιτικές που ενθαρρύνουν τη δημιουργία μακροπρόθεσμης και βιώσιμης αξίας από τις επιχειρήσεις. (IMD 2022)

Η ανάλυση βαθμολόγησης του IMD με βάση το επίπεδο της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας προκύπτει από την εξέταση 327 διαφορετικών κριτηρίων. Διακρίνονται από τέσσερις βασικούς τομείς: μακροοικονομική κατάσταση, αποτελεσματικότητα φορέων δημόσιας διοίκησης, αποτελεσματικότητα επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ποιότητα υποδομής. Κάθε κατεύθυνση περιλαμβάνει πέντε βασικούς παράγοντες και έχει ίση βαρύτητα κατά τον υπολογισμό του τελικού αποτελέσματος. (Salimova, Gorin and Slushkina 2015) Επιπλέον, με τους δείκτες αυτούς είναι εφικτή όχι μόνο η μελέτη της διαχρονικής εξέλιξης της δ.α. αλλά και η σύγκριση στην ίδια χρονική περίοδο του επιπέδου δ.α. κάθε οικονομίας. (Οικονόμου, Σαμπεθεί and Συμιγιάννης 2010)

2.4.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ WEF

Ο Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (GCI) είναι ένας εξαιρετικά περιεκτικός δείκτης, ο οποίος αποτυπώνει τα μικροοικονομικά και μακροοικονομικά δεδομένα της ανταγωνιστικότητας των κρατών. Η ανταγωνιστικότητα λογίζεται ως το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας. (World Bank Group 2022) Η σειρά Παγκόσμιας Έκθεσης Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Report) δημοσιοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1979 και έχει από την πρώτη της έκδοση στόχο να παρακινήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να στοχεύσει σε μακροπρόθεσμη ευημερία πέρα από τη βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη.

Ο Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (GCI) αξιολογεί την απόδοση περίπου 140 χωρών παγκοσμίως λαμβάνοντας υπόψη 12 πυλώνες ανταγωνιστικότητας. Τα δεδομένα που χειρίζονται στην αξιολόγηση συγκεντρώνονται και/ή συλλέγονται ετησίως από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Ο GCI στοχεύει στη μέτρηση της εθνικής ανταγωνιστικότητας που ορίζεται ως το σύνολο θεσμών, πολιτικών και παραγόντων που υποδηλώνουν το επίπεδο παραγωγικότητας των χωρών. Βοηθά τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να κατανοήσουν την περίπλοκη και πολύπλευρη φύση της αναπτυξιακής πρόκλησης και να χαράξουν καλύτερες πολιτικές που βασίζονται στη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, καθώς και να ενεργούν με τρόπο που αποκαθιστά την εμπιστοσύνη στις δυνατότητες για συνεχή οικονομική πρόοδο (GCI Report 2017-2018). (WorldEconomicForum 2018)

Με την Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση (4IR), η ανθρωπότητα έχει εισέλθει σε μια νέα φάση. Η 4IR έχει γίνει βίωμα για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο και δημιουργεί νέες ευκαιρίες για επιχειρήσεις, κυβερνήσεις και ιδιώτες. Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, είχε πρωτοφανείς κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες, η οποία συνδυάστηκε με γεωπολιτική

αστάθεια και ανισότητα. Αν και μετά τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας επανήλθε η παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη, τα τελευταία χρόνια παραμένει εύθραυστη λόγω του μεταβαλλόμενου οικονομικού και πολιτικού πλαισίου. Η εν λόγω κρίση μας δίδαξε ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις μπορούν να έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις στην παραγωγικότητα. Οι παρατεταμένες περιόδους περιορισμένων και μειωμένων επενδύσεων που προκαλούνται από μια οικονομική κρίση μπορούν να μειώσουν την ανάπτυξη μακροπρόθεσμα, θέτοντας σε αβεβαιότητα το οικονομικό σύστημα, ακόμη και μετά την ανάκαμψη του χρηματοπιστωτικού τομέα. (WEF 2018) Η 4IR και οι συνέπειες της κρίσης του 2008 επαναπροσδιορίζουν τον τρόπο για την επιστροφή στην ευημερία και την ίδια την έννοια αυτής, με βαθιές επιπτώσεις στη χάραξη πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ εισήγαγε το 2018 τον νέο Παγκόσμιο Δείκτη Ανταγωνιστικότητας 4.0 (Global Competitiveness Index 4.0). Ο δείκτης αυτός αποτελεί μία αναγκαία οικονομική πυξίδα, που βασίζεται σε εμπειρία 40 ετών στην αξιολόγηση των παραγόντων της μακροπρόθεσμης ανταγωνιστικότητας. (Schwab 2018)

Η υγειονομική κρίση που επέφερε η πανδημία SARS-CoV-2 στην ανθρωπότητα το 2019, οδήγησε σε παγκόσμια υγειονομική κρίση και βαθιά οικονομική ύφεση και μάλιστα βαθύτερη από την ύφεση κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2008-2009. Επίσης έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα βαθιάς αβεβαιότητας για τις μελλοντικές προοπτικές. Εξετάζονται τα δομικά στοιχεία για το μετασχηματισμό προς νέα οικονομικά συστήματα που συνδυάζουν βιώσιμη ανάπτυξη για την «παραγωγικότητα», τον «άνθρωπο» και το «περιβάλλον». Ως εκ τούτου, το 2020 οι μακροχρόνιες κατατάξεις του Παγκόσμιου Δείκτη Ανταγωνιστικότητας (GCI) τέθηκαν σε παύση και αντί αυτού κυκλοφόρησε μία ειδική έκδοση της Έκθεσης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (The Global Competitiveness Report Special Edition 2020). (WorldEconomicForum 2020)

2.4.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ WBG

Συμπληρωματικές πληροφορίες προσφέρει και η έκδοση της Παγκόσμιας Τράπεζας “Doing Business”, η οποία δημοσιεύεται ετησίως από το 2003 και μελετά το βαθμό ελκυστικότητας κάθε οικονομίας για την άσκηση επιχειρηματικότητας. Οι οικονομίες των κρατών κατατάσσονται ως προς την ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας. Η υψηλή ευκολία κατάταξης επιχειρηματικής δραστηριότητας σημαίνει ότι το περιβάλλον είναι πιο ευνοϊκό για την έναρξη και τη λειτουργία μιας εταιρείας. Οι βαθμολογίες καθορίζονται με την ταξινόμηση των συγκεντρωτικών στοιχείων βαθμολογίες σε 10 τομείς, ο καθένας αποτελούμενος από πολλούς δείκτες, δίνοντας την ίδια βαρύτητα σε κάθε τομέα. (World Bank Group 2022)

Έπειτα από αναφορές για εσωτερικές παρατυπίες δεδομένων για το δείκτη κατά το διάστημα 2018 και 2020, τον Ιούνιο του 2020 η διοίκηση της Παγκόσμιας Τράπεζας διέκοψε την έκθεση Doing Business Report (DBR) και ξεκίνησε μια σειρά ελέγχων της έκθεσης και της μεθοδολογίας της. (WBG and Theis 2021) Ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας διαμορφώνει μια νέα προσέγγιση για την αξιολόγηση του επιχειρηματικού και επενδυτικού κλίματος στις οικονομίες παγκοσμίως. Στη νέα μέθοδο αξιολόγησης της WBG, η διαδικασία συλλογής και αναφοράς δεδομένων θα διέπεται από τα υψηλότερα δυνατά πρότυπα διαφάνειας,

ανάλυσης δεδομένων και αναπαραγωγής των αποτελεσμάτων. Η νέα έκθεση θα ονομάζεται Business Enabling Environment (BEE). Ο στόχος αυτής της έκθεσης συγκριτικής αξιολόγησης είναι να παρέχει μια ποσοτική συγκριτική αξιολόγηση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα σε όλο τον κόσμο. Θα παράγει αναλυτικά δεδομένα και θα δημοσιεύει μία έκθεση σε ετήσια βάση που θα καλύπτει τις περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως. Η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα θα ορίζεται από τρία χαρακτηριστικά. Προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Αύξηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ των συμμετεχόντων στην αγορά και τη διασφάλιση μίας βιώσιμης οικονομίας μακροπρόθεσμα. Δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα παρέχει κίνητρα για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, τη διευκόλυνση των υφιστάμενων και τη δημιουργία νέων ποιοτικών θέσεων εργασίας. Στόχος είναι η υποστήριξη της μεταρρυθμιστικής πολιτικής, η ενημέρωση της οικονομικής έρευνας και να προάγει συμβουλές πολιτικής. (W. B. WBG 2022)

2.5 ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΞΕ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

Οι περισσότερες θεωρίες οικονομικής ανάπτυξης συμπεριλαμβανομένων και των νεοκλασικών, προβλέπουν ότι το επίπεδο παραγωγικότητας και ο ρυθμός ανάπτυξης, καθορίζει το επίπεδο του εισοδήματος.

Ο όρος παραγωγικότητα εκφράζει τη σχέση μεταξύ των αποτελεσμάτων (εκροών) ενός συστήματος (μιας επιχείρησης, ενός οικονομικού κλάδου, οικονομικού τομέα ή μιας οικονομίας γενικά) και των πόρων (εισροές), που έχουν χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία μεταξύ των οποίων είναι η εργασία, ο εξοπλισμός, τα υλικά. Η παραγωγικότητα εκφράζει δηλαδή το πόσο αποδοτικά και αποτελεσματικά χρησιμοποιούνται οι πόροι για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών.

$$\text{Παραγωγικότητα} = \text{Εκροές (αποτελέσματα)} / \text{Εισροές (πόροι)}$$

Ένας τρόπος μια χώρα να αυξήσει τον πλούτο της είναι να ενισχύσει το εργατικό δυναμικό, το κεφάλαιο και τον τεχνολογικό εξοπλισμό. Η εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων και τεχνολογιών αυξάνει τη συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής (total factor productivity - TFP), που αποτελεί βασικό μέρος της οικονομικής ανάπτυξης.

Η βελτίωση της οικονομικής παραγωγικότητας συνιστά μείζονα στόχο που πρέπει να επιδιώκουν οι χώρες αν επιθυμούν να αυξάνουν σταθερά τις δυνατότητές τους για οικονομική ανάπτυξη. Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι μια πολύπλευρη πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπίζεται από διάφορες οπτικές γωνίες, μεταξύ άλλων μέσω πολιτικών για την προώθηση της καινοτομίας, τη διάδοση της χρήσης νέων τεχνολογιών, την αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, τη διευκόλυνση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, καθώς και μέτρων για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στις αγορές εργασίας και προϊόντων. Οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες τείνουν να είναι σε θέση να παράγουν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος για τους πολίτες τους. Η αύξηση της παραγωγικότητας επιτυγχάνεται με την χρήση οικονομιών κλίμακας, οι οποίες με την αύξηση της παραγωγής, μειώνουν στο ελάχιστο το μοναδιαίο

κόστος του αγαθού. Έτσι διαμορφώνεται ένα περιβάλλον ελκυστικό για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων.

Υψηλότερη ανταγωνιστικότητα → υψηλότερη παραγωγικότητα → υψηλότερα ποσοστά απόδοσης που προκύπτουν από επενδύσεις → υψηλότερη ανάπτυξη.

Το GCI 4.0 επικεντρώνεται στους θεσμούς, τις πολιτικές και άλλους παράγοντες που οδηγούν την παραγωγικότητα, διότι αυτή καθορίζει εν τέλει τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Παρόλο που μπορεί να υπάρξουν αντισταθμίσεις μεταξύ οικονομικής ευημερίας και περιβαλλοντικών ή κοινωνικών στόχων, η αύξηση της παραγωγικότητας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη. (WEF 2018)

Οι εισροές άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ, foreign direct investments – FDI) έχουν θετικό αντίκτυπο στην οικονομία ενός κράτους, καθώς μεταφέρουν νέες τεχνολογίες και καινοτόμες τεχνικές διαχείρισης που είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη μιας οικονομίας που βρίσκεται σε στάδιο μετάβασης. Αποτέλεσμα αυτών είναι τα παραγόμενα προϊόντα να γίνονται πιο ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι εξαγωγές που οδηγούν στην εισροή κεφαλαίων στη χώρα προέλευσης, άρα αυξάνεται το βιοτικό επίπεδο.

2.5 ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ

Πολλές κριτικές έγιναν ως προς τους δείκτες μέτρησης της ανταγωνιστικότητας από τους P. Krugman (1994), τους οικονομολόγους τους ΟΟΣΑ (1997) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2001). (Ζοπουνίδης, και συν. 2019) (Χρυσανθόπουλος 2013) (Krugman 1994)

Η ευημερία των πολιτών είναι ένας κρίσιμος παράγοντας για την αξιολόγηση της ανταγωνιστικότητας μίας οικονομίας. Μειώνοντας το κόστος παραγωγής με την περικοπή των μισθών του εργατικού προσωπικού, δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί βιώσιμη ανταγωνιστικότητα καθώς δεν βελτιώνεται η ευημερία. Πραγματική περιφερειακή και τοπική ανταγωνιστικότητα υφίσταται μόνο όταν επιτυγχάνεται βιώσιμη ανάπτυξη με μισθούς που ανεβάζουν το συνολικό βιοτικό επίπεδο. (Huggins, 2003). Πέρα από την αύξηση των εισοδημάτων η ανταγωνιστικότητα μίας οικονομίας θα πρέπει να είναι αλληλένδετη με τον σεβασμό στο περιβάλλον και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής μίας χώρας.

Ο Krugman επιχείρησε να επικρίνει την επικρατούσα αντίληψη για την ανταγωνιστικότητα στο έργο του. Η κριτική που άσκησε έχει να κάνει με την αντίληψη ότι όλα τα κράτη μπορούν να είναι ωφελημένα από την αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Το διεθνές εμπόριο δεν είναι ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος και επομένως η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μίας κοινωνίας δεν συνδυάζεται με την υποβάθμιση της ευημερίας μιας άλλης. Πιστεύει ότι η μεταβολή στο ΑΕΠ συνδέεται με την παραγωγικότητα και δεν είναι σε συνάρτηση μόνο με τον ανταγωνισμό ανάμεσα στις χώρες. (Krugman 1994)

Υπάρχουν ενστάσεις σχετικά με την αξιολόγηση των εκθέσεων του GCR του WEF, καθώς δεν προάγουν τα εργασιακά κεκτημένα και τις βασικές εργασιακές σχέσεις που διέπουν την ΕΕ και τα δυτικά δημοκρατικά κράτη.

Αντιθέτως, προκρίνει την ευελιξία και την κινητικότητα εργασίας που ενδεχομένως οδηγεί στην ανασφάλεια και στην υποβάθμιση της κοινωνικής ευημερίας. Πολλοί μελετητές της ανταγωνιστικότητας των κρατών χρησιμοποιούν τα δεδομένα αξιολόγησης της έκθεσης GCR του WEF, καθώς θεωρείται ως η πιο αξιόπιστη. Παρόλα αυτά, η χρήση πολλών δεικτών και η συνεχής τροποποίηση της μεθοδολογίας για την εξαγωγή συμπερασμάτων, οδηγεί σε πλήθος στατιστικών στοιχείων, που δυσκολεύει τη σύγκριση και την αξιολόγηση μεταξύ τους. Όπως αναφέρθηκε στην Παρ. 2.4.3, οι παράτυπες διαδικασίες που εφαρμόστηκαν για την εξαγωγή του δείκτη Ease of Doing Business κλονίζουν την εμπιστοσύνη των ερευνητών και των επενδυτών σχετικά με τα οικονομικά δεδομένα που παραθέτουν. Παρά την άμεση κατάργησή του από την WBG και την υιοθέτηση νέας μεθοδολογίας, παραμένει το ερώτημα εάν τα νέα στοιχεία θα μπορούν να συγκριθούν με τα στοιχεία της παλιάς μεθοδολογίας προκειμένου οι μελετητές να οδηγηθούν σε ορθά συμπεράσματα προς όφελος της ανταγωνιστικότητας.

Δεν υπάρχει κάποια μεθοδολογία που είναι δυνατόν να υπολογίσει τις επιπτώσεις στην διεθνή ανταγωνιστικότητα από καταστροφές μεγάλης κλίμακας και βεβαίως ούτε να προβλεφθούν οι συνέπειες τους, όπως αποδείχθηκε από την διακοπή της δημοσίευσης της έκθεσης του WEF μετά την εξάπλωση της πανδημίας SARS-CoV-2. Επίσης, ενώ υπάρχει μεγάλο πλήθος διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων του GCR, δεν υπάρχει ακόμα κάποιος ασφαλής τρόπος για να συμπεριληφθεί το περιβαλλοντικό ιστορικό μιας χώρας στη βαθμολογία ανταγωνιστικότητάς της, ούτε ο βαθμός ικανοποίησης των πολιτών μίας χώρας. (Cann 2016)

Παρά τις προσπάθειες των οργανισμών αξιολόγησης και των ερευνητών να παραθέσουν αξιόπιστα στοιχεία προς όφελος της βελτίωσης των δεικτών της διεθνούς ανταγωνιστικότητας πάντα θα υπάρχουν μελανά σημεία σε οποιαδήποτε άσκηση συγκριτικής αξιολόγησης. Τέλος, είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι η έννοια της ανταγωνιστικότητας εμπεριέχει και το στοιχείο της ευελιξίας και δύναται να διατυπωθεί και να ερμηνευτεί προσαρμόζοντάς την στις εκάστοτε καταστάσεις και συνθήκες.

2.6 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

Είναι σημαντικό να προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε ως κράτος την Ρωσική Ομοσπονδία και να κατανοήσουμε πώς αυτή η μεγάλη χώρα πορεύτηκε στη σύντομη πρόσφατη ιστορία της.

Η Ρωσική Ομοσπονδία, είναι μια διηπειρωτική χώρα που εκτείνεται στην Ανατολική Ευρώπη και τη Βόρεια Ασία. Είναι η μεγαλύτερη σε έκταση χώρα στον κόσμο και εκτείνεται σε έντεκα ωριαίες ζώνες, ενώ μοιράζεται χερσαία σύνορα με δεκατέσσερις χώρες. Είναι η ένατη σε πληθυσμό χώρα στον κόσμο με 143 εκατομμύρια κατοίκους και η πιο πολυπληθής χώρα στην Ευρώπη. Πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της χώρας είναι η Μόσχα, που επίσης είναι και η μεγαλύτερη πόλη σε όλη την Ευρώπη. (Πρεσβεία Ελλάδα στη Μόσχα 2021) Η τεράστια ρωσική αγορά εργασίας στηρίζει σχεδόν όλες τις πρώην σοβιετικές οικονομίες να επιβιώσουν, κάτι που όμως δεν έχει αξιολογηθεί στην πραγματική του διάσταση από τις ΗΠΑ και πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Η θέση της (γέφυρα) επιτρέπει όχι μόνο να μετέχει, αλλά και να ρυθμίζει τις οικονομικές ροές μεταξύ Ανατολής και

Δύσης, πράγμα που την καθιστά δύναμη ολοκλήρωσης στην ήπειρο. (A. Shakleina 2010)

2.6.1 ΕΠΟΧΗ ΕΣΣΔ

Η σοβιετική οικονομική κληρονομιά, με το κεντρικά σχεδιασμένο σύστημα διοίκησης, που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1920 και με μερικές τροποποιήσεις κατά τις δεκαετίες του 1950 και του 1960, συνέχισε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Αυτή η κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία οδήγησε σε βαθιές διαρθρωτικές στρεβλώσεις και περιορισμένη διεθνή ανταγωνιστικότητα, η οποία αναπτύχθηκε απομονωμένη από τις παγκόσμιες αγορές. Η εξόρυξη φυσικών πόρων και ιδιαίτερα των υδρογονανθράκων (πετρέλαιο και φυσικό αέριο), ήταν ο μόνος ανταγωνιστικός κλάδος σε αυτές τις αγορές. Από τη δεκαετία του 1970, ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της σοβιετικής οικονομίας μειώθηκε και έφτασε στο μηδέν ή και σε αρνητικό ρυθμό στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Η χρόνια μακροοικονομική αστάθεια και η διαφορά μεταξύ ζήτησης και προσφοράς, προκάλεσε φυσική έλλειψη αγαθών και την έλλειψη ενδιαφέροντος των επιχειρήσεων για μεγιστοποίηση των κερδών. (Dabrowski 2022)

Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η κατάσταση επιδεινώθηκε έτι περαιτέρω λόγω του συνδυασμού αρκετών δυσμενών συνθηκών. Τα ταχέως αυξανόμενα δημοσιονομικά ελλείμματα και το αρνητικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών καλύφθηκαν αρχικά από εξωτερικό δανεισμό. Με τη διάλυση της ΕΣΣΔ και ο νόμιμος διάδοχός της, η Ρ.Ο. κληρονόμησε αυτό το υψηλό εξωτερικό δημόσιο χρέος. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 και υπό την προεδρία των Mikhail Sergeyevich Gorbachev και Boris Nikolayevich Yeltsin, η Ρωσία εφάρμοσε ένα αρκετά φιλόδοξο πρόγραμμα για την απελευθέρωση της οικονομίας της, την ιδιωτικοποίηση των βιομηχανιών της και την ενσωμάτωσή της στην παγκόσμια αγορά.

2.6.2 ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1991-1999

Μετά την παραίτηση του Μ. Gorbachev από τη θέση του Γενικού Γραμματέα στις 25 Δεκεμβρίου του 1991, τυπικά έπαψε να υπάρχει η Σοβιετική Ένωση. Ως διάδοχο κράτος, η Ρ.Ο. υπέστη σημαντικές μεταβολές στην οικονομία και στην ανταγωνιστικότητα της αγοράς της. Η μετάβαση από μία κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία που χαρακτηρίζεται από προστατευτισμό και απομόνωση από τις διεθνείς αγορές, σε μια οικονομία εναρμονισμένη με τους κανόνες του ελεύθερου εμπορίου, ήταν μια δύσκολη διαδικασία ιδίως κατά την πρώτη δεκαετία και έφερε τη χώρα πολλές φορές στα πρόθυρα της κατάρρευσης.

Η κυβέρνηση της νεοσύστατης Ρ.Ο. πήρε την απόφαση για μετάβαση από μια κεντρικά κατευθυνόμενη σε μια οικονομία της αγοράς χωρίς το απαραίτητο θεσμικό πλαίσιο. Επιπλέον, επειδή η ρωσική οικονομία λειτούργησε ως κεντρικά κατευθυνόμενη για εβδομήντα χρόνια, οι Ρώσοι πολίτες δεν είχαν έναν «αποδεκτό κώδικα επιχειρηματικής συμπεριφοράς¹» και μια σαφή αντίληψη φιλελεύθερης

¹ “Why is the Mafia so Dominant in Russia?”, Marshall I. Goldman, 1995 Challenge

οικονομίας που λειτουργεί με τους όρους του διεθνούς εμπορίου. Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη του καπιταλισμού και των ιδιωτικοποιήσεων στη Ρωσία παρεμποδίστηκε από τη μαζική αντίδραση, τις παράνομες συναλλαγές και την έλλειψη εμπιστοσύνης. Χωρίς αυτούς τους οικονομικούς θεσμούς, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης ήταν χαοτική και οδήγησε σε τεράστια ανισότητα. (Smith-Boyle 2022)

Ο Ρώσος πρόεδρος Β. Yeltsin, είχε τη βούληση να αναμορφώσει την οικονομία της Ρ.Ο. σε μία οικονομία που εναρμονίζεται με τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου. Η ρωσική κυβέρνηση επιχείρησε αρχικά να ακολουθήσει μια διαδικασία που ονομάζεται «θεραπεία σοκ» (shock therapy approach – big bang), μια σειρά από γρήγορες μεταρρυθμίσεις με στόχο την άμεση απελευθέρωση των τιμών προκειμένου να ανακατανομηθούν οι πόροι στην αγορά, την άμεση ιδιωτικοποίηση μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων και η καταστολή του πληθωρισμού και η μαζική ιδιωτικοποίηση προκειμένου να εισαχθεί η ρωσική οικονομία στο διεθνές εμπόριο και στις επενδύσεις. (Smith-Boyle 2022) Τα αποτελέσματα αυτών των μεταρρυθμίσεων, οδήγησαν τη χώρα στην οικονομική της κατάρρευση, καθώς τα πρώτα χρόνια της εφαρμογής τους, το ΑΕΠ και η παραγωγικότητα μειώθηκαν κατά 50%. (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021) Η μακροχρόνια μείωση της παραγωγής στη δεκαετία του 1990 άφησε αδρανείς τις παραγωγικές δυνάμεις, συμπεριλαμβανομένων του εργατικού δυναμικού, μηχανημάτων, εξοπλισμού, ακινήτων και λοιπούς παραγωγικούς συντελεστές.

Μετά τις αρνητικές συνέπειες των χρηματοπιστωτικών κρίσεων του 1998-1999, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν ανέκαμψε και οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) αυξήθηκαν δραματικά. Ενώ η ανάκαμψη της Ρωσίας ξεπέρασε τις προσδοκίες, ωστόσο μια πιο προσεκτική ματιά αποκαλύπτει ότι μεγάλο μέρος αυτής της ανάκαμψης οφειλόταν περισσότερο στα έσοδα από τους φυσικούς πόρους, παρά στην εφαρμογή μιας επιτυχημένης πολιτικής που ευνόησε τη βιομηχανική ανάπτυξη. (The_World_Bank_Group 2008)

Γενικά, η οικονομική της μετάβαση στη δεκαετία του 1990 ήταν μακρά και παραχώδης, λόγω της κληρονομιάς του σοβιετικού οικονομικού συστήματος (δομικές στρεβλώσεις, μακροοικονομικές ανισορροπίες και απουσία θεσμών της αγοράς) και επιπλέον, λόγω της ανεπαρκούς πολιτικής υποστήριξης για ριζικές μεταρρυθμίσεις με προσανατολισμό την ελεύθερη αγορά. Ωστόσο, στις αρχές της νέας χιλιετίας, αυτές οι μεταρρυθμίσεις άρχισαν να αποδίδουν καρπούς. Το 1999, η ρωσική οικονομία εισήλθε σε μια φάση ανάκαμψης και ανάπτυξης μετά τη δύσκολη μετάβαση, η οποία επιταχύνθηκε τα επόμενα χρόνια λόγω της αύξησης των τιμών του πετρελαίου. (Dabrowski 2015)

2.6.3 ΕΠΟΧΗ ΠΟΥΤΙΝ

Η σχέση μεταξύ των ολιγαρχών και της ρωσικής κυβέρνησης εδραιώθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Το πρόγραμμα δανείων για μετοχές (loans for shares scheme) καθιέρωσε την αμοιβαία επωφελή και συμβιωτική σχέση μεταξύ της ρωσικής κυβέρνησης και των ολιγαρχών. Ενώ οι ολιγάρχες ενίσχυαν τη θέση τους στην κορυφή της ρωσικής οικονομίας, οι μέσοι Ρώσοι πολίτες βίωναν από

πρώτο χέρι τις επιπτώσεις του υπερπληθωρισμού, την αύξηση του οργανωμένου εγκλήματος και τη μείωση της κρατικής προστασίας. Από αυτό το χάος, ο Βλαντιμίρ Πούτιν ανήλθε στην εξουσία και έγινε Πρόεδρος της Ρωσίας στις αρχές του 21^{ου} αιώνα. (Smith-Boyle 2022)

Η κρίση που προηγήθηκε, οδήγησε στην υποτίμηση του ρουβλίου, το οποίο σε συνδυασμό με την άνοδο των παγκόσμιων τιμών καυσίμων και την παγκόσμια οικονομική άνθηση μετά το 2001, είχε ως συνέπεια την απροσδόκητη ανάπτυξη της ρωσικής οικονομίας. Βέβαια, αυτή η ανάπτυξη συνέχισε να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στα έσοδα που απέφεραν οι εξαγωγές φυσικών πόρων, όπως το φυσικό αέριο, τα μέταλλα και τα τρόφιμα και λοιπές πρώτες ύλες.

Η ρωσική κυβέρνηση προχώρησε με αποφασιστικά βήματα προς όφελος της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Το 2001 ανακοινώθηκε ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα ύψους 45 δισεκατομμυρίων ρουβλίων σε μια περίοδο 5 ετών για τη βελτίωση του δικαστικού συστήματος σχετικά με την προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας και περαιτέρω βελτιώσεις όσον αφορά την τεχνολογία και τις υποδομές. Μέχρι το 2002 πραγματοποιήθηκε μια βαθιά φορολογική μεταρρύθμιση αποτέλεσμα της οποίας ήταν η μείωση του αριθμού των φόρων και υιοθετήθηκε ένα εν γένει πιο φιλελεύθερο φορολογικό σύστημα.

Σημαντική παράμετρος αποτέλεσε η ίδρυση στις 1 Ιανουαρίου 2004, του Ταμείου Σταθεροποίησης της Ρωσίας, που είχε ως βασικό στόχο τη χρηματοδότηση του ελλείμματος του προϋπολογισμού. Τα αποθεματικά του προέρχονταν από τα έσοδα που προέκυψαν από τις πωλήσεις υδρογονανθράκων κατά την περίοδο που επικρατούσαν υψηλές παγκόσμιες τιμές. Στη βάση αυτού αργότερα, το 2008 ιδρύθηκαν το Αποθεματικό Ταμείο και το Ταμείο Εθνικής Ευημερίας (National Wealth Fund, NWF). Από τις αρχές του 2018 καταργήθηκε το Αποθεματικό Ταμείο και τυπικά συγχωνεύτηκε με το Ταμείο Εθνικής Ευημερίας. (Capital.gr 2018) (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2018) (Dabrowski 2015)

Το έτος 2007 θεωρήθηκε από τους Ρώσους ακαδημαϊκούς και πολιτικούς ως η χρονιά που σηματοδότησε το τέλος της αβεβαιότητας στην πολιτική της Ρωσίας, την έναρξη ενός νέου σταδίου παγίωσης της πολιτικής και οικονομικής δυναμικής της και της αναβίωσης των πνευματικών της πόρων. Αυτή η στροφή στην ανάπτυξη και την πολιτική της Ρωσίας συνέπεσε με σημαντικές μετατοπίσεις στην παγκόσμια πολιτική και με την ανάδυση νέων προκλήσεων. Οι σημαντικότερες αποτελούσαν η κρίση στη διαμόρφωση της μονοπολικής παγκόσμιας τάξης, οι δυσκολίες στην υλοποίηση της υψηλής στρατηγικής των ΗΠΑ, η επιδείνωση των προβλημάτων της διεθνούς ασφάλειας, η μεγέθυνση των αντιφάσεων μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων, καθώς επίσης και μεταξύ της υπερδύναμης και του υπόλοιπου κόσμου. Για τη Ρωσία ήταν επίσης το έτος κατά το οποίο οι ρώσο αμερικανικές σχέσεις έφτασαν σε κρίσιμο σημείο και οι αμοιβαίες επικρίσεις εντάθηκαν σημαντικά. Στα τέλη της πρώτης δεκαετίας του 21ου αιώνα, ήταν προφανές ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες, παρότι ισχυρότερες, δε θα μπορούσαν να διοικούν τον κόσμο μονομερώς. Ο διεθνής ανταγωνισμός για τους φυσικούς πόρους εντάθηκε, ενώ επανήλθε και νέος αγώνας εξοπλισμών. Το περιεχόμενο και η μορφή της παγκόσμιας πολιτικής έγιναν περισσότερο σύνθετα. (Α. Shakleina 2010)

Η περίοδος της ανάπτυξης και των ευνοϊκών παγκόσμιων μακροοικονομικών συνθηκών έληξε στα μέσα του 2008, ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε

άλλες προηγμένες οικονομίες, όταν έγιναν ορατές οι αρνητικές επιπτώσεις της κεντρικά κατευθυνόμενης οικονομίας της Ρωσίας. Οι δυσμενείς συνθήκες προέκυψαν κυρίως από τον υπέρογκο εξωτερικό δανεισμό μεγάλων επιχειρήσεων και τραπεζών (ιδιωτικών και κρατικών) πριν από την κρίση, τη μείωση των τιμών του πετρελαίου και τη μαζική καθαρή εκροή κεφαλαίων. Αν και οι τιμές του πετρελαίου σταδιακά ανέκαμψαν το 2010 και το δημοσιονομικό ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης έγινε ξανά θετικό το 2011-12, ο ρωσικός προϋπολογισμός και ολόκληρη η οικονομία παρέμειναν εξαρτημένοι από τις τιμές του πετρελαίου, σε σύγκριση με την προ κρίσης κατάσταση. (Dabrowski 2015) Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικός παράγοντας που η Ρωσία κατάφερε να ξεπεράσει την παγκόσμια οικονομική κρίση και να διατηρήσει θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης για τα επόμενα χρόνια, ήταν η χρήση των κεφαλαίων του Ταμείου Σταθεροποίησης.

Στις 22 Αυγούστου 2012, η Ρωσία προσχώρησε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), ως το 156ο μέλος του. Στόχος της προσχώρησης στον ΠΟΕ ήταν τα αμοιβαία οικονομικά οφέλη μεταξύ της Ρωσίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στους τομείς του εμπορίου και των επενδύσεων. Συνέπεια της προσχώρησης στον ΠΟΕ, ήταν ο περιορισμός των εισαγωγικών και των εξαγωγικών δασμών της Ρωσίας, η χορήγηση μεγαλύτερης πρόσβασης στην αγορά για τους παρόχους υπηρεσιών της ΕΕ και η διευκόλυνση των κανόνων και των διαδικασιών σε πολλούς τομείς που επηρεάζουν τις διμερείς οικονομικές σχέσεις. Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι κανονισμοί για τις τελωνειακές διαδικασίες, τα τεχνικά πρότυπα και η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Όλα τα παραπάνω συνετέλεσαν στη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά για εμπορεύματα και υπηρεσίες. (Ευρωπαϊκή_Επιτροπή 2012)

Γενικότερα επικράτησε ένα κλίμα επανεθνικοποίησης εταιρειών σε τομείς που θεωρούνται «στρατηγικά σημαντικοί». Το κράτος αύξησε το μερίδιό του στον χρηματοοικονομικό κλάδο, στον στρατιωτικό-βιομηχανικό, στον τομέα της βαριάς βιομηχανίας, στις μεταφορές, στις επικοινωνίες κ.λπ. (Dabrowski 2015) Στον τομέα των επιχειρήσεων, η διεύρυνση υπό τον κυβερνητικό έλεγχο ξεκίνησε στον ενεργειακό τομέα όταν η πετρελαϊκή Rosneft απέκτησε τα περισσότερα από τα περιουσιακά στοιχεία της πρώην OJSC "Yukos Oil Company". Στα τέλη του 2006 ανακοινώθηκαν σημαντικές συγχωνεύσεις και εξαγορές στη βιομηχανία αλουμινίου (Rosal), τον Φεβρουάριο του 2007 ιδρύθηκε η νέα United Aircraftbuilding Corporation με συνολικό ενεργητικό περίπου 4 δις \$. Άλλα παραδείγματα είναι η United Shipbuilding Corporation και η Atomenergoprom (ως μέρος της Rosatom), η ενωμένη εταιρεία πυρηνικής παραγωγής με πολιτικούς και στρατιωτικούς τομείς παραγωγής, η Rosoboronexport στρατιωτική εταιρεία εξαγωγών και η Nanotechnology Corporation. (V. Kuzin 2007) Πολλές κρατικές εταιρείες λειτουργούσαν με αδιαφανείς διαδικασίες και ήταν εν γένει λιγότερο ανταγωνιστικές. Για την εξυγίανσή τους και για την ελάφρυνση του κρατικού προϋπολογισμού, το 2012-2013 η ρωσική κυβέρνηση αποφάσισε να προχωρήσει σε ιδιωτικοποιήσεις. Ωστόσο, το επόμενο σχέδιο ιδιωτικοποιήσεων για την περίοδο 2014-16 έθεσε λιγότερο φιλόδοξους στόχους.

Το 2014 η ρωσική οικονομία επλήγη από δύο παράγοντες. Πρώτον, η σύγκρουση με την Ουκρανία, με την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία και η εξέγερση στο Ντονμπάς με την υποστήριξη της, έγινε ένας επιπλέον αποσταθεροποιητικός παράγοντας. Οι ΗΠΑ, η ΕΕ και πολλές άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμοί αντέδρασαν με πολιτικές και οικονομικές κυρώσεις κατά της Ρωσίας, που με τη σειρά της, απάντησε με αντίποινα. Δεύτερον, από την απότομη

πτώση των διεθνών τιμών του πετρελαίου και άλλων εμπορευμάτων. Ενώ αυτοί οι παράγοντες είχαν διαφορετική προέλευση και οι δύο οδήγησαν στην εκροή κεφαλαίων και σε υποτίμηση του ρουβλίου. Σε αυτή τη μαζική εκροή κεφαλαίων, προστέθηκε μία έτι περαιτέρω επιδείνωση του επιχειρηματικού κλίματος, που προέκυψε από τους αυστηρότερους κυβερνητικούς ελέγχους στα μέσα ενημέρωσης, στο δικαστικό σύστημα, την κοινωνία των πολιτών, την επιχειρηματική δραστηριότητα και των επιπλέον περιορισμών για τους ξένους επενδυτές. Επιπρόσθετα, πλήγμα δέχθηκαν και οι εισαγωγές που προήλθε από την υποτίμηση του ρουβλίου. Η υποτίμηση οδήγησε σε απότομη συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης, η οποία μετέτρεψε την επιβράδυνση της ανάπτυξης που παρατηρήθηκε προηγουμένως, σε ύφεση.

Η πτώση της τιμής του πετρελαίου αποκάλυψε εκ νέου την κύρια διαρθρωτική ευπάθεια της ρωσικής οικονομίας που αν και απέχει πολύ από το να χαρακτηριστεί ότι βασίζεται στην εκμετάλλευση υδρογονανθράκων, εντούτοις οι εξαγωγές πετρελαίου ξεπερνούσαν το 50% των συνολικών εξαγωγών και το 25% του ΑΕΠ. (Dabrowski 2015) Χώρες στις οποίες οι εξαγωγές ορυκτών υπερβαίνουν το 70% των συνολικών εξαγωγών (σε μέσο όρο πέντε ετών), κατατάσσονται στο αρχικό στάδιο ανάπτυξης, καθώς οι οικονομίες τους βασίζονται κυρίως στις ποσότητες των συντελεστών παραγωγής.

2.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για να είναι ανταγωνιστική η οικονομία ενός κράτους θα πρέπει να προσφέρει υψηλά επίπεδα εισοδήματος σε όλες τις κοινωνικές τάξεις των πολιτών του, άρα να αυξάνει την ευημερία και το βιοτικό τους επίπεδο. Μία ανταγωνιστική οικονομία επίσης, θα πρέπει να είναι σε θέση να διατηρήσει αυτή την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μακροχρόνια, λαμβάνοντας υπόψη το σεβασμό στο περιβάλλον και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής.

Σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF), ο τρόπος για να επιτευχθεί η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ενός κράτους είναι να εξεταστούν σύνθετοι δείκτες και να μελετηθεί το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας. Μια ανταγωνιστική οικονομία, θα πρέπει να είναι παραγωγική και μεγαλύτερη παραγωγικότητα οδηγεί σε ανάπτυξη, η οποία αυξάνει τα επίπεδα εισοδήματος και ως εκ τούτου την ευημερία των μελών της κοινωνίας.

Κατά καιρούς έχουν γίνει επικρίσεις σχετικά με την έννοια της ανταγωνιστικότητας, σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη ανταγωνίζονται για να αποκομίσουν μεγαλύτερο μερίδιο από μία δεδομένη αγορά. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι το διεθνές εμπόριο δεν αποτελεί ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος και επομένως όλοι οι συμμετέχοντες μπορούν να ωφεληθούν από τη δράση τους.

Η Ρωσία πλέον έχει κινηθεί προς μια οικονομία που λειτουργεί περισσότερο βάσει των νόμων της αγοράς σε σχέση με πριν 30 χρόνια από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Ως μία από τις κορυφαίες χώρες στην εξαγωγή ορυκτών καυσίμων και λοιπών πρώτων υλών, η οικονομία της Ρωσίας είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τιμών των εμπορευμάτων. Μετά την

προσάρτηση της Κριμαίας από την Ρ.Ο., οι κυρώσεις των Δυτικών χωρών και η πτώση των τιμών των υδρογονανθράκων, οδήγησαν σε οικονομική ύφεση.

Ωστόσο, το βασικότερο εμπόδιο για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης της ρωσικής οικονομίας είναι η υπάρχουσα δομή της, με κυρίαρχα αρνητικά στοιχεία τον μη αποδοτικό δημόσιο τομέα, τη μεγάλη κρατική ιδιοκτησία, την παρεμβατικότητα σε όλα τα επίπεδα εξουσίας και τις υπέρογκες δημόσιες δαπάνες στον τομέα της άμυνας οι οποίες έχουν χαμηλό αντίκρισμα στην ανάπτυξη της οικονομίας σε σύγκριση με άλλες επενδύσεις του ομοσπονδιακού προϋπολογισμού.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Από το προηγούμενο κεφάλαιο διαπιστώσαμε ότι η ανταγωνιστικότητα αποτελεί το σύνολο των θεσμών, πολιτικών και παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας. Για να αξιολογήσει τη σχέση μεταξύ ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης μιας εθνικής οικονομίας, θα χρησιμοποιήσουμε ως μεθοδολογική προσέγγιση τον γνωστότερο σύνθετο δείκτη, που είναι ο Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (GCI) του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (WEF).

3.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Όπως ήδη αναφέρθηκε, από το 1979 η ετήσια έκθεση Global Competitiveness Report (GCR) έχει στόχο να διευρύνει τις απόψεις των υπευθύνων χάραξης πολιτικής, των επιχειρήσεων και της κοινωνίας ώστε απώτερος στόχος, πέρα από την πρόσκαιρη ανάπτυξη, να είναι η ενίσχυση της παραγωγικότητας και η μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ευημερία, με σεβασμό στο περιβάλλον. (WEF 2020)

Κατά τη μελέτη του Δείκτη Ολικής Ανταγωνιστικότητας (GCI), θα πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε από το WEF για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη διαφέρει με την πάροδο των ετών. Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα, καθώς λαμβάνονται υπόψη πολλά διαφορετικά στοιχεία για την αξιολόγηση κάθε πτυχής της.

Η ανταγωνιστικότητα σε επίπεδο κρατών συνοπτικά είναι το σύνολο των θεσμών, των πολιτικών και των παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας. Ως εκ τούτου, το 2005, αυτός ο δείκτης τροποποιήθηκε και περιελάμβανε τους ακόλουθους πυλώνες κρίσιμους για την αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας ενός κράτους: (WEF 2006)

(1) Θεσμοί: δικαιώματα ιδιοκτησίας, ηθική, αδικαιολόγητη επιρροή, κυβερνητική αποτελεσματικότητα, ασφάλεια.

(2) Υποδομές: γενική ποιότητα, ποιότητα και ανάπτυξη σε συγκεκριμένους τομείς.

(3) Μακροοικονομία: δημόσιο έλλειμμα/πλεόνασμα, επιτόκιο αποταμίευσης, πληθωρισμός, διαφορά επιτοκίου, κρατικό τμήμα, πραγματικές πραγματικές συναλλαγματικές ισοτιμίες.

(4) Υγεία και πρωτοβάθμια εκπαίδευση: μεσοπρόθεσμος αντίκτυπος σε μείζονες λοιμώξεις, ποσοστά βρεφικής θνησιμότητας, προσδόκιμο ζωής, εγγραφή στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

(5) Τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση: ποσότητα και ποιότητα εκπαίδευσης, κατάρτιση στην εργασία.

(6) Αποτελεσματικότητα αγοράς: αποτελεσματικότητα, ανταγωνισμός και ευελιξία σε αγορές αγαθών, εργασίας και χρηματοπιστωτικών αγορών.

(7) Τεχνολογική ετοιμότητα: η ικανότητα μιας οικονομίας να υιοθετεί υπάρχουσες τεχνολογίες προκειμένου να ενισχύσει την παραγωγικότητα των βιομηχανιών της (απορρόφηση τεχνολογίας, νόμοι, μεταφορά, εξάπλωση, χρήση).

(8) Επιχειρηματική πολυπλοκότητα: η ικανότητα να διασφαλίζεται η παραγωγικότητα στην κορυφή της παγκόσμιας αλυσίδας αξίας (δίκτυα, συμπλέγματα, επιχειρηματικές λειτουργίες και στρατηγική).

(9) Καινοτομία: ποιότητα ερευνητικών ιδρυμάτων, δαπάνες για την Έρευνα & Ανάπτυξη (E&A), συνεργασία πανεπιστημίων/βιομηχανιών, κρατικές προμήθειες, αριθμός επιστημόνων και μηχανικών, διπλώματα ευρεσιτεχνίας κοινής ωφέλειας, προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας, ικανότητες για καινοτομία.

Από το 2007 οι παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα πλέον ομαδοποιούνται σε 12 πυλώνες οικονομικής ανταγωνιστικότητας. Αξιολογούν τους μικροοικονομικούς και μακροοικονομικούς παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανταγωνιστικότητα. Οι πυλώνες είναι αλληλένδετοι και επηρεάζουν ο ένας τον άλλον, δηλαδή η επίδοση ενός πυλώνα συχνά έχει αντίκτυπο στους υπολοίπους. Οι δώδεκα πυλώνες ταξινομούνται σε τρεις υποδείκτες που είναι τα βασικά απαιτούμενα, οι ενισχυτές αποτελεσματικότητας και οι παράγοντες καινοτομίας – δυναμισμού και για τον παλαιό δείκτη έχουν όπως παρακάτω:

- (1) Θεσμοί
- (2) Υποδομές
- (3) Μακροοικονομικό περιβάλλον
- (4) Υγεία και βασική εκπαίδευση
- (5) Ανώτερη εκπαίδευση & εξειδίκευση
- (6) Αποτελεσματικότητα αγοράς αγαθών
- (7) Αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας
- (8) Ανάπτυξη χρηματοοικονομικής αγοράς
- (9) Τεχνολογική ετοιμότητα
- (10) Μέγεθος αγοράς
- (11) Επιχειρηματικός δυναμισμός
- (12) Καινοτομία

Η κλίμακα της βαθμολογίας σε κάθε πυλώνα, είναι από 1,00 μέχρι 7,00, όπου το 1,00 αντικατοπτρίζει τη χειρότερη απόδοση, ενώ το 7,00 την καλύτερη. Η συνολική βαθμολογία GCI για κάθε χώρα υπολογίστηκε ως ο μέσος όρος των βαθμολογιών στους δώδεκα πυλώνες. Αυτή η συνολική βαθμολογία αντικατοπτρίζει τη συνολική απόδοση της οικονομίας από πλευράς ανταγωνιστικότητας. Μια οικονομία με συνολική βαθμολογία GCI κοντά στα 7,00

σημαίνει υψηλή ανταγωνιστικότητα, ενώ μια βαθμολογία κοντά στο 1,00 σημαίνει χαμηλή ανταγωνιστικότητα.

Η ανάγκη ενημέρωσης του δείκτη ανταγωνιστικότητας κατέστη σαφής από το συνδυασμό των συνεχιζόμενων επιπτώσεων της Μεγάλης Ύφεσης του 2008 και την σταδιακή είσοδο στην εποχή της Τέταρτης Βιομηχανικής Επανάστασης (4IR), που επιταχύνει την επιρροή της καινοτομίας. Η Μεγάλη Ύφεση κατέδειξε ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις μπορούν να έχουν μακροχρόνιες επιπτώσεις στην παραγωγικότητα. Οι παρατεταμένες περιόδους περιορισμένων - μειωμένων επενδύσεων που προκαλούνται από μια οικονομική κατάρρευση μπορούν μακροπρόθεσμα να μειώσουν την αναπτυξιακή τροχιά, θέτοντας σε αβεβαιότητα το οικονομικό σύστημα, ακόμη και μετά την τελική ανάκαμψη του χρηματοπιστωτικού τομέα. Έτσι, έως την έκδοση της έκθεσης GCR 2017/2018, γινόταν χρήση της παλαιάς μεθοδολογίας, ενώ έκτοτε χρησιμοποιείται ο GCI 4.0. (WEF 2018) Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 2020, λόγω της εξάπλωσης της πανδημίας SARS-CoV-2, ο GCI τέθηκε σε παύση. (WEF 2020)

Με την παραγωγικότητα ως τον πιο σημαντικό παράγοντα για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και την αύξηση του εισοδήματος, ο νέος Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας GCI 4.0 ρίχνει φως σε ένα πρόσφατα αναδυόμενο σύνολο παραγόντων κρίσιμων για την παραγωγικότητα στην Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση (4IR) και παρέχει ένα εργαλείο για την αξιολόγησή τους. Ο δείκτης ενσωματώνει καθιερωμένα δεδομένα μαζί με νέα εργαλεία, που οδηγούν στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην ανάπτυξη. Τονίζει τον ρόλο του ανθρώπινου κεφαλαίου, της καινοτομίας, της ανθεκτικότητας και της ευελιξίας, ως καθοριστικά χαρακτηριστικά της οικονομικής επιτυχίας στην 4IR. Ζητά αποδοτικότερη χρήση της τεχνολογίας για την οικονομική ανάπτυξη, αλλά επίσης προειδοποιεί ότι αυτό είναι δυνατό μόνο ως μέρος μιας ολιστικής προσέγγισης μαζί με άλλους παράγοντες ανταγωνιστικότητας. Τέλος, προσφέρει αντικειμενική ανάλυση, βάσει δεδομένων και είναι προσανατολισμένος στο μέλλον και στην ορθολογική χάραξη πολιτικής. Το GCI 4.0 εισάγει μια νέα βαθμολογία προόδου που κυμαίνεται από 0 έως 100. Η μέγιστη βαθμολογία για κάθε δείκτη αντιστοιχεί στο 100 και συνήθως αντιπροσωπεύει έναν στόχο χάραξης πολιτικής. Κάθε χώρα θα πρέπει να στοχεύει στη μεγιστοποίηση της βαθμολογίας της σε κάθε δείκτη και η βαθμολογία υποδεικνύει την τρέχουσα πρόοδο καθώς και την απόσταση που απομένει για την επίτευξη του στόχου. Αυτή η προσέγγιση τονίζει ότι η ανταγωνιστικότητα δεν είναι ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος μεταξύ χωρών, αλλά είναι εφικτός στόχος για όλες τις χώρες. (Schwab 2018) Στο νέο δείκτη, οι 34 δείκτες διατηρήθηκαν από την προηγούμενη μεθοδολογία, ενώ 64 είναι νέοι, επομένως προκύπτουν 98 δείκτες στο σύνολο. Από τους αυτούς, οι 44 αντλούν στοιχεία από «Executive Opinion Surveys» του WEF και 54 βασίζονται σε δεδομένα από αξιόπιστες εξωτερικές πηγές.

Ο δείκτης GCI 4.0 είναι οργανωμένος, όπως και στην προηγούμενη μεθοδολογία, σε 12 κινητήριους παράγοντες παραγωγικότητας ή «πυλώνες». Η συνολική βαθμολογία του GCI 4.0 προκύπτει από τον απλό μέσο όρο των 12 πυλώνων και επομένως η βαρύτητα του κάθε πυλώνα είναι 8,3%. Ιδιαίτερη βαρύτητα προσδίδεται σε παράγοντες όπως: το ανθρώπινο κεφάλαιο (ανθρωποκεντρική προσέγγιση), η ευελιξία, η ανθεκτικότητα και η καινοτομία. Η ανταγωνιστικότητα είναι ένα σημαντικό σημείο εκκίνησης, διότι συμβάλλει σε υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και δημιουργεί τους πόρους που απαιτούνται για

ευρύτερους κοινωνικούς στόχους. (Schwab 2018) Στη συνέχεια παρατίθενται αναλυτικά οι 12 πυλώνες του δείκτη δ.α. GCI:

3.2.1 ΘΕΣΜΟΙ (INSTITUTIONS)

Αποτυπώνει την ασφάλεια, τα δικαιώματα ιδιοκτησίας, το κοινωνικό κεφάλαιο, τους ελέγχους και τις ισορροπίες, τη διαφάνεια και την ηθική, την απόδοση του δημόσιου τομέα και την εταιρική διακυβέρνηση. Έχει σημασία διότι καθιερώνοντας περιορισμούς, τόσο νομικούς (νόμους και μηχανισμούς επιβολής) όσο και άτυπους (νόρμες συμπεριφοράς), οι θεσμοί καθορίζουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο τα άτομα οργανώνουν την οικονομική τους δραστηριότητα. Οι θεσμοί επηρεάζουν την παραγωγικότητα, κυρίως παρέχοντας κίνητρα, μειώνοντας την αβεβαιότητα και το επιχειρηματικό ρίσκο. (WEF 2018)

3.2.2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ (INFRASTRUCTURE)

Αποτυπώνει την ποιότητα και την επέκταση των υποδομών μεταφορών (οδικών, σιδηροδρομικών, υδάτινων και αεροπορικών) και γενικά υποδομών κοινής ωφέλειας. Έχει σημασία διότι οι καλύτερα διασυνδεδεμένες γεωγραφικές περιοχές είναι γενικά πιο ευημερούσες. Οι καλά ανεπτυγμένες υποδομές μειώνουν το κόστος μεταφοράς και συναλλαγών και διευκολύνουν τη μεταφορά αγαθών, ανθρώπων και πληροφοριών εντός μιας χώρας, αλλά και διασυνοριακά. Εξασφαλίζει επίσης πρόσβαση σε ρεύμα και νερό, που είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για τη σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα. (WEF 2018)

3.2.3 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ (ICT ADOPTION)

Αποτυπώνει την υιοθέτηση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), δηλαδή το βαθμό εκμετάλλευσης συγκεκριμένων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (information and communications technology – ICT). Έχει σημασία διότι οι ΤΠΕ μειώνουν το κόστος των συναλλαγών και επιταχύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και ιδεών, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα και ενισχύοντας την καινοτομία. Καθώς οι ΤΠΕ είναι τεχνολογίες γενικού σκοπού που ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στη δομή της οικονομίας, καθίστανται τόσο απαραίτητες όσο και οι υποδομές ενέργειας και μεταφορών, για όλες τις οικονομίες. (WEF 2018)

Η παγκόσμια αγορά ΤΠΕ χαρακτηρίζεται από ταχεία ανάπτυξη, με τον όγκο της να φτάνει τα 3,74 τρισεκατομμύρια δολάρια το 2019. Επιπλέον, η παγκόσμια αγορά ΤΠΕ έχει μεγάλες οικονομικές δυνατότητες, διότι η εφαρμογή των πιο πρόσφατων τεχνολογιών στις επιχειρηματικές διαδικασίες μπορεί τελικά να είναι το κλειδί για την επιτυχία των εθνικών οικονομιών στον ψηφιακό μετασχηματισμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Κέντρου Εμπορίου (ITC), το διεθνές εμπόριο υπηρεσιών ΤΠΕ αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια, με το μερίδιο των εξαγωγών υπηρεσιών ΤΠΕ ήδη να υπερβαίνει το ένα δέκατο των παγκόσμιων εξαγωγών υπηρεσιών. (Roscongress 2020)

3.2.4 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ (MACROECONOMIC STABILITY)

Αποτυπώνει το επίπεδο του πληθωρισμού, στη βιωσιμότητα της δημοσιονομικής πολιτικής και στην εν γένει δυναμική του χρέους ενός κράτους. Η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, λογίζεται ως η δυνατότητα μιας οικονομικής πολιτικής να στηρίξει μακροπρόθεσμα τις φορολογικές και τις τρέχουσες δαπάνες της, χωρίς να χαρακτηρίζεται από αφερεγγυότητα αθέτησης των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην ευρωζώνη, σύμφωνα με το υφιστάμενο δημοσιονομικό σύμφωνο, ο κανόνας είναι ότι ένας δομικά σχεδόν ισοσκελισμένος προϋπολογισμός, ο οποίος επιτρέπεται να έχει έλλειμμα έως 0,5%, μόνο όταν το δημόσιο χρέος είναι 60% του ΑΕΠ ή λιγότερο. Έχει σημασία διότι ο μέτριος ή και ο προβλέψιμος πληθωρισμός και οι βιώσιμοι δημοσιονομικοί προϋπολογισμοί, μειώνουν τις αβεβαιότητες, θέτουν προσδοκίες για θετική απόδοση των επενδύσεων και αυξάνουν την επιχειρηματική εμπιστοσύνη. Όπως είναι αναμενόμενο, όλα αυτά ενισχύουν την παραγωγικότητα. Επίσης, σε έναν όλο και πιο διασυνδεδεμένο κόσμο όπου το κεφάλαιο μπορεί να κινηθεί γρήγορα, η απώλεια εμπιστοσύνης στη μακροοικονομική σταθερότητα μπορεί να προκαλέσει εκροή κεφαλαίων, με αποσταθεροποιητικά αποτελέσματα στην οικονομία. Ως στόχος, τίθεται το επίπεδο του πληθωρισμού να μην υπερβαίνει το 2% και να εξυπηρετείται το δημόσιο χρέος. (WEF 2018)

Η επίτευξη των μακροοικονομικών στόχων προϋποθέτει σταθεροποίηση των δημοσιονομικών τιμών, του ισοζυγίου πληρωμών και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Για να διασφαλιστεί η δυνατότητα σύγκρισης των οικονομικών δεικτών μεταξύ των χωρών, χρησιμοποιούνται τα στατιστικά στοιχεία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Παγκόσμιας Τράπεζας (ΠΤ). Σε χώρες που τα στοιχεία αυτά δεν είναι διαθέσιμα, αναζητούνται από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, τις κεντρικές τράπεζες (ΚΤ), τα υπουργεία Οικονομικών και από δεδομένα και εκτιμήσεις που παρουσιάζονται στην οικονομική βιβλιογραφία. Επιπλέον, διαφέρουν τα ποιοτικά στατιστικά από χώρα σε χώρα. Κατά τα πρώτα χρόνια της μετάβασης της Ρωσικής οικονομίας τα στατιστικά στοιχεία ορισμένες φορές είτε απουσιάζουν είτε είναι ελλιπή, λόγω διαφορετικής μεθοδολογίας που χρησιμοποιήθηκε.

3.2.5 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΒΑΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (HEALTH)

Αποτυπώνει το προσδόκιμο ζωής προσαρμοσμένο στην υγεία (Health-adjusted life expectancy – HALE) ήτοι ο μέσος αριθμός ετών που αναμένεται ένα νεογέννητο να ζήσει με καλή υγεία. Έχει σημασία διότι τα πιο υγιή άτομα έχουν περισσότερες σωματικές και πνευματικές ικανότητες, είναι πιο παραγωγικά και δημιουργικά και τείνουν να επενδύουν περισσότερο στην εκπαίδευση καθώς αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής. Τα υγιή παιδιά εξελίσσονται σε ενήλικες με ισχυρότερες γνωστικές ικανότητες. (WEF 2018)

3.2.6 ΑΝΩΤΕΡΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (SKILLS)

Αποτυπώνει το γενικό επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού καθώς επίσης την ποσότητα και την ποιότητα της εκπαίδευσης. Ενώ η έννοια της ποιότητας εκπαίδευσης εξελίσσεται συνεχώς, ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες σήμερα περιλαμβάνουν την ανάπτυξη ψηφιακής εκπαίδευσης, τις διαπροσωπικές δεξιότητες και την ικανότητα κριτικής και δημιουργικής σκέψης. Έχει σημασία διότι η εκπαίδευση ενσωματώνει δεξιότητες και ικανότητες στο εργατικό δυναμικό. Το ανθρώπινο δυναμικό με υψηλή εκπαίδευση είναι πιο παραγωγικό, επειδή διαθέτει μεγαλύτερη συλλογική ικανότητα να εκτελεί εργασίες, να μεταφέρει γρήγορα τη γνώση και να δημιουργεί νέες γνώσεις και εφαρμογές. (WEF 2018)

3.2.7 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΑΓΑΘΩΝ (PRODUCT MARKET)

Αποτυπώνει τον βαθμό στον οποίο μια χώρα παρέχει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις εταιρείες να συμμετέχουν στις αγορές της. Μετρείται ως προς την έκταση της ισχύος στην αγορά, το άνοιγμα σε ξένες εταιρείες και το βαθμό των στρεβλώσεων της αγοράς. Έχει σημασία διότι ο ανταγωνισμός υποστηρίζει τα κέρδη από την αυξημένη παραγωγικότητα, παρέχοντας κίνητρα στις εταιρείες να καινοτομούν να βελτιώνουν τα προϊόντα, τις υπηρεσίες και τον οργανισμό τους, ώστε να παρέχουν τα καλύτερα δυνατά προϊόντα στην πιο δίκαιη τιμή. (WEF 2018)

3.2.8 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (LABOUR MARKET)

Αποτυπώνει την «ευελιξία», δηλαδή, τον βαθμό στον οποίο οι άνθρωποι πόροι μπορούν να αναδιοργανωθούν και τη «διαχείριση δεξιοτήτων», δηλαδή τον βαθμό στον οποίο το ανθρώπινο δυναμικό αξιοποιείται κατάλληλα. Έχει σημασία διότι η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας ενισχύει την παραγωγικότητα συνδυάζοντας τους εργαζομένους με τις πιο κατάλληλες θέσεις εργασίας και αναπτύσσοντας εξειδίκευση ώστε να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους. Συνδυάζοντας την ευελιξία με την προστασία των βασικών εργασιακών δικαιωμάτων, οι εύρυθμες αγορές εργασίας επιτρέπουν στις χώρες να είναι πιο ανθεκτικές σε κραδασμούς και να ανακατανέμουν τους παραγωγικούς πόρους σε αναδυόμενες αγορές και τομείς. Στόχος είναι η παρότρυνση των εργαζομένων να αναλάβουν ελεγχόμενο ρίσκο και να επινοήσουν καινοτόμες ιδέες προσελκύοντας και αξιοποιώντας τα ιδιαίτερα ταλέντα του ανθρώπινου δυναμικού, προς όφελος της παραγωγικότητας. (WEF 2018)

3.2.9 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ (FINANCIAL SYSTEM)

Αποτυπώνει το βάθος και τη σταθερότητα των χρηματοοικονομικών, των ασφαλιστικών και άλλων προϊόντων και επιπλέον, τη διαθεσιμότητα πίστωσης, του

μετοχικού κεφαλαίου, της βιωσιμότητας του χρέους και τη σταθερότητα. Δηλαδή, ο μετριασμός της υπερβολικής ανάληψης κινδύνων και της ευκαιριακής συμπεριφοράς του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Έχει σημασία διότι ένας ανεπτυγμένος χρηματοπιστωτικός τομέας ενισχύει την παραγωγικότητα με τρεις κυρίως τρόπους. Με τη συγκέντρωση αποταμιεύσεων σε παραγωγικές επενδύσεις. Με τη βελτίωση της κατανομής κεφαλαίων στις πλέον υποσχόμενες επενδύσεις μέσω της παρακολούθησης των δανειοληπτών. Με την παροχή ενός αποτελεσματικού συστήματος πληρωμών. Ταυτόχρονα, απαιτείται κατάλληλη ρύθμιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την αποφυγή χρηματοπιστωτικών κρίσεων που ενδέχεται να προκαλέσουν μακροχρόνιες αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και την παραγωγικότητα. (WEF 2018)

3.2.10 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET SIZE)

Αποτυπώνει το μέγεθος των εγχώριων και ξένων αγορών στις οποίες έχουν πρόσβαση οι επιχειρήσεις μιας χώρας. Συσχετίζεται με το άθροισμα της αξίας της κατανάλωσης, των επενδύσεων και των εξαγωγών. Έχει σημασία διότι οι μεγαλύτερες αγορές αυξάνουν την παραγωγικότητα μέσω αυξουσών οικονομιών κλίμακας. Το μοναδιαίο κόστος παραγωγής τείνει να μειώνεται με την αύξηση της ποσότητας παραγωγής. Οι μεγάλες αγορές δίνουν επίσης κίνητρα για καινοτομία. Περισσότεροι δυνητικοί χρήστες σημαίνουν μεγαλύτερες πιθανές αποδόσεις σε μια νέα ιδέα. Επιπλέον, οι μεγάλες αγορές δημιουργούν θετικές εξωτερικές επιδράσεις καθώς η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου και η μετάδοση γνώσης αυξάνουν τις αποδόσεις σε κλίμακα που ενσωματώνονται στη δημιουργία τεχνολογίας ή γνώσης. (WEF 2018)

3.2.11 ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣΜΟΣ (BUSINESS DYNAMISM)

Αποτυπώνει την ικανότητα του ιδιωτικού τομέα να δημιουργεί και να υιοθετεί νέες τεχνολογίες και νέους τρόπους οργάνωσης της εργασίας, μέσα από μια κουλτούρα που αποδέχεται την αλλαγή, το ελεγχόμενο ρίσκο, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα και τους διοικητικούς κανόνες που επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να εισέρχονται και να εξέρχονται εύκολα από την αγορά. Έχει σημασία διότι ένας ευέλικτος και δυναμικός ιδιωτικός τομέας αυξάνει την παραγωγικότητα αναλαμβάνοντας υπολογισμένους επιχειρηματικούς κινδύνους, δοκιμάζοντας νέες ιδέες και δημιουργώντας καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες. Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τη συχνότητα των μεταβολών και τον επαναπροσδιορισμό των επιχειρήσεων, τα επιτυχημένα οικονομικά συστήματα είναι ανθεκτικά στην αναδιανομή τεχνολογίας και είναι σε θέση να επανατοποθετούν τον εαυτό τους στις διεθνείς αγορές. (WEF 2018)

3.2.12 ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (INNOVATION CAPABILITY)

Αποτυπώνει την ποσότητα και την ποιότητα της έρευνας και ανάπτυξης. Ο βαθμός στον οποίο το περιβάλλον μιας χώρας ενθαρρύνει τη συνεργασία, την ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, τη δημιουργικότητα, την ποικιλομορφία, την

αντιπαράθεση μεταξύ διαφορετικών οραμάτων και οπτικών γωνιών και την ικανότητα μετατροπής των ιδεών σε νέα αγαθά και υπηρεσίες. Έχει σημασία διότι οι χώρες που μπορούν να δημιουργήσουν μεγαλύτερη συσσώρευση γνώσης και που προσφέρουν καλύτερες συνεργατικές ή διεπιστημονικές ευκαιρίες τείνουν να έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να παράγουν καινοτόμες ιδέες και νέα επιχειρηματικά μοντέλα, τα οποία θεωρούνται ευρέως, ως η κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης. (WEF 2018)

Οι παραπάνω 12 πυλώνες, ομαδοποιούνται σε 4 κατηγορίες. Στην καταλληλόλητα περιβάλλοντος (Θεσμοί, Υποδομές, Μακροοικονομική σταθερότητα, Υιοθέτηση ψηφιακών τεχνολογιών). Στο ανθρώπινο κεφάλαιο (Υγεία, Δεξιότητες). Στις αγορές (Αγορά προϊόντων, Αγορά εργασίας, Χρηματοοικονομικό σύστημα και Μέγεθος Αγοράς). Τέλος, στα οικοσυστήματα καινοτομίας (Επιχειρηματικός δυναμισμός, Δυνατότητα καινοτομίας).

3.3 ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

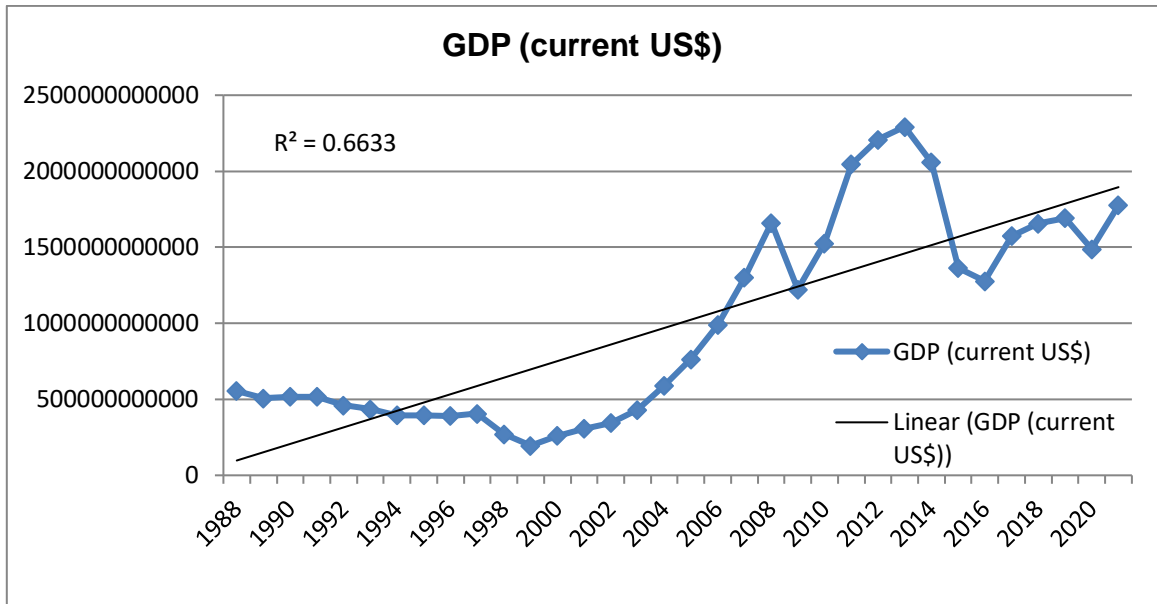
Η Ρωσία συμπεριλήφθηκε για πρώτη φορά στις παγκόσμιες ανταγωνιστικές αξιολογήσεις μετά την κρίση του 1998, όταν θεμελιώθηκαν οι αρχές της οικονομίας της αγοράς, οι βασικοί θεσμοί και εμφανίστηκε μια αρκετά αξιόπιστη στατιστική βάση για ορθές συγκριτικές μελέτες. Επιπλέον, το αυξανόμενο ξένο κεφάλαιο και η διεθνής παρουσία στη χώρα, επέτρεψαν περισσότερες εκτιμήσεις από εμπειρογνώμονες. (V. Kuzin 2007)

Με την είσοδο της Ρωσίας στον ΠΟΕ το 2012 και για να παραμείνει η Ρωσία μία υπολογίσιμη και μεγάλη δύναμη στο διεθνές οικονομικό στερέωμα θα πρέπει να είναι ανταγωνιστική σε πολλούς τομείς που έχουν σχέση με την επιχειρηματικότητα, όπως στον κλάδο της εκπαίδευσης και στον χρηματοοικονομικό τομέα. Η Ρ.Ο. αποτελεί το κύριο μέλος της Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης (ΕΑΟΕ) μια οικονομική ένωση κρατών κυρίως από τη βόρεια Ευρασία, η οποία ξεκίνησε ως ιδέα το 2010 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015. Στόχος της οι απρόσκοπτες τελωνειακές διατυπώσεις μεταξύ των μελών και την υιοθέτηση ενιαίου δασμολογίου εξωτερικού εμπορίου με τρίτες χώρες.

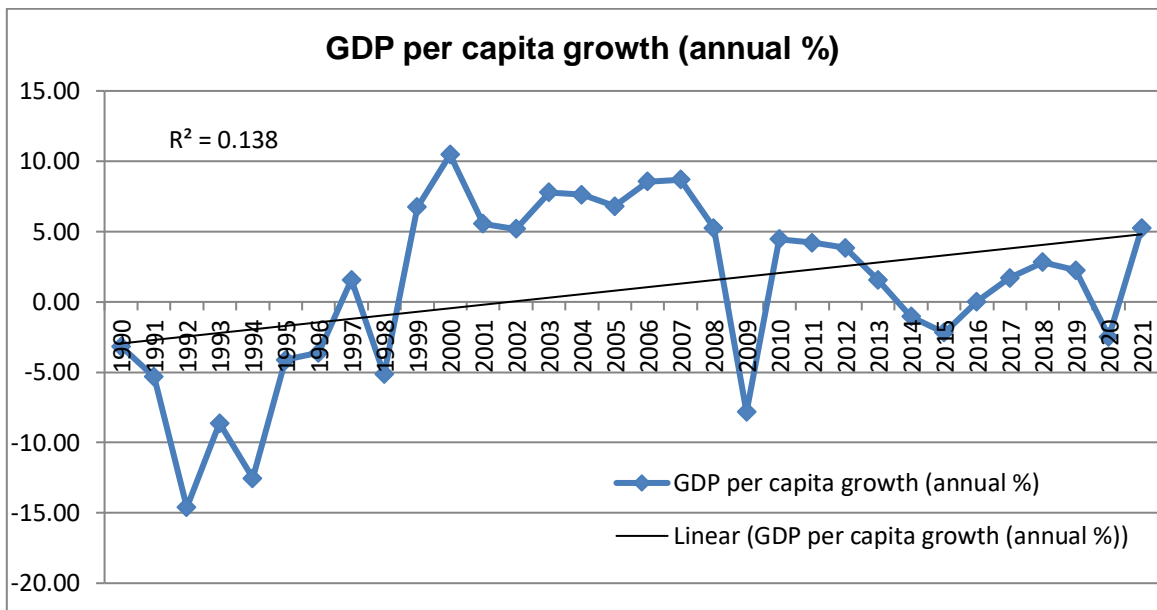
Η Ρ.Ο. διαθέτει μεγάλα αποθέματα φυσικών πόρων όπως φυσικό αέριο, οπτάνθρακας (τύρφη), ξυλεία, αλάτι, πόσιμο νερό, κασσίτερος, τιτάνιο, ψευδάργυρος, νικέλιο, διαμάντια, σιδηρομεταλλεύματα και άργυρο. (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021)

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) στη Ρωσία ανερχόταν σε 1775,80 δισεκατομμύρια δολάρια το 2021, σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η αξία του ΑΕΠ της Ρωσίας αντιπροσωπεύει το 1,33% της παγκόσμιας οικονομίας. (tradingeconomics 2022) (TheWorldBank 2022) Τον Ιούνιο του 2022 ανήλθε στα 520,9 δισ. δολάρια. (CEICData 2022)

Το ΑΕΠ της Ρωσίας το 2013 έφτασε στο ιστορικό υψηλό των 2292,47 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 2013 και στο χαμηλό ρεκόρ των 195,91 δισεκατομμυρίων δολαρίων το 1999, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1, ενώ η μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ φαίνεται στον Πίνακα 2.

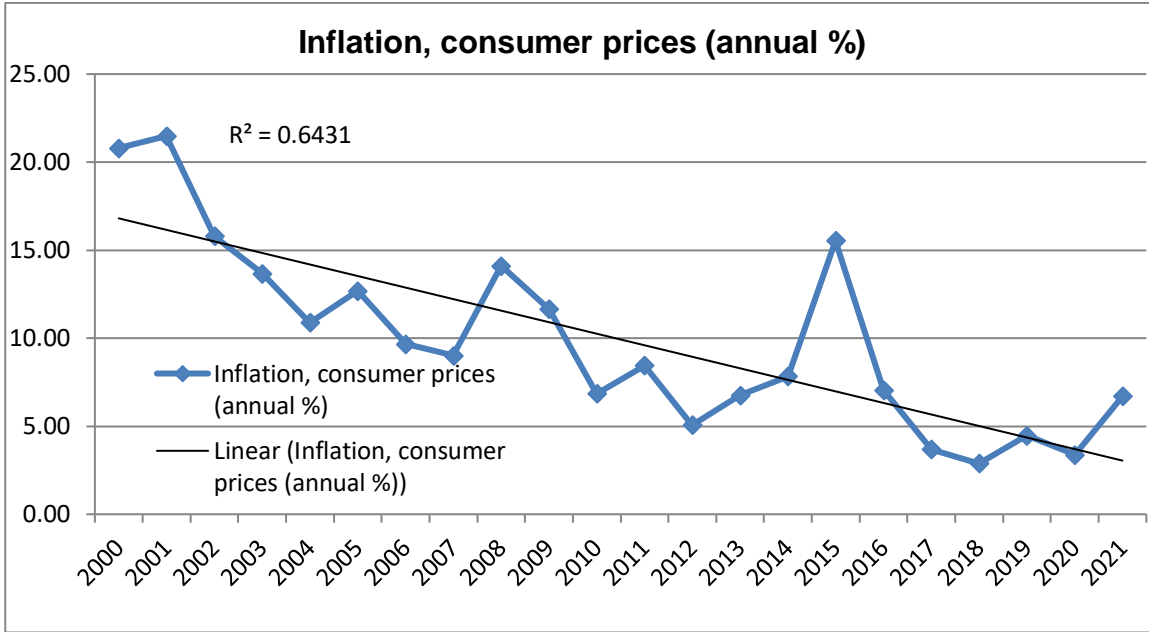
Πίνακας: 1 (Πηγή: WBG, 2022)

Πίνακας: 2 (Πηγή: WBG, 2022)

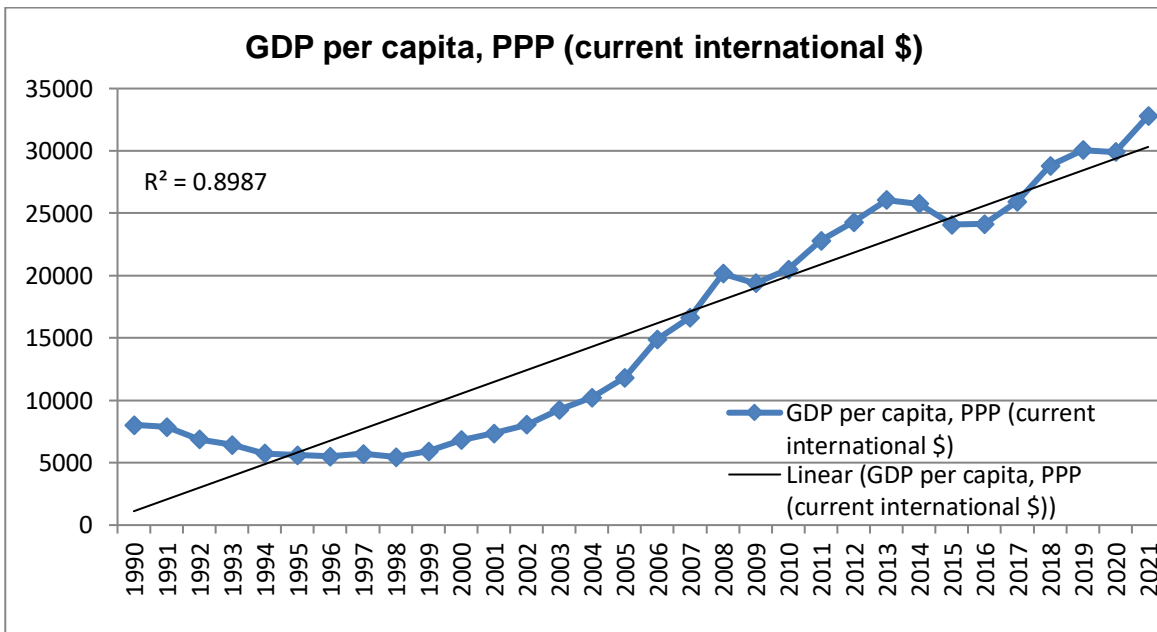
Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ ήταν 4,8%, σημαντικά αυξημένος σε σχέση με το 2020, όταν κατέγραψε -2,7%, με ιστορικό χαμηλό το 2009. Το 2022 αναμένεται να σημειώσει μειωμένο ρυθμό ανάπτυξης στο 2,4%, ενώ το 2023 προβλέπεται να πέσει στο 1,8% του ΑΕΠ. (T. W. WBG 2022)

Ο πληθωρισμός έφτασε το 6,7%, ενώ από περίπου 15,5% το 2015 έφτασε στο 2,9% το 2018, που είναι αρκετά χαμηλός, όπως φαίνεται στον Πίνακα 3. (T. W. WBG 2022) Ο πληθωρισμός, εκτινάχθηκε σε υψηλό 20 ετών (17,8%) τον Απρίλιο, μετά την κατάρρευση του ρουβλίου σε ιστορικό χαμηλό έναντι του δολαρίου ΗΠΑ, φαίνεται τώρα προς το τέλος του έτους να καταλήγει στο 13,4%, σύμφωνα με το ρωσικό υπουργείο Οικονομικών. (Ostroukh 2022)

Πίνακας: 3 (Πηγή: [WBG](#), 2022)

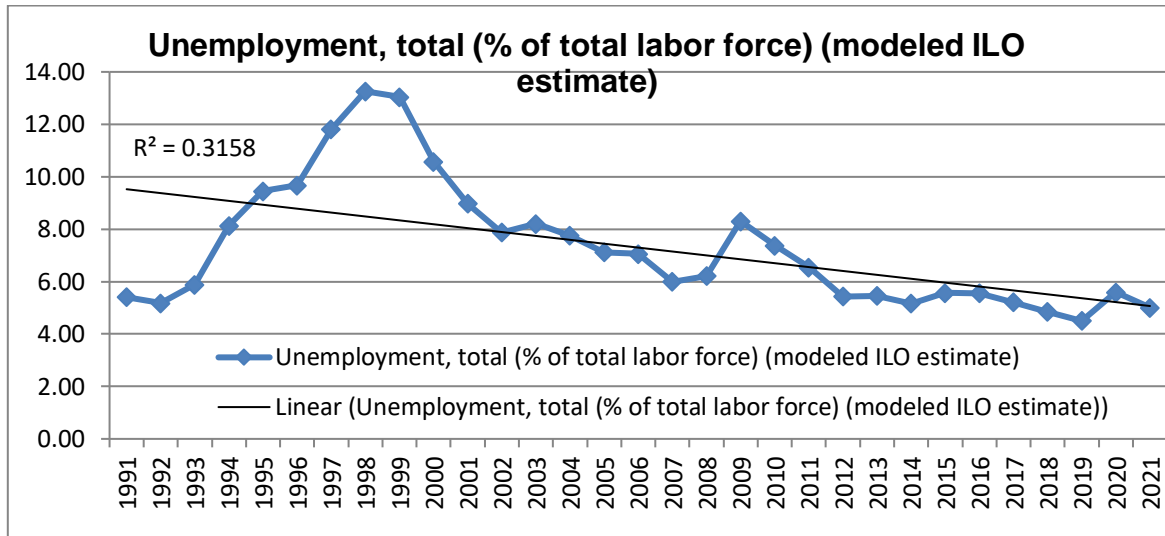
Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (Τ. W. WBG 2022) έχει ανοδικές τάσεις στα 32.803,4\$ το 2021 από 24.128,99\$ το 2016 και 19.389,9\$ το 2009, ενώ πέτυχε ιστορικό χαμηλό το 1998 στα 5.465,1\$, όπως φαίνεται στον Πίνακα 4 .

Πίνακας: 4 (Πηγή: [WBG](#), 2022)

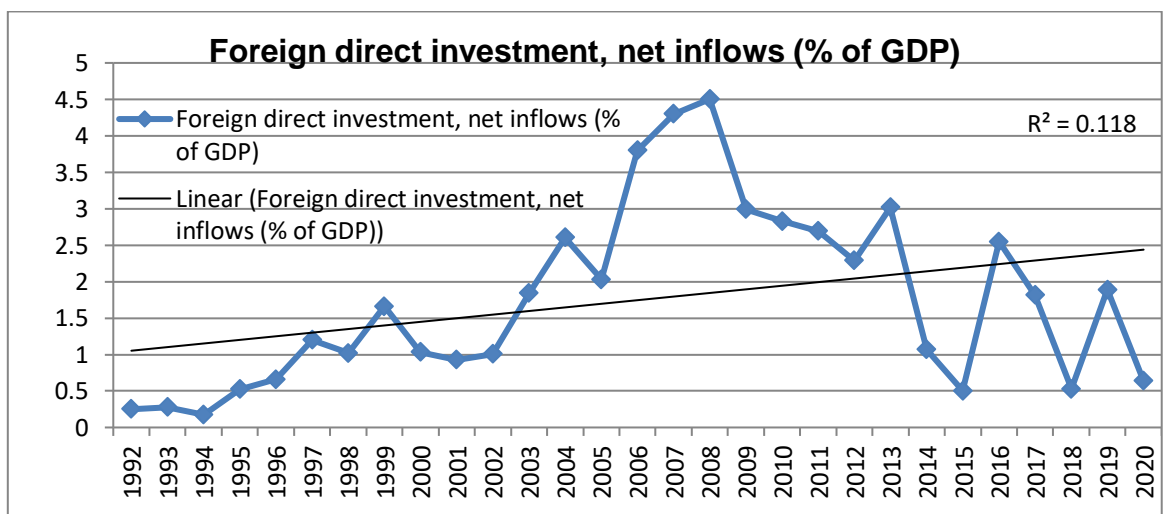
Η ανεργία (Τ. W. WBG 2022) βαίνει συνεχώς μειούμενη από το 10,6% το 2000 μέχρι 6% το 2007, ενώ λόγω της οικονομική κρίσης το 2009 ανήλθε προσωρινά στο 8,3%, για να καταλήξει σταδιακά στο 5% το 2021, όπως φαίνεται στον Πίνακα 5. Το ποσοστό ανεργίας της Ρωσίας υποχώρησε σε ιστορικό χαμηλό στο 3,8% τον Αύγουστο του 2022. (Marrow και Jones 2022) Ο λόγος απασχόλησης προς πληθυσμό είναι το ποσοστό του πληθυσμού της χώρας που

απασχολείται βρισκόταν στο 58% το 2021, με μέγιστη τιμή το 60% το 2018. (T. W. WBG 2022)

Πίνακας: 5 (Πηγή: WBG, 2022)

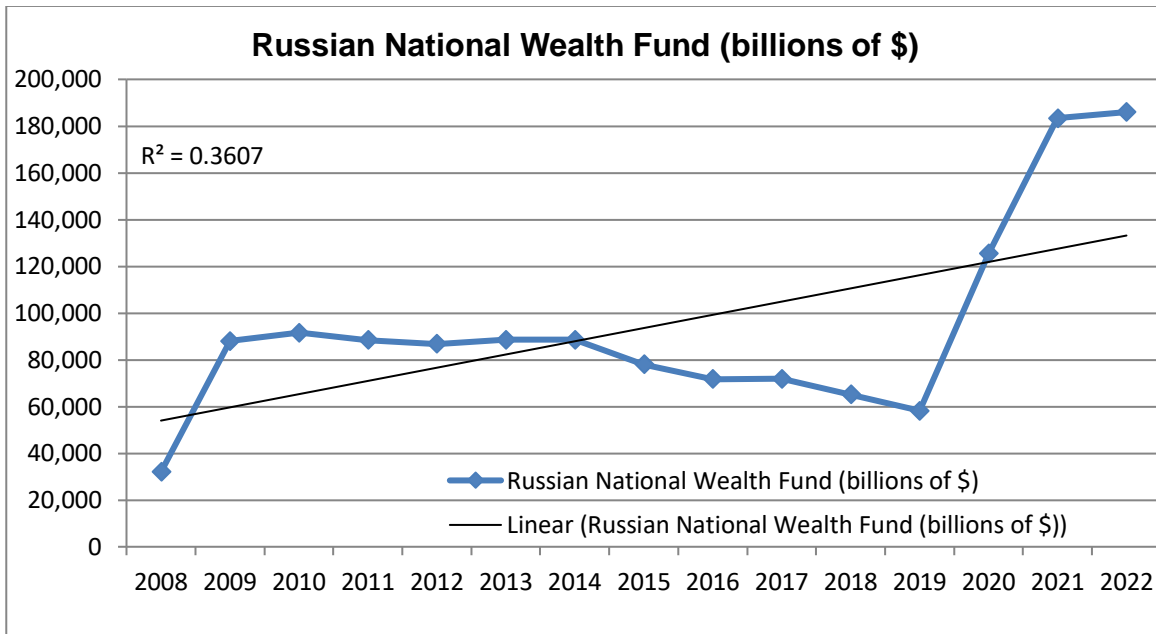
Οι άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ) παρουσιάζουν αρκετές διακυμάνσεις την τελευταία 20ετία ξεκινώντας κάτω από το 1% του ΑΕΠ το 1992, για να κινηθεί ανοδικά μέχρι το 2008 στο 4,5%. Ακολούθως άρχισε μία πτωτική πορεία φτάνοντας το ιδιαίτερα χαμηλό 0,5% το 2015 και το 2018. Το 2020 οι ΑΞΕ ανήλθαν στο 0,6% του ΑΕΠ, όπως φαίνεται στον Πίνακα 6. (T. W. WBG 2022) Οι ΑΞΕ στη Ρ.Ο. ρυθμίζονται τόσο σε ομοσπονδιακό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Η νομοθεσία για τις ξένες επενδύσεις² εξασφαλίζει στους ξένους επενδυτές ίσα δικαιώματα με τους Ρώσους επενδυτές κατά την άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Οι περιορισμοί που τίθενται στους ξένους επενδυτές σχετίζονται αποκλειστικά με την προστασία της υγείας και των δικαιωμάτων των πολιτών, καθώς και με την εθνική ασφάλεια. (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021)

Πίνακας: 6 (Πηγή: WBG, 2022)

² Ομοσπονδιακός Νόμος υπ' αριθ. 160 από 9 Ιουλίου 1999 «Περί των ξένων επενδύσεων στη Ρωσική Ομοσπονδία», όπως τροποποιήθηκε από τον Ν. 106/05.05.2014

Σύμφωνα με το ρωσικό Υπουργείο Οικονομικών το ύψος των αποθεματικών του Εθνικού Ταμείου Πλούτου (National Wealth Fund, NWF) τα τελευταία τρία χρόνια βαίνει ανοδικά, όπως φαίνεται στον Πίνακα 7. (TASS 2022)

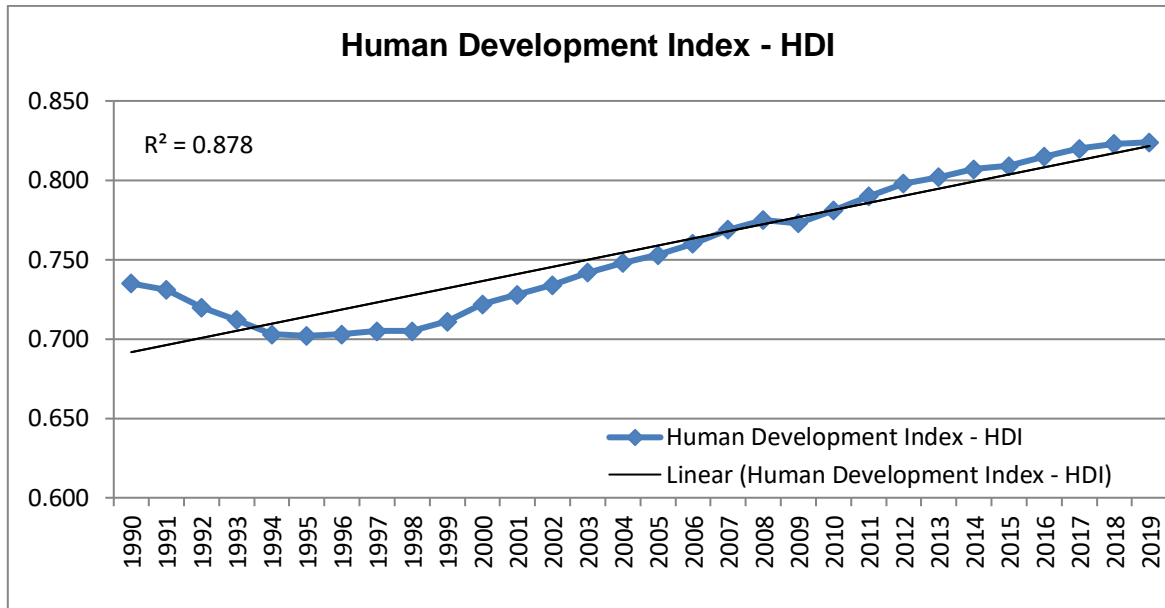

Πίνακας 7 (Πηγή: [Ministry of Finance Russia](#), 2019)

Το καθαρό εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (T. W. WBG 2022) το 2021 έφτασε σε ιστορικό υψηλό στα 170,3 δισεκ. \$, με αρκετές διακυμάνσεις ανά τα έτη, με ιστορικό χαμηλό τα 34,81 δισεκ. \$ το 2002. Επίσης οι ΑΞΕ παρουσιάζουν αρκετές διακυμάνσεις φτάνοντας στα 25,36 δισεκ. \$ το 2021, με ιστορικό υψηλό 35,05 δισεκ. \$ το 2014 και ιστορικά χαμηλό μείον 19,12 δισεκ. \$ το 2008.

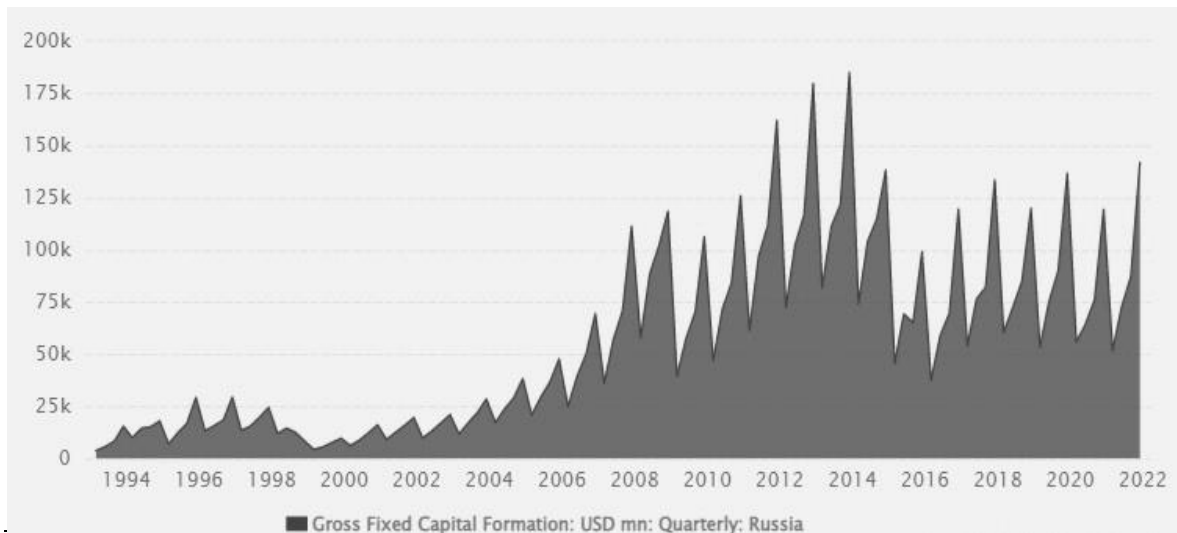
Οι εξαγωγές υψηλής τεχνολογίας (T. W. WBG 2022) ξεκίνησαν από το 7% των βιομηχανικών εξαγωγών το 2007 για να φτάσουν το 16% το 2015 και έπειτα σταδιακά μειούμενες στο 9% το 2020.

Οι συνολικές δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση (T. W. WBG 2022) ως % ως ποσοστό των συνολικών κρατικών δαπανών του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια αυξάνονται φτάνοντας στο 14,3% το 2018 με ιστορικό χαμηλό το 10,9% το 2013 και το 2015 στο 11,9%. Η επίδοση της Ρ.Ο. είναι ικανοποιητική στον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (Human Development Index, HDI), όπως φαίνεται στον Πίνακα 8 .

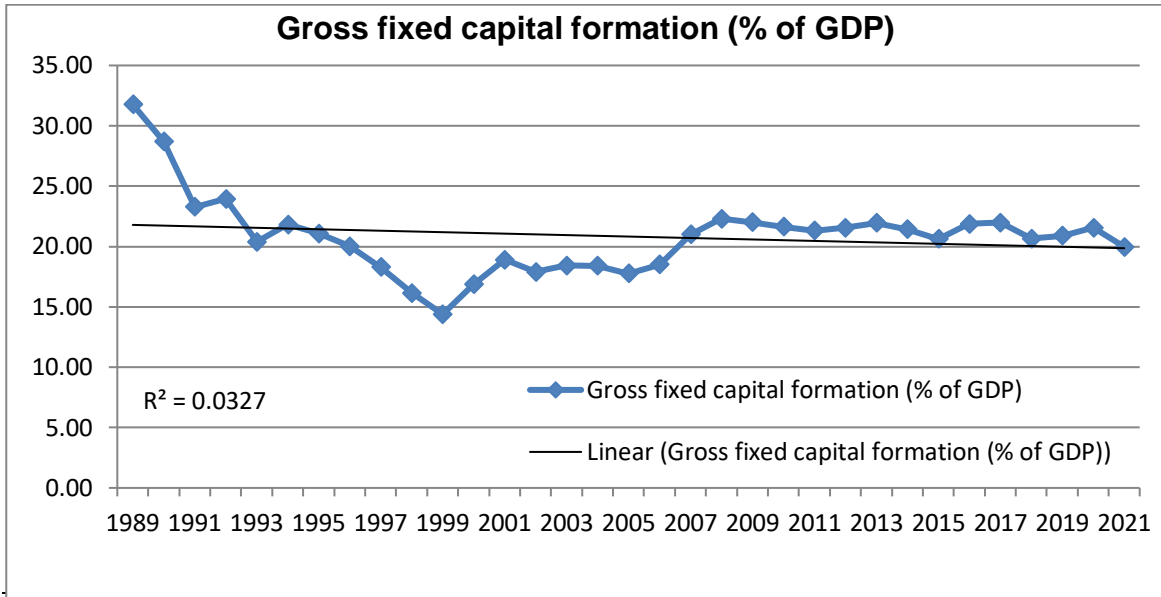
Πίνακας 8 . (Πηγή: [UNDP](#), 2022)

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου της Ρωσίας είναι κατά μέσο όρο 47,748 δις. δολάρια από τον Μάρτιο του 1993 έως τον Μάρτιο του 2022. Τα στοιχεία έφθασαν στο ιστορικό υψηλό των 184,829 δις. δολάρια τον Δεκέμβριο του 2013 και στο χαμηλό ρεκόρ των 3,905 δις. δολάρια τον Μάρτιο του 1993, όπως φαίνεται στον Πίνακα 9 . (CEIC 2022)

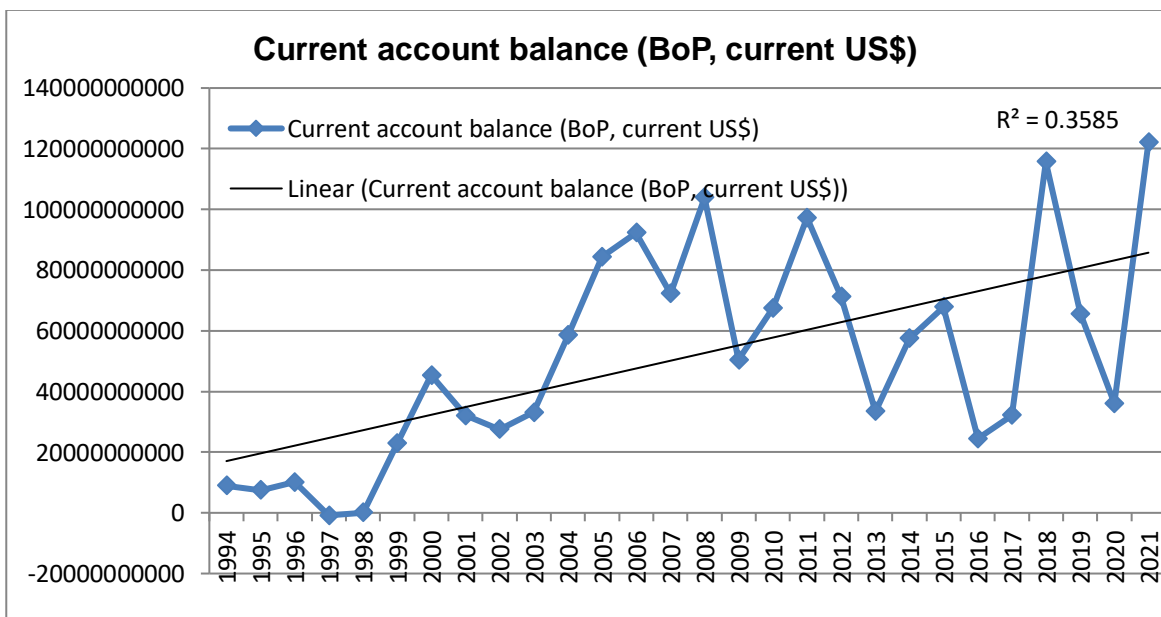
Πίνακας: 9 (Πηγή: [CEIC](#), 2022)

Το 2021, οι συνολικές επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο ανήλθαν σε περίπου 23 τρισεκατομμύρια ρούβλια, αποτελώντας σταθερά ως ποσοστό άνω του 20% του ΑΕΠ τα τελευταία χρόνια, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 10. Εκτιμάται ότι οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου να σημειώσουν αύξηση κατά 3,2% το 2023, αναλόγως και με την εξέλιξη της πολεμικής σύγκρουσης με την Ουκρανία. (R. D. Statista 2022)

Πίνακας: 10 (Πηγή: [WBG](#), 2022)

Άμεσες Επενδύσεις της Ρωσίας στο Εξωτερικό, έφθασαν στο ιστορικό υψηλό όλων των εποχών των 65,6 δισ. δολάρια τον Μάρτιο του 2013 και στο χαμηλό ρεκόρ των -22,6 δισ. δολάρια τον Μάρτιο του 2022. (CEICData 2022) Στις τελευταίες αναφορές σχετικά με τις άμεσες επενδύσεις της Ρωσίας στο εξωτερικό, ο Τρεχούμενος Λογαριασμός (Current Account) κατέγραψε πλεόνασμα 15,3 δισ. δολάρια τον Σεπτέμβριο του 2022. Η πορεία του δείκτη φαίνεται στον Πίνακα 11 (T. W. WBG 2022). Οι επενδύσεις ξένου χαρτοφυλακίου της μειώθηκαν κατά 3,7 δισ. δολάρια τον Ιούνιο του 2022. (CEICData 2022)

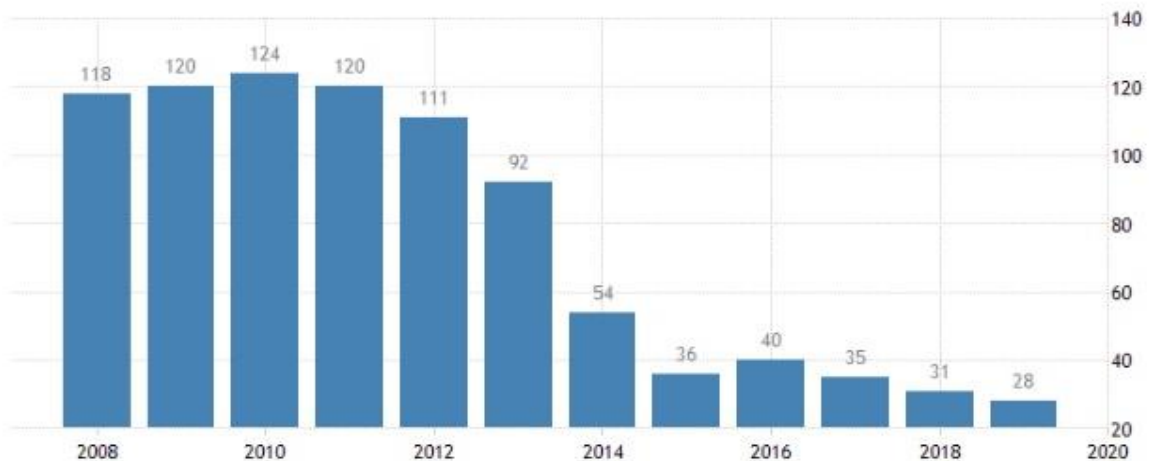

Πίνακας: 11 (Πηγή: [WBG](#), 2022)

Η Ρωσία δεν είναι ιδιαίτερα υπολογίσιμη αγορά για τις εξαγωγές των δυτικών κρατών, με τις εξαγωγές των ΗΠΑ στην Ρ.Ο. να ανέρχονται σε λιγότερο από 6 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020. Για να υπάρξει μέτρο σύγκρισης, οι εξαγωγές των ΗΠΑ στην Κίνα το 2020 ξεπέρασαν τα 120 δισεκατομμύρια δολάρια (ΟΕC 2022).

Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων StartUp Blink, η Ρωσία καταλαμβάνει την 29^η θέση το 2022 στην ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων, με τη Μόσχα να κατατάσσεται πέμπτη πόλη στην Ευρώπη, σημαντικά όμως χαμηλότερες επιδόσεις σε σχέση με το 2021, όταν στο StartUp Blink κατέλαβε την 17^η θέση, ενώ στην ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων, η Μόσχα είχε καταλάβει τη δεύτερη θέση στην Ευρώπη μετά το Λονδίνο. (www.intellinews.com 2021) (www.startupblink.com 2022)

Σύμφωνα με τον δείκτη ease of doing business (EDB), η Ρωσική Ομοσπονδία το 2019 κατετάγη 28^η ανάμεσα σε 190 χώρες. Επίσης σύμφωνα με τον EDB, η κατάταξη της Ρ.Ο. ήταν κατά μέσο όρο 75,75 από το 2008 έως το 2019, φτάνοντας στο ιστορικό υψηλό των 124 το 2010 και στο χαμηλό ρεκόρ των 28 το 2019, όπως φαίνεται στον Πίνακα 12. (The_World_Bank_Group 2019)

Πίνακας 12 (Πηγή: [WBG](#) 2022)

Από το διάγραμμα φαίνεται ότι το 2013-14, η Ρωσία σημείωσε σημαντική πρόοδο στις βαθμολογίες και την κατάταξή της, κυρίως λόγω βελτιώσεων στην επιβολή των συμβάσεων, την καταχώριση ακινήτων και την έναρξη λειτουργίας επιχειρήσεων (απλούστευση των διαδικασιών εγγραφής).

Οι αξιολογήσεις σύμφωνα με τη Moody's Investors Service (MIS), ήταν θετικές στις 18 Απριλίου 2018. Η Ρωσία λόγω του χαμηλού εξωτερικού της χρέους και των βιώσιμων δημοσιονομικών της, είχε τη δυνατότητα να απορροφήσει τις αναταράξεις από τις αμερικανικές κυρίως κυρώσεις, υποστηριζόμενη από τις υψηλές τιμές πετρελαίου και την υψηλή ρευστότητα. (Moody's 2018)

Για την ίδρυση μιας εταιρείας απαιτείται η εγγραφή / καταχώρησή της στο Ενιαίο Κρατικό Μητρώο, σε ορισμένες υπηρεσίες και φορολογικές αρχές. Για τα νομικά πρόσωπα η διαδικασία εγγραφής περιλαμβάνει την εγγραφή της στις κρατικές και φορολογικές αρχές, την έγκριση του σχεδίου της σφραγίδας της

εταιρείας, την εγγραφή της στην Κρατική Στατιστική Επιτροπή και στα ασφαλιστικά ταμεία. Χρειάζονται συνήθως δύο εβδομάδες για την ίδρυση μιας ΑΕ ή μιας ΕΠΕ και άλλες δύο εβδομάδες για το άνοιγμα τραπεζικών λογαριασμών και την ολοκλήρωση των λοιπών διαδικασιών. Για ορισμένες δραστηριότητες εταιρειών απαιτείται η έκδοση ειδικών αδειών από τις αντίστοιχες αρμόδιες Αρχές. Η διαδικασία αδειοδότησης διαρκεί περίπου 45 εργάσιμες ημέρες, εκδίδεται επ' αόριστον και αφορά το νομικό πρόσωπο για το οποίο εκδόθηκε. Διακρίνονται τρία επίπεδα φορολόγησης. Το ομοσπονδιακό (ΦΠΑ, ειδικοί φόροι κατανάλωσης, φορολογία κερδών, φορολογία εισοδήματος, εξόρυξης, ειδικά φορολογικά καθεστώτα κλπ). Το περιφερειακό (εταιρική φορολογία, φορολογία μεταφορών και φορολογία τυχερών παιγνίων). Τέλος, το τοπικό (φόρος ιδιοκτησίας, γης και εμπορίου). Η Ρωσία εισήγαγε συγκεκριμένα μέτρα που περιορίζουν/απαγορεύουν τις ξένες εταιρείες να συμμετέχουν σε κρατικές επιχειρήσεις και επενδυτικά σχέδια που επιδοτούνται από αγορές του κράτους (σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2016). Στην πράξη, η διαδικασία συμμετοχής σε ρωσικές δημόσιες προμήθειες είναι μια ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία για την οποία απαιτείται εμπειρία και χρόνος. Ιδιαίτερα μετά την επιβολή κυρώσεων από την ΕΕ και τις ΗΠΑ, το ρωσικό Δημόσιο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην εγχώρια παραγωγή και αναζητεί τρόπους να μειώσει τη συμμετοχή ξένων εταιρειών ή εισαγόμενων προϊόντων με σειρά νομοθετικών πράξεων. (Πρεσβεία Ελλάδα στη Μόσχα 2021)

3.4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η εξέταση των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί οικονομετρικά με την ανάλυση παλινδρόμησης (regression analysis). Η ανάλυση αυτή λογίζεται ως η εξέταση δύο ή περισσότερων μεταβλητών που στόχο έχει την πρόβλεψη της μίας μέσω της άλλης. Η συσχέτιση (correlation analysis) χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του βαθμού εξάρτησης ή την ένταση της αμοιβαίας μεταβολής που υπάρχει μεταξύ των τυχαίων μεταβλητών X και Y . Η παράμετρος κατανομής που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέτρο ισχύος της γραμμικής εξάρτησης, είναι ο γνωστός συντελεστής συσχέτισης (correlation coefficient)

Η απλούστερη περίπτωση παλινδρόμησης είναι η λεγόμενη απλή γραμμική παλινδρόμηση (simple linear regression), κατά την οποία υπάρχει μόνο μια ανεξάρτητη μεταβλητή X (independent or input variable), και η εξαρτημένη μεταβλητή Y (dependent or response variable). Στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότερες από μία ανεξάρτητες μεταβλητές, λέγεται πολλαπλή παλινδρόμηση.

Για να το υπολογίσουμε χρησιμοποιούμε την εξίσωση γραμμικής παλινδρόμησης που επιτρέπει τον υπολογισμό της άγνωστης μεταβλητής αν οι τιμές των υπολοίπων είναι γνωστές. Σε ένα απλό μοντέλο παλινδρόμησης (γραμμικό), ισχύει:

$$Y = \alpha + \beta X + \varepsilon$$

Όπου η τιμή α είναι το σημείο στο οποίο η ευθεία της εξίσωσης τέμνει τον άξονα των ψ , δηλαδή η τιμή της Y που αντιστοιχεί για τιμή του X μηδέν, ενώ το β είναι η κλίση της ευθείας παλινδρόμησης και εκφράζει τη μεταβολή (αύξηση/μείωση) της ψ , όταν το x αυξάνεται κατά μία μονάδα. Τέλος το ε παριστάνει το σφάλμα της εκτίμησης.

Για την ποσοτική ανάλυση των δεδομένων, θα χρησιμοποιήσουμε εισροές και εκροές. Ως εκροές ή εξαρτημένη μεταβλητή (Y), θα επιλέξουμε το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita), όπως προέκυψε από την ανάλυση της Παρ. 2.2. Θεωρείται ότι ο δείκτης αυτός προσεγγίζει με ικανοποιητική ακρίβεια την ευημερία μίας κοινωνίας και κατά συνέπεια την οικονομική ανάπτυξη. Για τις εισροές, ή ανεξάρτητες μεταβλητές, δημιουργούμε μία βάση δεδομένων όπου καταχωρούνται οι τιμές που πέτυχε η Ρ.Ο. ετησίως για τον κάθε πυλώνα ανταγωνιστικότητας. Ως εισροές λοιπόν, θα χρησιμοποιήσουμε αρχικά την επίδοση της ανταγωνιστικότητας όπως μετριέται από τον δείκτη GCI. Στη συνέχεια θα χρησιμοποιήσουμε ως ανεξάρτητη μεταβλητή τις επιδόσεις από κάθε έναν από τους 12 πυλώνες της ανταγωνιστικότητας ξεχωριστά, ώστε να εντοπίσουμε τους δείκτες που επηρεάζουν περισσότερο την εξαρτημένη μεταβλητή (GDP_PPP_perCapita). Μετά την ανάλυση των παραπάνω δεδομένων, θα επιλέξουμε ως ανεξάρτητες μεταβλητές τους πιο σημαντικούς δείκτες και θα αναλύσουμε την επίδρασή τους στο Κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ, πραγματοποιώντας μία πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση. Για την μελέτη, ανάλυση των δεδομένων, την εξαγωγή των επιμέρους επιδράσεων και συμπερασμάτων, πραγματοποιήθηκε χρήση του ευρέως διαδεδομένου στατιστικού προγράμματος SPSS.

Για να υπάρχει ομοιομορφία στο δείγμα μας θα χρησιμοποιήσουμε τα στοιχεία για την περίοδο από το 2006 έως το 2017, όταν εκδόθηκε η GCR 2017/2018 και πριν την εφαρμογή του GCI 4.0.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΕΤΡΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

4.1 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (GCI) ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Η ανταγωνιστικότητα της ρωσικής οικονομίας σύμφωνα με τα αποτελέσματα των επιδόσεων του δείκτη GCI, δείχνουν ότι κινείται άνω του μέσου εύρους τιμών, μεταξύ του 3 και του 5, όπως φαίνεται στον Πίνακα 14, όταν το εύρος τιμών του δείκτη είναι μεταξύ 1 και 7. Επιπλέον, σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες διαπιστώνεται ότι διαχρονικά η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της δεν μπορεί να συναγωνιστεί τις χώρες που έχουν επιτύχει κορυφαίες επιδόσεις, όπως φαίνεται στον Πίνακα 13. Για το μέγεθος της Ρ.Ο. ως χώρα και ως αγορά που φιλοδοξεί να ηγηθεί στον ευρύτερο ευρασιατικό χώρο και που επιδιώκει να αποτελέσει έναν σημαντικό πόλο του διεθνούς συστήματος, δεν κρίνεται ως ικανοποιητική επίδοση.

Πίνακας 13 (Πηγή: GCR/WEF, WBG)

Πίνακας 14 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_ppp_PerCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση (τιμή) της Ρ.Ο. στην ανταγωνιστικότητα (δείκτης GCI) της GCR (GCR_score) παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,914 ^a	,836	,824	2672,35661

a. Predictors: (Constant), GCR_score_2002_to_2017

Στον πίνακα "Model Summary" φαίνεται ότι η μεταβολή του δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_ppp_PerCapita), εξηγεί κατά 83,6% τη μεταβολή του δείκτη GCR, καθώς το R Square είναι 0,836.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-49188,259	8111,979		-6,064	,000
	GCR_score_2002_to_2017	16560,931	1963,429	,914	8,435	,000

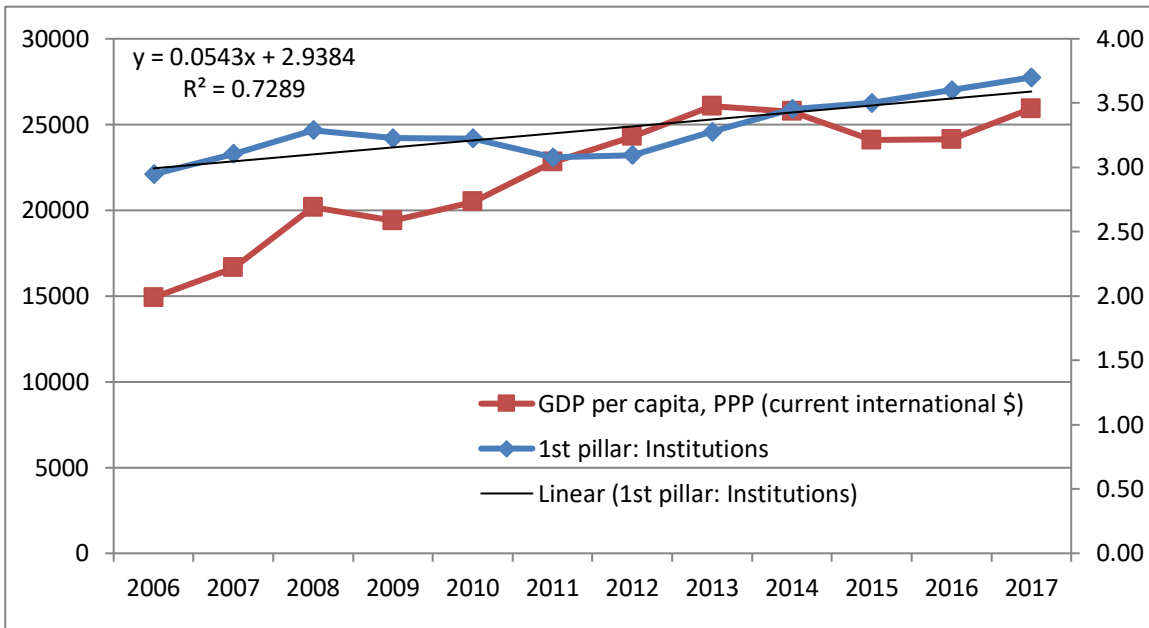
a. Dependent Variable: GDPpppPC_2002_2017

Στον πίνακα "Coefficients" φαίνεται ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_ppp_PerCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (GCR_score) με β 16560,931 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης είναι:

$$\text{GDP_ppp_PerCapita} = - 49188,259 + 16560,931 * \text{GCRscore}$$

4.1.1 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 1^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Η απόδοση του δημόσιου τομέα και η παραδοσιακά κεντρικά κατευθυνόμενη οικονομία στην Ρ.Ο. έχει δεχθεί πολλές επικρίσεις. Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 1 (Θεσμοί), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, είναι κάτω του μέσου εύρους τιμών, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 15. Οι Θεσμοί παίζουν σημαντικό ρόλο στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.1 Θεσμοί (Institutions).

Πίνακας 15 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, [WBG](#))

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_ppp_PerCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 1^ο πυλώνα του GCI (Pillar01_Institutions), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,676 ^a	,457	,402	2876,40372

a. Predictors: (Constant), Pillar01_Institutions

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,457 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_ppp_PerCapita, δεν προσεγγίζει στην τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι μέτρια.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 45,7% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar01_Institutions, δηλαδή υπάρχει μέτρια συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-14038,792	12477,018		-1,125	,287
	Pillar01_Institutions	10966,957	3782,505	,676	2,899	,016

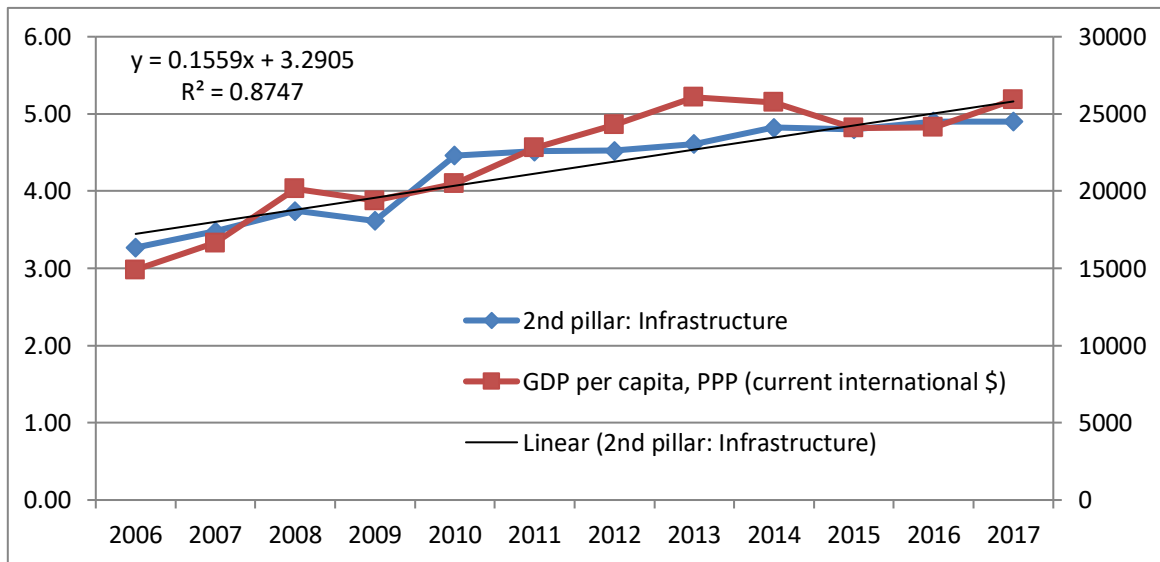
a. Dependent Variable: GDPpppPC_2006_2017

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_ppp_PerCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar01) με Significance 0.016 (κάτω του 0,05) και β:10966,957 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_ppp_PerCapita} = -14038,792 + 10966,957 * \text{Pillar01}$$

4.1.2 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 2^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 2 (Υποδομές), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, είναι άνω του μέσου εύρους τιμών, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 16. Οι υποδομές μίας χώρας συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.2 Υποδομές (Infrastructure).

Πίνακας 16 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 2^ο πυλώνα του GCI (Pillar02_Infrastructure), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,929 ^a	,863	,849	1443,77775

a. Predictors: (Constant), Pillar02_Infrastructure

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,863 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, προσεγγίζει στην τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι ορθή.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 86,3% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar02_Infrastructure, δηλαδή υπάρχει σημαντική συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-2750,769	3151,689		-,873	,403
	Pillar02_Infrastructure	5763,605	725,811	,929	7,941	,000

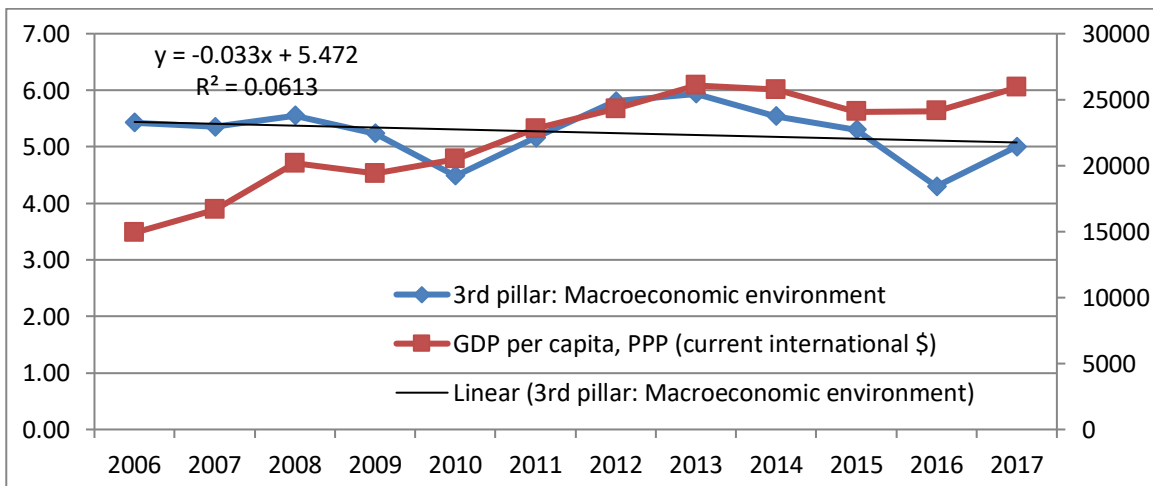
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar02) με Significance 0.000 (κάτω του 0,05) και β:5763,605 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = -2750,769 + 5763,605 * \text{Pillar02}$$

4.1.3 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 3^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Η βιώσιμη δημοσιονομική πολιτική που έχει εφαρμόσει η Ρ.Ο., της έχει επιτρέψει να επιτύχει ικανοποιητικές τιμές στον 3^ο πυλώνα του GCI (Μακροοικονομικό Περιβάλλον), με τιμές σταθερά άνω του 4, όπως φαίνεται στον Πίνακα 17. Ο ρόλος του δείκτη είναι σημαντικός για την ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.4 Μακροοικονομικό Περιβάλλον.

Πίνακας 17 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 3^ο πυλώνα του GCI (Pillar03_Macroeconomic_Environment), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,049 ^a	,002	-,097	3897,72791

a. Predictors: (Constant), Pillar03_Macroeconomic_Environment

Στον πίνακα "Model Summary" φαίνεται ότι η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δύναται να εξηγηθεί κατά 0,2%, από τη μεταβολή του δείκτη Pillar03_Macroeconomic_Environment, δηλαδή η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι μη αποδεκτή και δεν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους καθώς το R Square είναι 0,002.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	20056,798	12922,245		1,552	,152
	Pillar03_Macroeconomic_Environment	380,400	2448,534	,049	,155	,880

a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

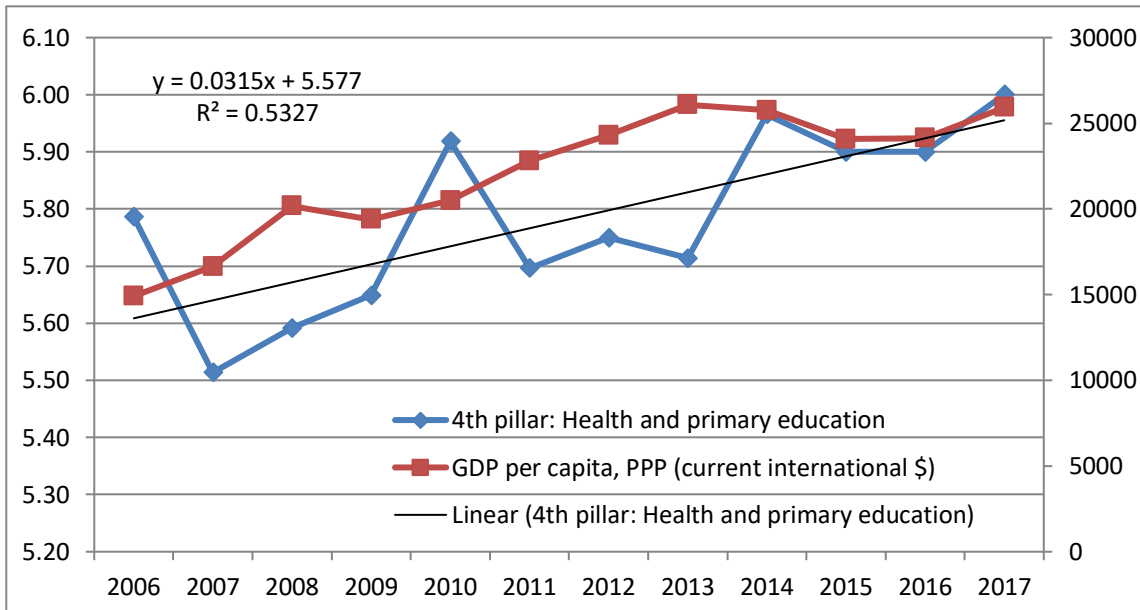
Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας Pillar03 με Significance 0.880 (πάνω του 0,05) και β: 380,400 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 20056,798 + 380,400 * \text{Pillar03}$$

4.1.4 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 4^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 4 (Υγεία και βασική εκπαίδευση), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών είναι αρκετά υψηλές, άνω της τιμής 5,6 όπως φαίνεται και στον Πίνακα 18. Οι παροχές στον τομέα της υγείας και η βασική εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού μίας χώρας συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών,

όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.5 Υγεία και Βασική Εκπαίδευση (Health and primary education).

Πίνακας 18 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της P.O. στον 4^ο πυλώνα του GCI (Pillar04_Health and primary education), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,547 ^a	,299	,229	3266,50778

a. Predictors: (Constant), Pillar04_Health_and_primary_education

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,299. Η μεταβολή του δείκτη GCR_value, δεν προσεγγίζει στην τιμή 1,00 και από τη μεταβολή του δείκτη Pillar04_Health and primary education, δύναται να εξηγηθεί κατά 29,9%. Επομένως δεν υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι οριακά μη αποδεκτό (ελαφρώς κάτω του 30%).

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-52939,571	36294,539		-1,459	,175
	Pillar04_Health_and_primary_education	12969,532	6274,499	,547	2,067	,066

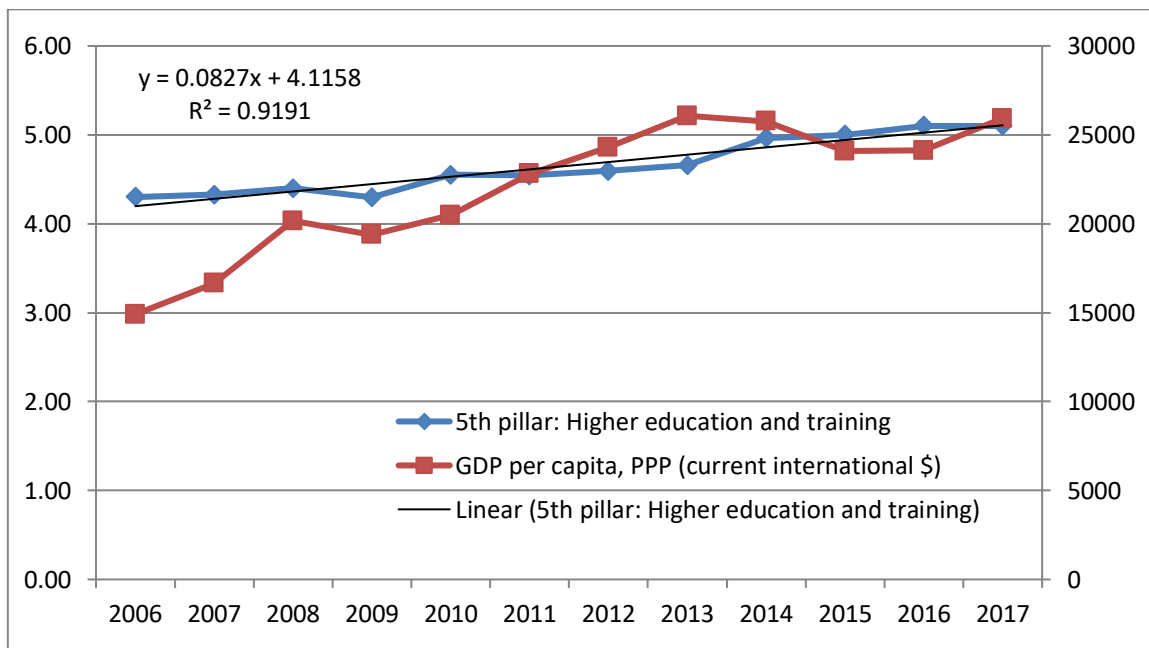
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar04) με Significance 0.066 (άνω του 0,05) και $\beta:12969,532$ επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = -52939,571 + 12969,532 * \text{Pillar04}$$

4.1.5 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 5^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Το εργατικό δυναμικό της Ρ.Ο. διαθέτει υψηλό μορφωτικό επίπεδο, το οποίο έχει συνεισφέρει στο να επιτύχει ικανοποιητικές επιδόσεις διαχρονικά άνω του μέσου εύρους τιμών στον 5^ο πυλώνα του GCI (ανώτερη εκπαίδευση) παρά το brain drain που υπέστη, όπως φαίνεται στον Πίνακα 19, . Ο ρόλος του δείκτη είναι σημαντικός για την ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.6 Ανώτερη Παιδεία και Εκπαίδευση.

Πίνακας 19 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 5^ο πυλώνα του GCI (Pillar05_Higher_Education_and_Training), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,799 ^a	,639	,603	2345,71868

a. Predictors: (Constant), Pillar05_Higher_education_and_training

Στον πίνακα "Model Summary" φαίνεται ότι η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δύναται να εξηγηθεί κατά 63,9%, από τη μεταβολή του δείκτη Pillar05_Higher_Education_and_Training, δηλαδή υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους καθώς το R Square είναι 0,639.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-22526,507	10625,562		-2,120	,060
	Pillar05_Higher_education_and_training	9582,645	2279,197	,799	4,204	,002

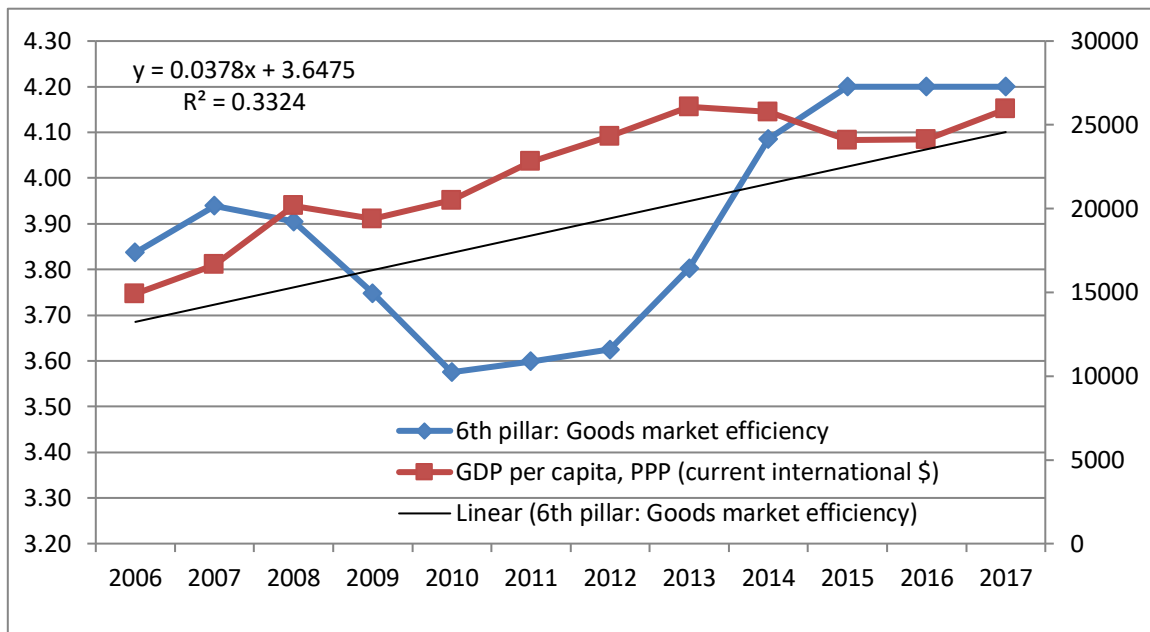
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Στον πίνακα "Coefficients" φαίνεται ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar05) με β -22526,507 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = -22526,507 + 9582,645 * \text{Pillar05}$$

4.1.6 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 6^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 6 (Αποτελεσματικότητα της Αγοράς Αγαθών), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, είναι άνω του μέσου εύρους τιμών, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 20. Ο πυλώνας αυτός συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.7 Αποτελεσματικότητα της Αγοράς Αγαθών (Goods market efficiency).

Πίνακας 20 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 6^ο πυλώνα του GCI (Pillar06_Goods market efficiency), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,306 ^a	,093	,003	3715,77327

a. Predictors: (Constant), Pillar06_Goods_market_efficiency

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,093 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δεν προσεγγίζει την τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι μη αποδεκτή.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 9,3% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar06_Goods market efficiency, δηλαδή δεν υπάρχει συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3321,452	18492,468		,180	,861
	Pillar06_Goods_market_efficiency	4812,149	4741,780	,306	1,015	,334

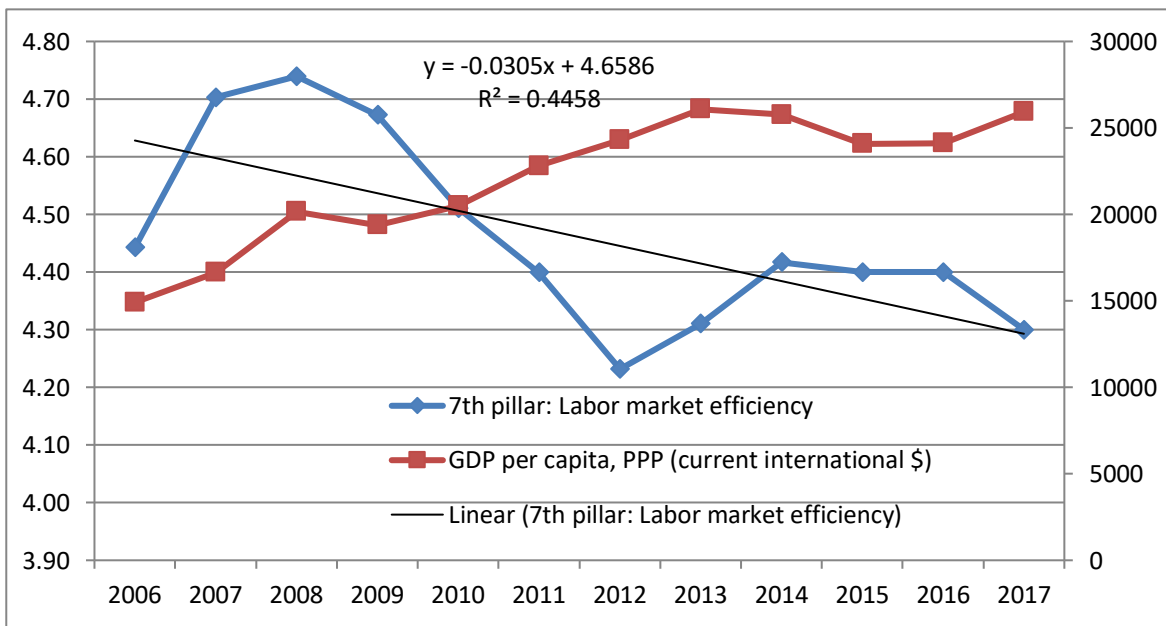
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar06) με Significance 0.334 (άνω του 0,05) και $\beta: 4812,149$ επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 3321,452 + 4812,149 * \text{Pillar06}$$

4.1.7 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 7^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 7 (Αποτελεσματικότητα της Αγοράς Εργασίας), σύμφωνα με τις GCRs βαίνουν μειούμενες με αρκετές διακυμάνσεις, όμως για μία σειρά ετών είναι άνω του 4, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 21. Ο πυλώνας 7 συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα και στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.8 Αποτελεσματικότητα της Αγοράς Εργασίας (Labour Market Efficiency).

Πίνακας 21 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 7^ο πυλώνα του GCI (Pillar07_Labour_Market_Efficiency), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,670 ^a	,449	,394	2897,46394

a. Predictors: (Constant), Pillar07_Labor_market_efficiency

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,449 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, προσεγγίζει μέτρια στην τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι μέτρια.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 44,9% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar07_Labour_Market_Efficiency, δηλαδή υπάρχει μέτρια/αποδεκτή συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	89777,577	23751,075		3,780	,004
	Pillar07_Labor_market_efficiency	-15184,042	5322,050	-,670	-2,853	,017

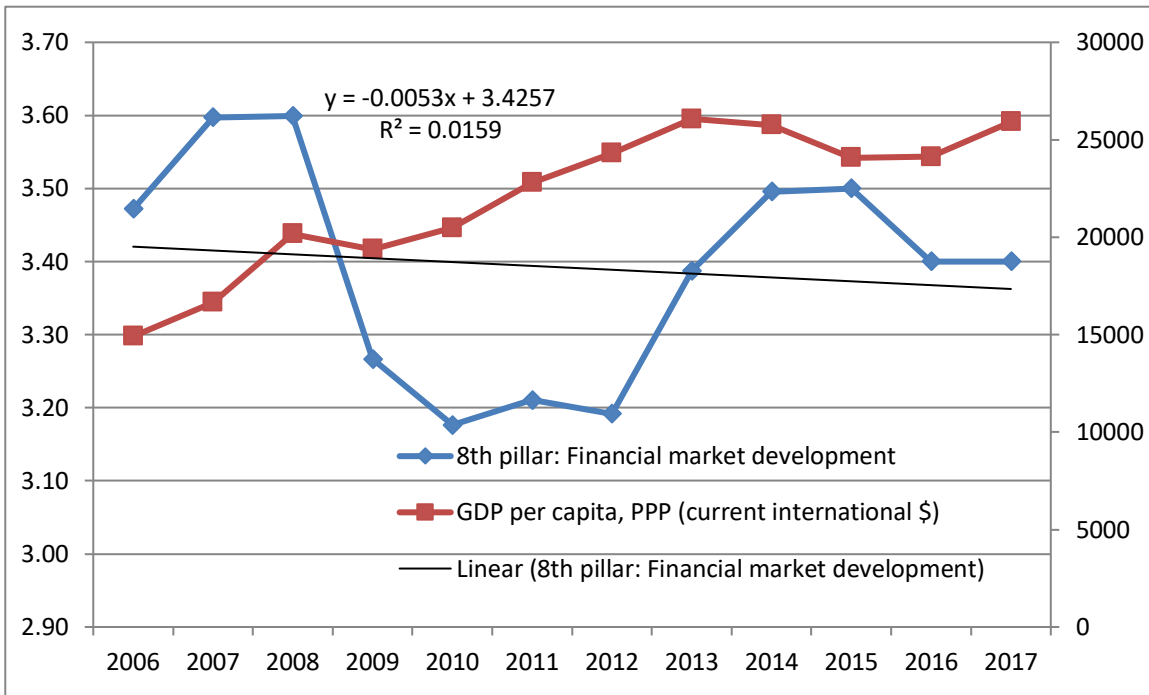
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει αρνητική στατιστικά σημαντική συσχέτιση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar07). Δηλαδή, οι μεταβλητές μεταβάλλονται αντιστρόφως ανάλογα και ο δείκτης Significance είναι 0,017 (κάτω του 0,05) και το β : -15184,042. Επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 89777,577 - 15184,042 * \text{Pillar07}$$

4.1.8 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 8^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 8 (Ανάπτυξη Χρηματοοικονομικής Αγοράς), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, κυμαίνεται γύρω στο μέσο του εύρους τιμών με αρκετές διακυμάνσεις, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 22 Ένας ανεπτυγμένος χρηματοπιστωτικός τομέας ενισχύει την παραγωγικότητα μίας χώρας συμβάλλοντας στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.9 Ανάπτυξη Χρηματοοικονομικής Αγοράς (Financial market development).

Πίνακας 22 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, [WBG](#))

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 8^ο πυλώνα του GCI (Pillar08_Financial_market_development), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,219 ^a	,048	-,047	3808,00706

a. Predictors: (Constant), Pillar08_Financial_market_development

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,048 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δεν προσεγγίζει την τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι μη αποδεκτή.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 4,8% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar08_Financial_market_development, δηλαδή δεν υπάρχει ισχυρή συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	40370,513	25869,742		1,561	,150
	Pillar08_Financial_marke t_development	-5398,309	7618,681	-,219	-,709	,495

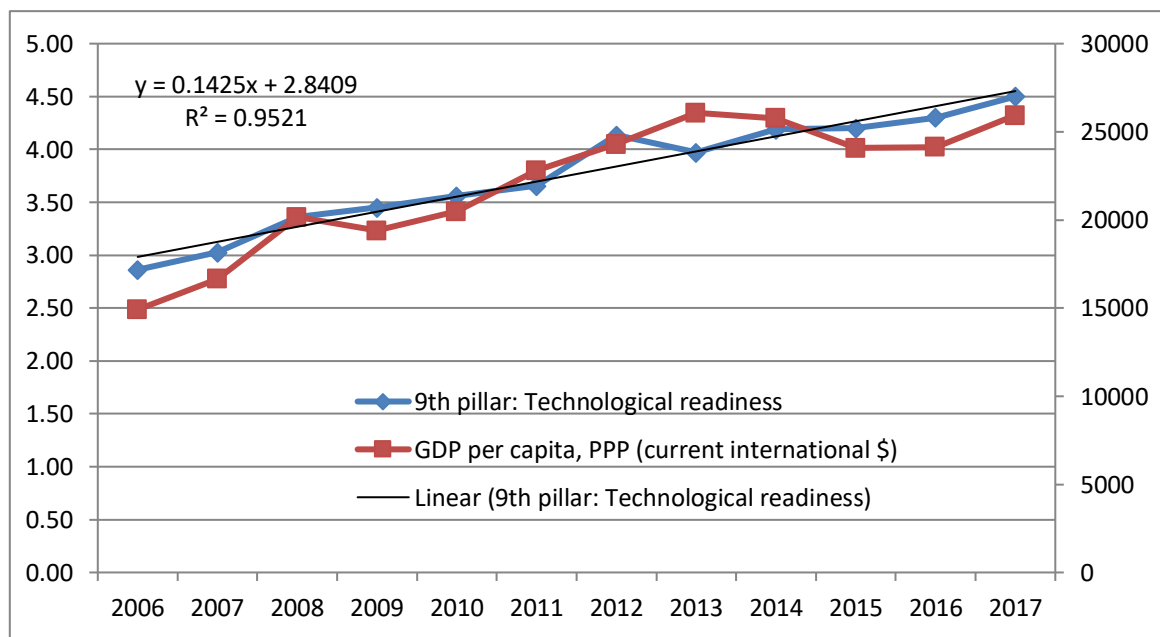
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει αρνητική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar08) με Significance 0,495 (άνω του 0,05) και β :-5398,309 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 40370,513 - 5398,309 * \text{Pillar08}$$

4.1.9 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 9^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 9 (Τεχνολογική Ετοιμότητα), σύμφωνα με τις GCRs κινούνται γύρω στο μέσο του εύρους τιμών, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 23. Οι υποδομές μίας χώρας συμβάλλουν στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας των κρατών, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.3 Τεχνολογική Ετοιμότητα (Technological readiness).

Πίνακας 23 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 9^ο πυλώνα του GCI (Pillar09_Technological_readiness), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,944 ^a	,892	,881	1283,07882

a. Predictors: (Constant), Pillar09_Technological_readiness

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,892 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, προσεγγίζει στην τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι ορθή.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 89,20% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar09_Technological_readiness, δηλαδή υπάρχει ισχυρή συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-3097,285	2793,951		-1,109	,294
	Pillar09_Technological_readiness	6676,585	735,047	,944	9,083	,000

a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

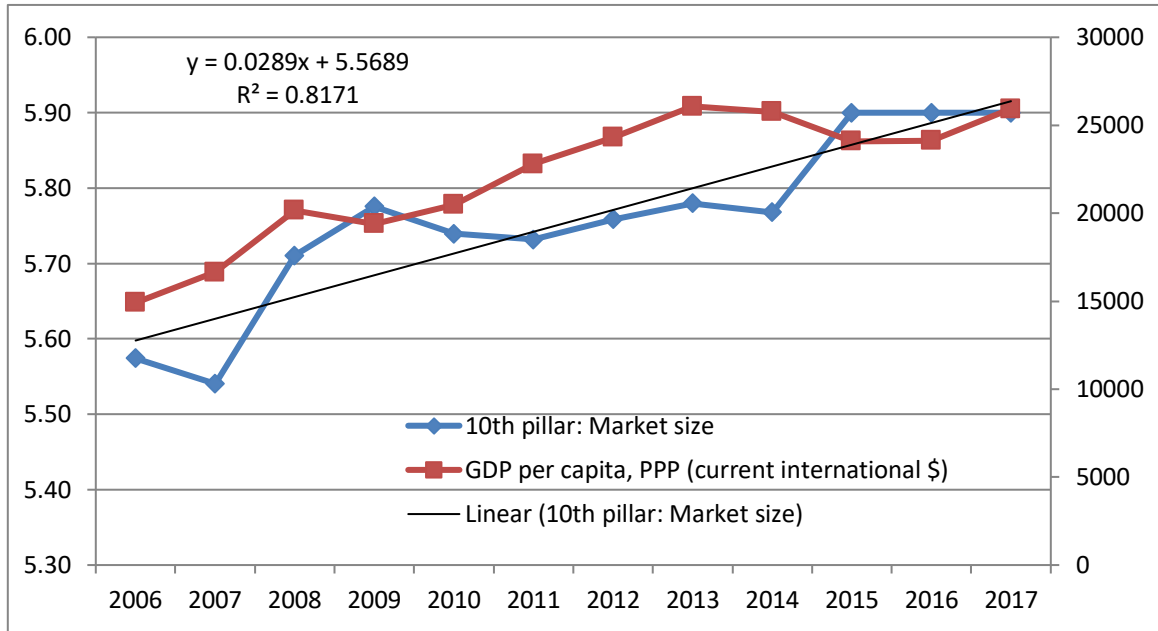
Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar09) με Significance 0.000 (κάτω του 0,05) και β:6676,585 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = -3097,285 + 6676,585 * \text{Pillar09}$$

4.1.10 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 10^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 10, Μέγεθος Αγοράς (Market Size), σύμφωνα με τις GCRs είναι αναμενόμενα σε υψηλό επίπεδο, άνω του 5,5, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 24. Το μέγεθος αγοράς της Ρ.Ο. λόγω του

πληθυσμού των 143 εκατομμυρίων κατοίκων, είναι το μεγαλύτερο στην Ευρώπη και αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για το μέγεθος της οικονομίας της. Η συμβολή του δείκτη στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας, αναφέρεται στην Παρ. 3.2.10 Μέγεθος Αγοράς (Market Size) .

Πίνακας 24 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 10^ο πυλώνα του GCI (Pillar10_Market Size), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,807 ^a	,652	,617	2303,11674

a. Predictors: (Constant), Pillar10_Market_size

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,652 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, προσεγγίζει ελαφρώς / ισχνά στην τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι ικανοποιητική.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 65,20% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar10_Market Size, δηλαδή υπάρχει ικανοποιητική συσχέτιση.

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-127082,703	34485,190		-3,685	,004
Pillar10_Market_size	25907,259	5989,365	,807	4,326	,002

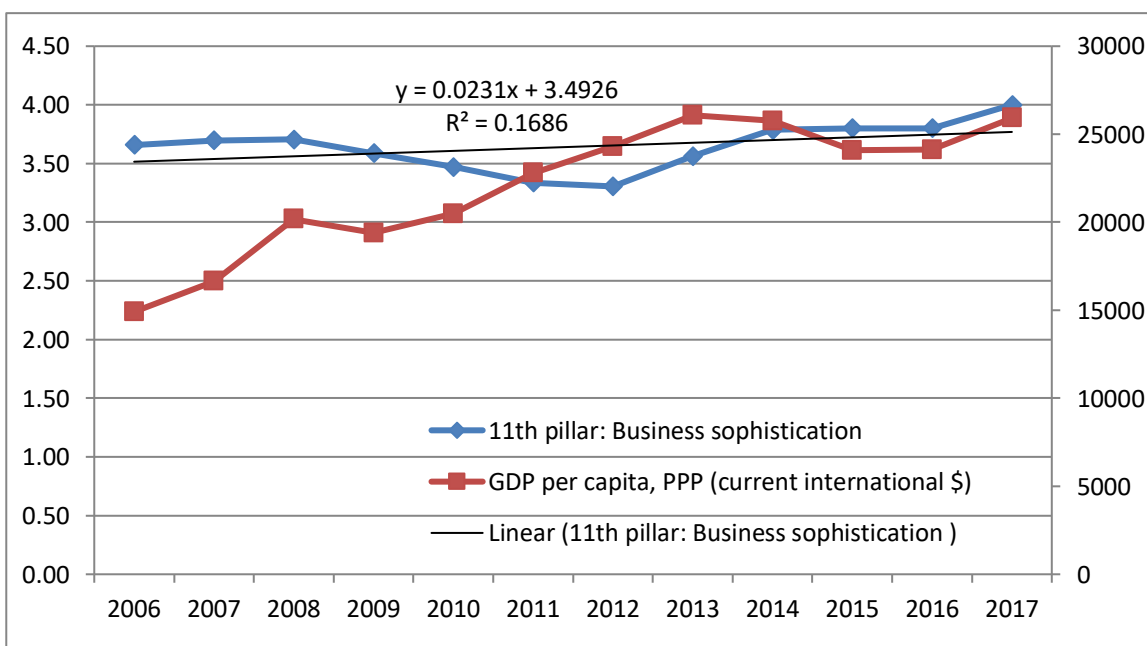
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar10) με Significance 0.002 (κάτω του 0,05) και β:25907,259 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = -127082,703 + 25907,259 * \text{Pillar10}$$

4.1.11 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 11^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 11, Επιχειρηματική Δυναμικότητα (Business Sophistication), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, είναι χαμηλές και κάτω του μέσου όρου του εύρους τιμών, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 25. Ένας ευέλικτος και δυναμικός ιδιωτικός τομέας αυξάνει την παραγωγικότητα συμβάλλοντας στην ανταγωνιστικότητα και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της οικονομίας, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.11 Επιχειρηματικός Δυναμισμός (Business Dynamism).

Πίνακας 25 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας με τη χρήση του SPSS μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 11^ο πυλώνα του GCI (Pillar11_Business_Sophistication), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,138 ^a	,019	-,079	3865,16807

a. Predictors: (Constant), Pillar11_Business_sophistication

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,019 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δεν προσεγγίζει (απέχει) από την τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου δεν είναι ορθή.
- Δύναται να εξηγηθεί κατά 1,9% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar11_Business_Sophistication, δηλαδή δεν υπάρχει συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	12790,839	21081,237		,607	,558
	Pillar11_Business_sophistication	2543,251	5778,140	,138	,440	,669

a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

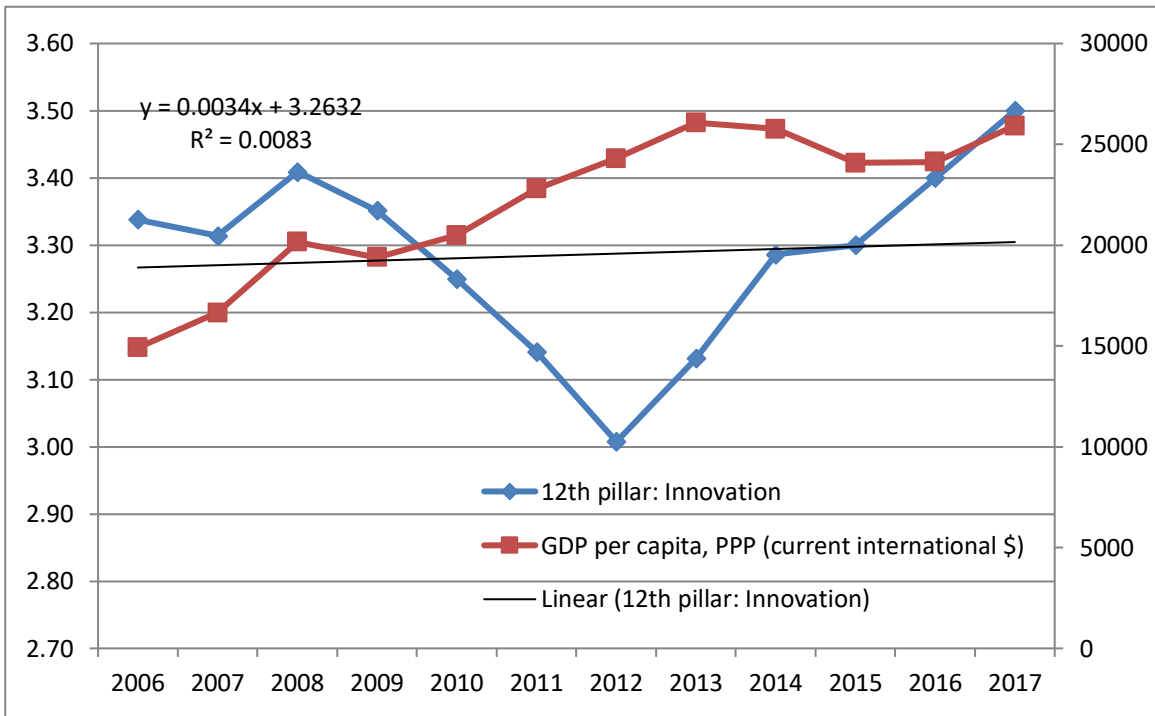
Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει θετική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητας (Pillar11) με Significance 0.669 (άνω του 0,05) και β:2543,251 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 12790,839 + 2543,251 * \text{Pillar11}$$

4.1.12 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 12^{ΟΥ} ΠΥΛΩΝΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Οι επενδύσεις στην έρευνα και ανάπτυξη από μία χώρα έχει ιδιαίτερη σημασία διότι συσσωρεύεται γνώση και προσφέρονται καλύτερες ευκαιρίες συνεργασίας μεταξύ των επιστημόνων, παράγοντας καινοτόμες ιδέες και νέα

επιχειρηματικά μοντέλα. Οι επιδόσεις που έχει επιτύχει η Ρ.Ο. στον πυλώνα 12 (Καινοτομία), σύμφωνα με τις GCRs για μία σειρά ετών, είναι σταθερά κάτω από τον μέσο όρο, όπως φαίνεται στον Πίνακα 26. Η καινοτομία θεωρείται η κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης, όπως αναφέρεται στην Παρ. 3.2.12 Καινοτομία (Innovation Capability).

Πίνακας 26 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητη (X) την επίδοση της Ρ.Ο. στον 12^ο πυλώνα του GCI (Pillar12_Innovation), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,199 ^a	,040	-,056	3824,36190

a. Predictors: (Constant), Pillar12_Innovation

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,040 και εξάγουμε τα παρακάτω:

- Η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δεν προσεγγίζει (απέχει) από την τιμή 1,00 και άρα η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου δεν είναι ορθή.
- Δύναται να εξηγηθεί μόνο κατά 4,0% από τη μεταβολή του δείκτη Pillar12_Innovation, δηλαδή δεν υπάρχει συσχέτιση.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	39876,632	27769,878		1,436	,182
	Pillar12_Innovation	-5423,246	8444,715	-,199	-,642	,535

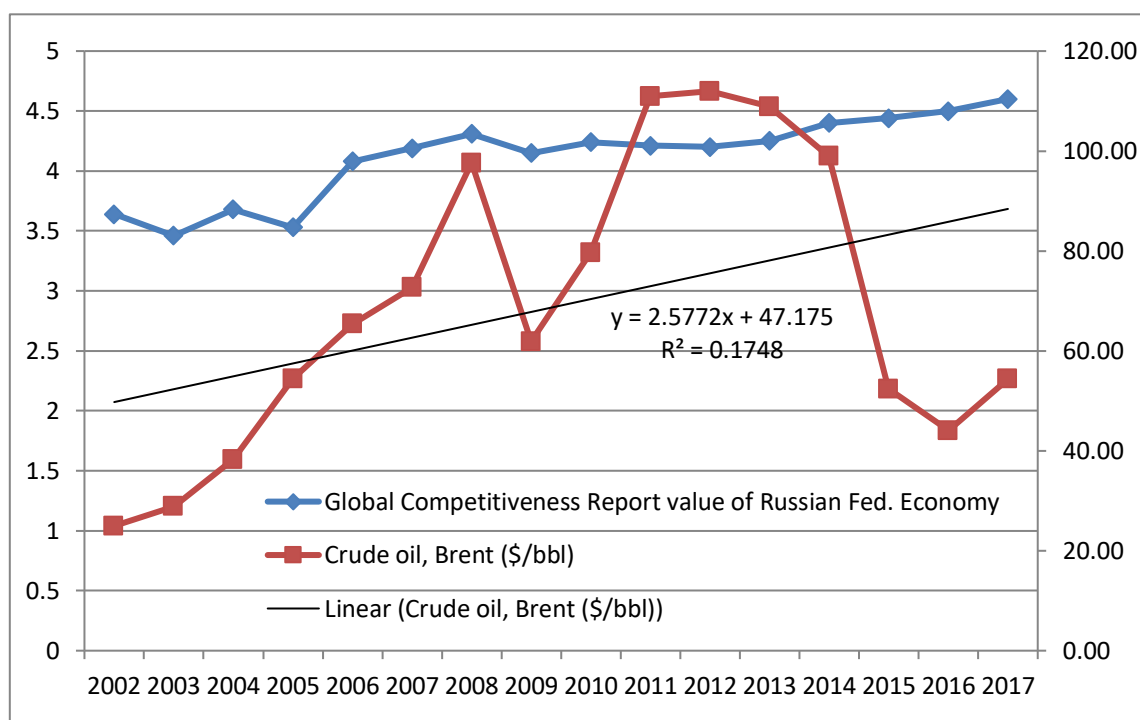
a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) έχει αρνητική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη ανταγωνιστικότητα (Pillar12) με Significance 0.535 (άνω του 0,05) και β: 5423,246 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 39876,632 - 5423,246 * \text{Pillar12}$$

4.2 ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Η οικονομία της Ρωσίας κατά την διάρκεια της ιστορίας της, έχει βασιστεί σε μεγάλο ποσοστό από τις εξαγωγές της σε υδρογονάνθρακες. Κρίνεται σημαντικό να διαπιστωθεί η συσχέτιση της παγκόσμιας αγοράς πετρελαίου σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα της ρωσικής οικονομίας. Οι επιδόσεις της Ρ.Ο. στον δείκτη GCR και οι τιμές του πετρελαίου απεικονίζονται στον Πίνακα 27.

Πίνακας 27 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF, WBG)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) την επίδοση (τιμή) ανταγωνιστικότητας (δείκτης GCI) της GCR (GCR_value) και ανεξάρτητη (X) τις τιμές του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,604 ^a	,365	,320	,28979

a. Predictors: (Constant), Brent_2002_to_2017

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,365. Η μεταβολή του δείκτη GCR_value, δεν προσεγγίζει ικανοποιητικά στην τιμή 1,00 και από τη μεταβολή των τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), δύναται να εξηγηθεί κατά 36,5%. Επομένως δεν υπάρχει ισχυρή συσχέτιση και η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι οριακά αποδεκτό (ως ελαφρώς άνω του 30%).

Coefficients^a

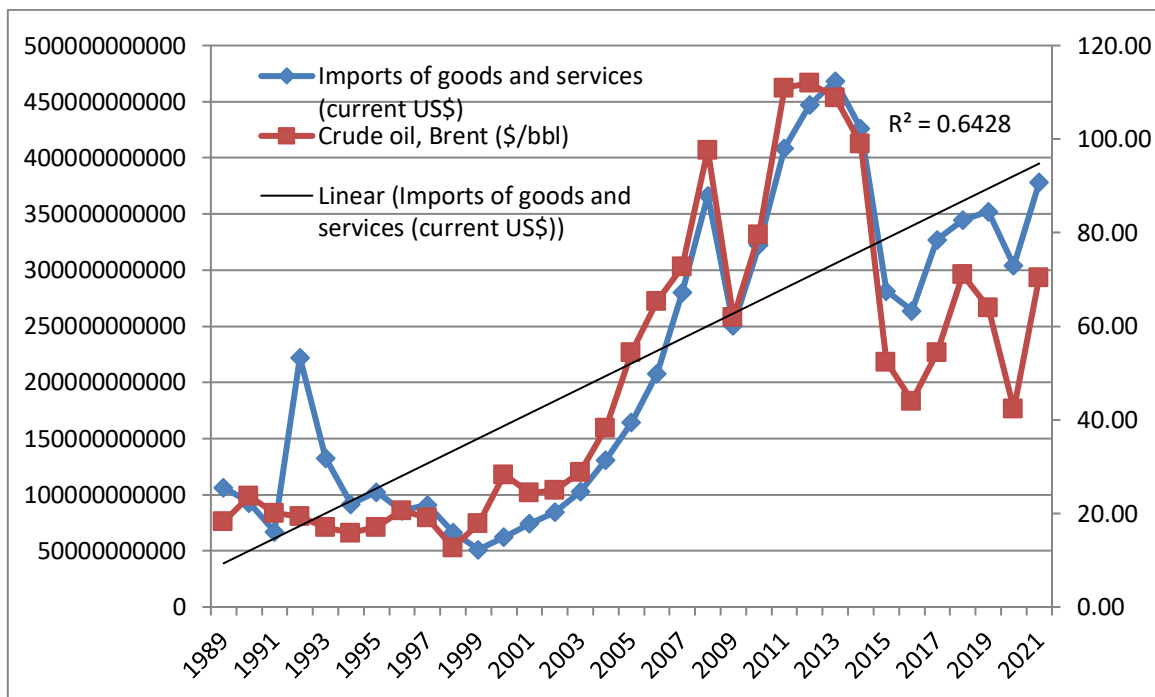
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	3,661	,177		20,739	,000
	Brent_2002_to_2017	,007	,002	,604	2,839	,013

a. Dependent Variable: GCR_value_2002_to_2017

Στον πίνακα "Coefficients" φαίνεται ότι ο δείκτης ανταγωνιστικότητας (GCR_value) με β : 0,007, έχει θετική στατιστικά επίδραση (Significance 0,013, κάτω του 0,05) στις τιμές του πετρελαίου (Brent, \$/bbl). Η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GCR_value} = 3,661 + 0,007 * \text{Brent}(\$/\text{bbl})$$

Θα επιχειρήσουμε να ερμηνεύσουμε το παραπάνω αποτέλεσμα με τη συσχέτιση των τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), με την αξία των εισαγωγών (Imports of goods and services in current US\$) και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (Investment to fixed capital), από το 1989 έως το 2021. Το ύψος των εισαγωγών που πραγματοποίησε η P.O σε συνάρτηση με την τιμή του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), φαίνονται στον Πίνακα 28.

Πίνακας 28 (Πηγή δεδομένων: [WBG](#))

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τις εισαγωγές (Imports_of_goods_and_services_current_US\$) και ανεξάρτητη (X) τις τιμές του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,917 ^a	,841	,836	5,43834E+10

a. Predictors: (Constant), Crude_oil_Brent_USdollars_per_bbl

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,841. Η μεταβολή του δείκτη Imports, προσεγγίζει ικανοποιητικά στην τιμή 1,00 και από τη μεταβολή των τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), δύναται να εξηγηθεί κατά 84,1%. Επομένως υπάρχει ισχυρή συσχέτιση και η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου είναι ορθή.

Coefficients^a

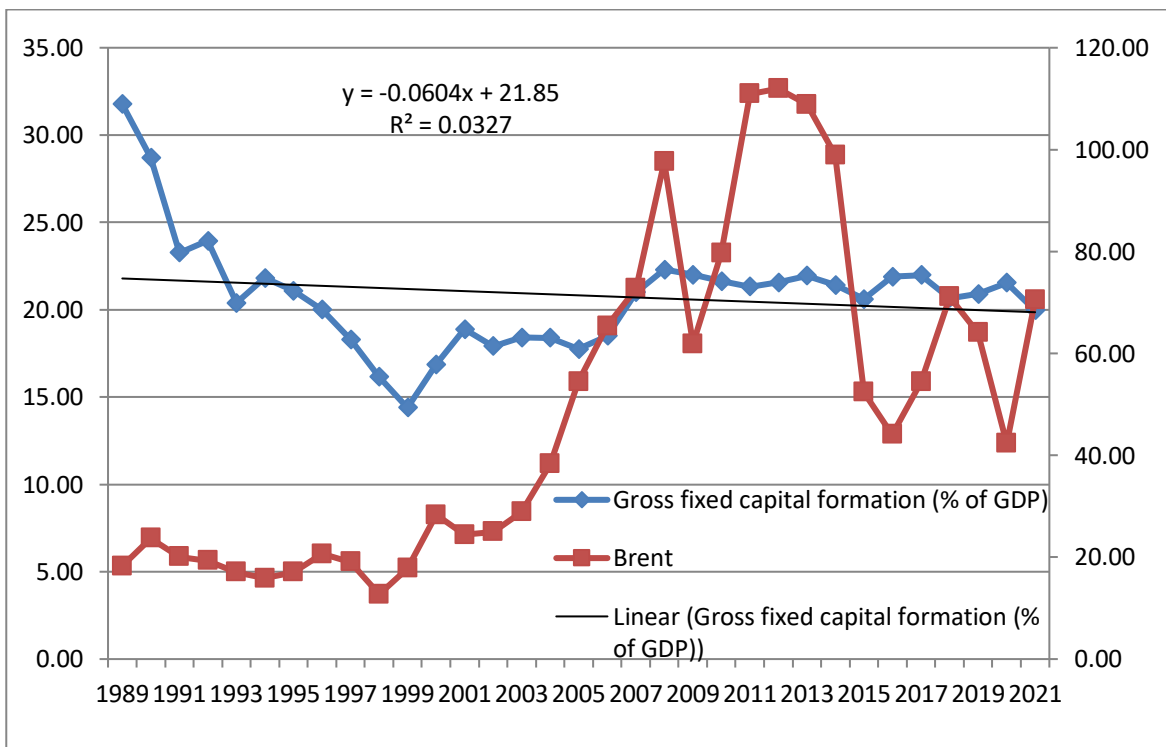
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2,756E+10	1,756E+10		1,569	,127
1	Crude_oil_Brent_USdollars_per_bbl	3887944245	303741267,7	,917	12,800	,000

a. Dependent Variable: Imports_of_goods_and_services_current_USdollars

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης των εισαγωγών (Imports_of_goods_and_services_current_US\$) έχει θετική στατιστικά ιδιαίτερα σημαντική επίδραση στον δείκτη τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), με Significance 0.000 (κάτω του 0,05) και $\beta:3887944245$ επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται

$$\text{Imports(US\$)} = 27.560.000.000 + 3887944245 * \text{Brent}(\$/\text{bbl})$$

Το ύψος των επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο (Gross Fixed Capital Formation, GFCF) ως ποσοστό του ΑΕΠ που πραγματοποίησε η Ρ.Ο σε συνάρτηση με την τιμή του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), φαίνονται στον Πίνακα 29.

Πίνακας 29 (Πηγή δεδομένων: WBG)

Πραγματοποιώντας μια απλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τις εισαγωγές (Gross_Fixed_Capital_Formation_perCcent_of_GDP) και ανεξάρτητη (X) τις τιμές του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,069 ^a	,005	-,027	3,27288

a. Predictors: (Constant), Crude_oil_Brent_USdollars_per_bbl

Από τον Πίνακα "Model Summary", διαπιστώνουμε ότι το R Square είναι 0,005. Η μεταβολή του δείκτη GFCF, δεν προσεγγίζει την τιμή 1,00 και από τη μεταβολή των τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), δύναται να εξηγηθεί μόλις κατά 0,5%. Επομένως δεν υπάρχει συσχέτιση και η επιλογή του μαθηματικού μοντέλου δεν είναι αποδεκτή.

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	20,480	1,057		19,375	,000
	Crude_oil_Brent_USdollars_per_bbl	,007	,018	,069	,386	,702

a. Dependent Variable: Gross_fixed_capital_formation_perCent_of_GDP

Από τον Πίνακα "Coefficients" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης των εισαγωγών (GFCF) έχει ελαφρά θετική στατιστικά μη σημαντική επίδραση στον δείκτη τιμών του πετρελαίου (Brent, \$/bbl), με Significance 0.702 (άνω του 0,05) και β:0,007 επομένως η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

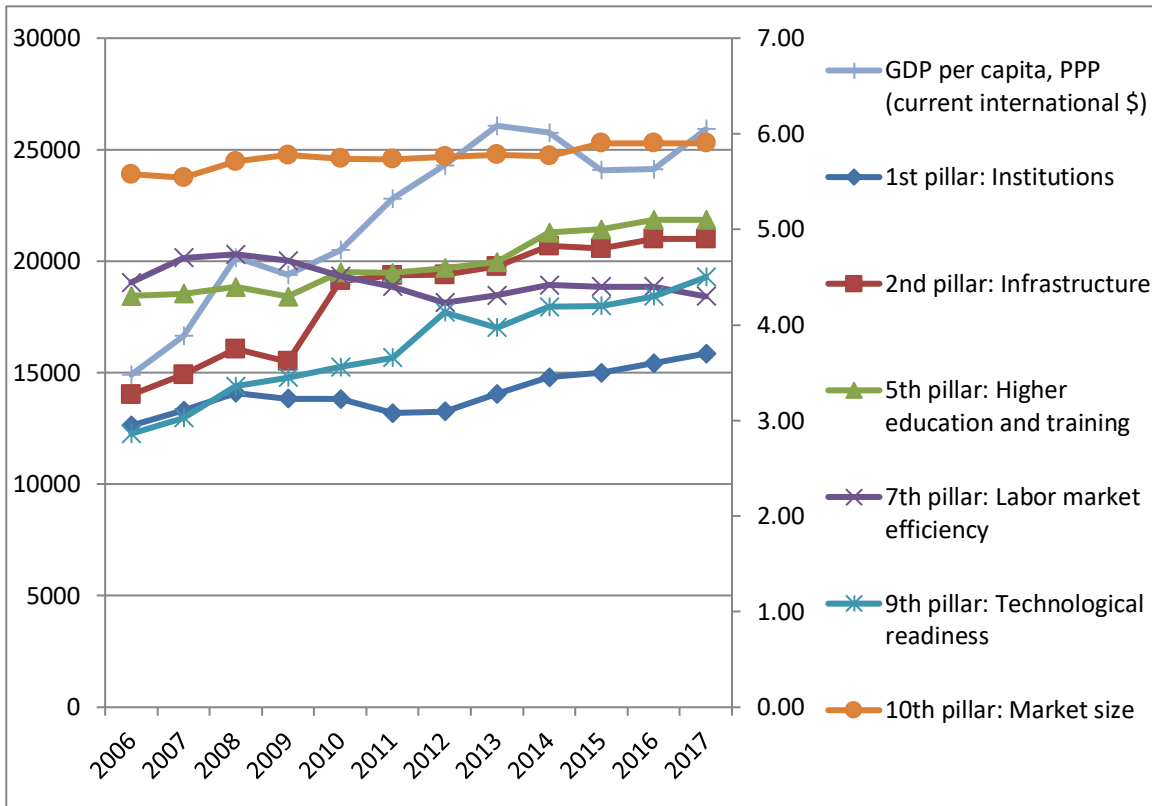
$$\text{Gross_Fixed_Capital_Formation} = 20,480 + 0,007 * \text{Brent}(\$/\text{bbl})$$

Η ανάλυση [Επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο (Gross Fixed Capital Formation), εισαγωγές στη Ρωσία και τιμή πετρελαίου (Brent) από το 1989 έως το 2021] δείχνει ότι οι επενδύσεις σε πάγιο κεφάλαιο συσχετίζονται ασθενώς με την τιμή του πετρελαίου ενώ αντίθετα οι εισαγωγές στη Ρ.Ο. συσχετίζονται ισχυρά με τις τιμές του πετρελαίου. Από τα παραπάνω είναι δυνατόν να εκτιμήσουμε ότι τα πρόσθετα εισοδήματα που κερδίζουν οι οικονομικοί παράγοντες από τις υψηλές τιμές του πετρελαίου δεν δεσμεύονται για την παραγωγή εγχώριων αγαθών και υπηρεσιών, αλλά για τη διεύρυνση των εισαγωγικών καταναλωτικών αγαθών. Ο περιορισμός των επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο της ρωσική οικονομίας έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση των παραγωγικών συντελεστών και δυνατοτήτων, κάτι που επηρεάζει αρνητικά την ανταγωνιστικότητα της.

4.3 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΟ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΜΙΑΔ

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των Παρ. 4.1 και 4.2, διαπιστώνουμε πως οι τιμές του πετρελαίου συσχετίζονται ασθενώς με την ανταγωνιστικότητα της ρωσικής οικονομίας, ενώ οι πυλώνες του δείκτη ανταγωνιστικότητας που επιδρούν περισσότερο στην μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ, είναι: ο 1^{ος} (θεσμοί), ο 2^{ος} (υποδομές), ο 5^{ος} (ανώτερη παιδεία και εκπαίδευση), ο 9^{ος} (τεχνολογική ετοιμότητα), ο 7^{ος} (αποτελεσματικότητα αγοράς

εργασίας) και ο $10^{οs}$ (μέγεθος της αγοράς). Οι τιμές των δεικτών αποτυπώνονται στον Πίνακα 30 .

Πίνακας 30 (Πηγή δεδομένων: GCR/WEF)

Πραγματοποιώντας μια πολλαπλή γραμμική παλινδρόμηση με εξαρτημένη μεταβλητή (Y) τον δείκτη κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita) και ανεξάρτητες (X) τις επιδόσεις της P.O. στους: 1^ο - 2^ο - 5^ο - 7^ο - 9^ο - 10^ο πυλώνες του GCI Pillar01_Institutions - Pillar02_Infrastructure - Pillar05_Higher_Education_and_training - Pillar07_Labor_market_efficiency - Pillar09_Technological_readiness - Pillar10_Market_size αντίστοιχα, παίρνουμε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,976 ^a	,952	,894	1213,77528

a. Predictors: (Constant), Pillar10_Market_size, Pillar07_Labor_market_efficiency, Pillar05_Higher_education_and_training, Pillar02_Infrastructure, Pillar09_Technological_readiness, Pillar01_Institutions

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	144923260,2	6	24153876,69	16,395	,004 ^b
	Residual	7366252,095	5	1473250,419		
	Total	152289512,3	11			

a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

b. Predictors: (Constant), Pillar10_Market_size, Pillar07_Labor_market_efficiency, Pillar05_Higher_education_and_training, Pillar02_Infrastructure, Pillar09_Technological_readiness, Pillar01_Institutions

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	65018,089	55563,321		1,170	,295
	Pillar01_Institutions	6315,238	7658,759	,389	,825	,447
	Pillar02_Infrastructure	4197,055	2272,888	,677	1,847	,124
	Pillar05_Higher_education_and_training	-9672,022	6013,086	-,807	-1,608	,169
	Pillar07_Labor_market_efficiency	-1825,885	5597,016	-,081	-,326	,757
	Pillar09_Technological_readiness	6630,778	3235,999	,938	2,049	,096
	Pillar10_Market_size	-9319,193	8827,825	-,290	-1,056	,339

a. Dependent Variable: GDP_PPP_perCapita

Στον πίνακα "Model Summary" φαίνεται ότι η μεταβολή του δείκτη GDP_PPP_perCapita, δύναται να εξηγηθεί κατά 95,2%, από τη μεταβολή των παραπάνω πυλώνων, δηλαδή υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ τους, το R Square είναι 0,952 και το μοντέλο είναι αποδεκτό.

Από τον Πίνακα "ANOVA" διαπιστώνουμε ότι ο δείκτης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΜΙΑΔ (GDP_PPP_perCapita), έχει στατιστικά σημαντική επίδραση στους πυλώνες του δείκτη ανταγωνιστικότητας με Significance 0.004 (κάτω του 0,05). Τέλος, η εξίσωση της απλής παλινδρόμησης διαμορφώνεται:

$$\text{GDP_PPP_perCapita} = 65018,089 + 6315,38 \cdot \text{Pillar01} + 4197,238 \cdot \text{Pillar02} - 9672,022 \cdot \text{Pillar05} - 1825,885 \cdot \text{Pillar07} + 6630,778 \cdot \text{Pillar09} - 9319,193 \cdot \text{Pillar10}$$

4.4 ΣΥΝΟΨΗ

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάσαμε την επίδραση των σημαντικότερων παραγόντων, που ξεχωρίσαμε από τη βιβλιογραφία, στο Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ σε

ΜΙΑΔ, που είναι ο πιο ασφαλής δείκτης για τη μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης και της ευημερίας μίας κοινωνίας. Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης, επιβεβαίωσε τις αρχικές εκτιμήσεις για την ορθότητα του οικονομετρικού μοντέλου που χρησιμοποιήσαμε. Απώτερος στόχος είναι η δυνατότητα πρόβλεψης και εκτίμησης της οικονομικής ανάπτυξης της Ρ.Ο. με την μεταβολή των σημαντικότερων παραγόντων της ανταγωνιστικότητας.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ:

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (POLICY IMPLICATIONS) ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Μετά την κατάδειξη και ανάλυση των σημαντικότερων παραγόντων ανταγωνιστικότητας που επηρεάζουν την ανάπτυξη της ρωσικής οικονομίας, στο κεφάλαιο αυτό θα εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις και τις προοπτικές που διαμορφώνονται. Στην εκτίμηση θα λάβουμε υπόψη τις διεθνώς αναγνωρισμένες πρακτικές που εφαρμόζονται και πάντα υπό το πρίσμα του ρευστού διεθνούς περιβάλλοντος, ως συνέπεια της εξάπλωσης της πανδημίας SARS-CoV-2 και της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία το 2022.

5.2 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΩΝ ΠΥΛΩΝΩΝ

Από το προηγούμενο κεφάλαιο, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι πυλώνες του δείκτη ανταγωνιστικότητας που επηρεάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη ρωσική οικονομία είναι: ο 1^{ος} (θεσμοί), ο 2^{ος} (υποδομές), ο 5^{ος} (ανώτερη παιδεία και εκπαίδευση), ο 7^{ος} (αποτελεσματικότητα αγοράς εργασίας), ο 9^{ος} (τεχνολογική ετοιμότητα) και ο 10^{ος} (μέγεθος της αγοράς).

5.2.1 ΘΕΣΜΟΙ (INSTITUTIONS)

Οι χαμηλές επιδόσεις που πετυχαίνει η Ρ.Ο. στον 1^ο πυλώνα, λειτουργούν ανασχετικά στην οικονομική ανάπτυξή της. Για να είναι ελκυστική η προσέλκυση επενδύσεων μέσα σε ένα περιβάλλον υγιούς επιχειρηματικότητας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει ένα σταθερό, απλό και κατανοητό νομικό πλαίσιο. Η ποιότητα των θεσμών επηρεάζει τις αποφάσεις των επενδυτών, την οργάνωση της παραγωγής και παίζει σημαντικό ρόλο στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία αναδιανέμει τα οφέλη και αναλαμβάνει το κόστος των αναπτυξιακών στρατηγικών και πολιτικών. (WEF 2018)

Παρά τις βελτιώσεις στη ρωσική νομοθεσία περί των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΔΔΙ), συνεχίζουν να υπάρχουν προβλήματα τα οποία παρεμποδίζουν την αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στη Ρωσία. Η δημιουργία τελωνειακής ένωσης μεταξύ Ρωσίας, Καζακστάν και Λευκορωσίας την 1η Ιανουαρίου 2010 (η Ευρασιατική Οικονομική Ένωση από το 2015) δημιούργησε συνολικά πρόσθετους κινδύνους για την προστασία των ΔΔΙ. Επιπλέον, υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί σχετικά στην ιδιοκτησία γης κυρίως για τους πολίτες των ξένων χωρών ή ξένα νομικά πρόσωπα, καθώς δεν έχουν το δικαίωμα απόκτησης γης πλησίον των συνόρων της χώρας. (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021)

Οι κυρώσεις μετά την εισβολή στην Ουκρανία και η ανάπτυξη της μεταποίησης στην Ασία και τη Μέση Ανατολή τις τελευταίες δεκαετίες, έχει καταστήσει ευκολότερο για τη Ρωσία να βρει υποκατάστατα για τα περισσότερα

δυτικά προϊόντα. Επιπλέον, έχει αναφερθεί ότι ρωσικές εταιρείες εισάγουν προϊόντα δυτικής επωνυμίας, από τρίτες χώρες και στη συνέχεια τα μεταπωλούν στη ρωσική αγορά χωρίς άδεια από το εμπορικό σήμα. (Simes 2022)

5.2.2 ΥΠΟΔΟΜΕΣ (INFRASTRUCTURE)

Οι καλές επιδόσεις που πετυχαίνει η Ρ.Ο. στον 2^ο πυλώνα, λειτουργούν ευεργετικά στην οικονομική ανάπτυξή της. Σε μία τόσο μεγάλη σε έκταση χώρα, η ύπαρξη πυκνού δικτύου επικοινωνιών και μεταφορών είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας. Η διασύνδεση των πιο μακρυσμένων περιοχών με το συγκοινωνιακό δίκτυο, ευνοεί την περιφερειακή ανάπτυξη και την εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων. (WEF 2018)

Από τη Ρωσία διέρχεται ένα τμήμα του λεγόμενου δρόμου του μεταξιού με το οποίο η Κίνα επιθυμεί τη διασύνδεση της με τις αγορές της Ευρώπης. Ο υπερσιβηρικός σιδηρόδρομος είναι η μεγαλύτερη σιδηροδρομική γραμμή στον κόσμο και εκτείνεται από τη Μόσχα στα δυτικά έως το Βλαδιβοστόκ στα ανατολικά. Ο συνεχής εκσυγχρονισμός του δικτύου υποδομών είναι μία υποχρέωση και ένα μεγάλο στοίχημα για την εκάστοτε κυβέρνηση της Ρ.Ο.

Με την κλιματική αλλαγή που είναι σε εξέλιξη, αναμένεται η γεωπολιτική θέση της Ρωσίας να αποκτήσει μεγαλύτερη σημασία και να βελτιωθεί η προοπτική για την ανάπτυξη της οικονομίας της. Με την αύξηση της θερμοκρασίας και το λιώσιμο των πάγων, εκτιμάται ότι ο βόρειος παγωμένος ωκεανός θα καταστεί ευκολότερα προσβάσιμος για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Το πέρασμα από τον Βερίγγειο πορθμό μέχρι τον Ατλαντικό ωκεανό, θα εξυπηρετήσει τις θαλάσσιες μεταφορές, παρακάμπτοντας τη διώρυγα του Σουέζ και τον Βόσπορο. Οι παραδόσεις φορτίων στην ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά της Ασίας θα πραγματοποιείται συντομότερα και με μικρότερο κόστος. Εκτιμάται λοιπόν, ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ κλιματικής αλλαγής, παραγωγικότητας και οικονομικής ανάπτυξης στις προαναφερόμενες περιοχές. Θα πρέπει να επεκταθεί το υπάρχον δίκτυο συγκοινωνιών προς τα βόρεια για τη διασύνδεση αυτών των απομακρυσμένων περιοχών, καθώς διαφαίνεται η προοπτική για την οικονομική τους άνθιση, αυξάνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών που έχουν πρόσβαση. Για αυτή την εξέλιξη έντονο ενδιαφέρον έχουν παρουσιάσει οι Έλληνες εφοπλιστές, καθώς ελέγχουν το 50% του εμπορικού στόλου της ΕΕ και το 20% της παγκόσμιας μεταφοράς θαλάσσιων φορτίων. (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021)

Ο εν εξελίξει πόλεμος μεταξύ Ρ.Ο. και Ουκρανίας, έχει προκαλέσει ανυπολόγιστες καταστροφές στις υποδομές των περιοχών που επλήγησαν. Στις περιοχές αυτές αναμένεται στο άμεσο μέλλον να πυροδοτηθεί έντονη ανοικοδόμηση, για την αποκατάσταση του δικτύου υποδομών.

5.2.3 ΑΝΩΤΕΡΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (SKILLS)

Η Ρ.Ο. πετυχαίνει ικανοποιητικές επιδόσεις στον 5^ο πυλώνα που αφορά την ανώτερη εκπαίδευση των πολιτών της, διαθέτοντας παράλληλα και μεγάλο αριθμό

ερευνητικών ιδρυμάτων. Οι δημόσιες δαπάνες για την εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια αυξάνονται φτάνοντας το 2018 στο 4,7%. (WBG 2022) Η Ρωσία έχει περισσότερες δυνατότητες να διαφοροποιήσει την οικονομία της από μία οικονομία βασισμένη στα κέρδη από τις εξαγωγές ενέργειας, κυρίως λόγω του εξαιρετικού ανθρώπινου κεφαλαίου της, με το δείκτη HDI το 2021 να την κατατάσσει 49^η και ο δείκτης education index 23^η. Ως μέτρο σύγκρισης, η Ελλάδα πέτυχε την 33^η και την 28^η θέση αντίστοιχα, με υψηλού επιπέδου εκπαίδευση. (World_Population_Review 2022) (UNDP 2022)

Οι Ρώσοι επιστήμονες έχουν ξεχωρίσει σε κρίσιμους τεχνολογικά τομείς όπως η ναυπηγική, η αεροδιαστημική, τα αμυντικά συστήματα, οι επικοινωνίες, η πληροφορική και η πυρηνική τεχνολογία. Λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης που επικράτησε πριν το 2000, η κρατική υποστήριξη μειώθηκε σημαντικά στους προηγμένους τεχνολογικά τομείς. Αυτό προκάλεσε τη μετανάστευση σε δυτικές χώρες (brain drain), μεγάλου αριθμού εργατικού δυναμικού με υψηλή επιστημονική κατάρτιση. Μετά το 2000 και λόγω των αυξημένων ρυθμών ανάπτυξης, έγιναν προσπάθειες για τη μεταστροφή της οικονομίας στον εκσυγχρονισμό και την καινοτομία, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, με αποτέλεσμα πολλοί επιστήμονες να επιστρέψουν στη χώρα.

Μέχρι στιγμής, η χώρα δεν έχει καταφέρει να αξιοποιήσει επαρκώς το ιδιαίτερα αξιόλογο ανθρώπινο δυναμικό της, ώστε να μετατρέψει την επιστημονική έρευνα σε κερδοφόρα προϊόντα και υπηρεσίες. (V. Kuzin 2007) Στο μέλλον θα πρέπει η ρωσική κυβέρνηση να εστιάσει περισσότερο στην αποδοτική εκμετάλλευση του καταρτισμένου προσωπικού της, ώστε με την εφαρμογή καινοτόμων πρακτικών να αναβαθμίσει την επίπεδο της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, μέσω της βελτίωσης της ποιότητας των λειτουργιών και στρατηγικών των ατομικών επιχειρήσεων.

5.2.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (LABOUR MARKET)

Οι επιδόσεις της Ρ.Ο. στον 7^ο πυλώνα είναι στον μέσο όρο, όμως βαίνουν συνεχώς μειούμενες για μία σειρά ετών και με αρκετές διακυμάνσεις. Η Ρωσία για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα της οικονομίας της, θα πρέπει να ενισχύσει περαιτέρω την εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Η ρωσική οικονομία κατά τον μετασχηματισμό της την δεκαετία του 1990, πέρασε μια παρατεταμένη ύφεση και γνώρισε ισχυρούς μακροοικονομικούς κραδασμούς. Η ρωσική αγορά εργασίας υιοθέτησε σταδιακά έναν ιδιότυπο τρόπο προσαρμογής, με τους οικονομικούς κραδασμούς να αντιμετωπίζονται σε μεγάλο βαθμό με τη μείωση του μισθολογικού κόστους των εργαζομένων και όχι με την αύξηση της ανεργίας. Αυτή η κατάσταση δεν συμβάδιζε με τις πρακτικές που παρατηρήθηκαν σε χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες επίσης γνώρισαν την οικονομική μετάβαση. Αυτό το μοντέλο εδραιώθηκε κατά την περίοδο του μετασχηματισμού και παρέμεινε ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της ρωσικής αγοράς εργασίας κατά τις επόμενες δεκαετίες. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, ο δείκτης Doing Business της WBG βαθμολόγησε την έλλειψη ευελιξίας της αγοράς εργασίας (ακαμψία προσλήψεων, απολύσεων και ωρών εργασίας) για τη Ρωσία, ως πολύ πιο αυστηρή σε σύγκριση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ.

(Gimpelson 2019) Ένα ακόμη σημείο που αποτελεί απειλή για την αγορά εργασίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη της ρωσικής οικονομίας, είναι η εισοδηματική ανισότητα. Μέχρι το 2006, ο κατώτατος μισθός καθοριζόταν από τις ομοσπονδιακές αρχές ομοίωμα για όλες τις περιφέρειες, ενώ αργότερα επιτρεπόταν σε κάθε περιφέρεια να καθιερώσει τον δικό της κατώτατο μισθό σε επίπεδο όχι χαμηλότερο από το εθνικό. Σύμφωνα με στοιχεία της Rosstat, το επίπεδο της εισοδηματικής ανισότητας στη Ρωσία αυξήθηκε απότομα μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και μέχρι το 2008. Συνιστάται η σταδιακή αύξηση των φορολογικών συντελεστών για το εισόδημα και τον πλούτο της ρωσικής ελίτ και η ανάπτυξη ενός αποτελεσματικού και προοδευτικού φορολογικού συστήματος.

Όπως αναφέρθηκε, το επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των ρώσων πολιτών είναι ιδιαίτερα υψηλό και ο συνδυασμός της εκπαίδευσης αυτής με τις καταλληλότερες θέσεις εργασίας, θα βοηθήσει να αναπτύξουν εξειδίκευση και εμπειρία ώστε να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους. (WEF 2018) Αυτή η παρότρυνση για τη συνεχή ανακατανομή του εργατικού δυναμικού θα πρέπει να πραγματοποιείται με διαφανείς διαδικασίες. Θα πρέπει να υπάρχει το νομικό πλαίσιο για την προστασία των βασικών εργασιακών δικαιωμάτων ενώ επιπλέον είναι σημαντικό να υπάρχει ομοιομορφία στο ύψος των απολαβών των εργαζομένων, με σκοπό την εδραίωση του αισθήματος της δικαιοσύνης και της ασφάλειας. Συμπερασματικά, η παροχή κινήτρων στο προσωπικό για τη περαιτέρω βελτίωση των δεξιοτήτων, τους παρακινεί ώστε να αποδώσουν περισσότερο στην εργασία τους, προς όφελος της κοινωνικής ευημερίας.

Τον Ιούλιο του 2022, ψηφίστηκαν από τη ρωσική Δούμα δύο νομοσχέδια με τα οποία η κυβέρνηση θα είναι σε θέση να επιβάλλει τις επιχειρήσεις να προμηθεύουν τις ένοπλες δυνάμεις με εφόδια – υλικά. Επιπλέον θα είναι σε θέση να υποχρεώνουν τους υπαλλήλους τους να εργάζονται υπερωρίες για την υποστήριξη των πολεμικών επιχειρήσεων της Μόσχας στην Ουκρανία. Τα μέτρα θα θέσουν ουσιαστικά τη ρωσική οικονομία υπό καθεστώς πολεμικής κρίσης, διότι ο φόρτος εργασιών της αμυντικής βιομηχανίας αυξήθηκε σημαντικά. Σύμφωνα με τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Γιούρι Μπορίσοφ, για να εξασφαλιστεί η προμήθεια όπλων και πυρομαχικών, είναι απαραίτητο να βελτιστοποιηθεί η συνεργασία μεταξύ του στρατιωτικού και του βιομηχανικού τομέα, καθώς επίσης και των επιχειρήσεων που αποτελούν μέρος της ανεφοδιαστικής αλυσίδας. (Trevelyan 2022)

5.2.5 ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ (ICT ADOPTION)

Ο δείκτης αυτός έχει άμεση και σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη της ρωσικής οικονομίας, παρά το γεγονός ότι οι επιδόσεις της Ρ.Ο στον 9^ο πυλώνα κινούνται στον μέσο όρο. Η εξέλιξη της τεχνολογίας διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο διεθνές περιβάλλον. Ο πυλώνας αυτός μετρά το πόσο αποτελεσματικά μία κοινωνία υιοθετεί τις υπάρχουσες τεχνολογίες, για να ενισχύσει την αποδοτικότητα των παραγωγικών συντελεστών της. Κύριος στόχος είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ).

Η Ρ.Ο. παραδοσιακά δίνει ιδιαίτερη σημασία στην παροχή υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, δεσμεύοντας σημαντικό ποσοστό από τον ετήσιο

προϋπολογισμό με αποτέλεσμα οι πολίτες της είναι εξοικειωμένοι με την εξέλιξη της τεχνολογίας.

Η Ρωσία αντιπροσώπευε το 2020 μόλις το 0,9% των παγκόσμιων εξαγωγών και το 1,6% των παγκόσμιων εισαγωγών υπηρεσιών ΤΠΕ. Η Ρ.Ο. έγινε το 2019 για πρώτη φορά καθαρός εξαγωγέας υπηρεσιών ΤΠΕ και οι περισσότερες μεγάλες ρωσικές εταιρείες πληροφορικής κατέγραψαν αύξηση στα έσοδά τους το 2019. (Roscongress 2020) Συνολικά, οι δαπάνες για την ψηφιακή οικονομία αντιπροσώπευαν το 3,8% του ΑΕΠ της χώρας το 2020, ποσοστό σταδιακά αυξανόμενο από το 2017. Η υποκατάσταση των εισαγωγών είναι μια τάση που κυριαρχεί στον κλάδο από το 2014, η οποία έχει ωφελήσει τους ηγέτες της εγχώριας αγοράς. Επιπλέον, ο κλάδος σημείωσε συνεχή αύξηση στις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, οι οποίες ανήλθαν σε σχεδόν 848 δισεκατομμύρια ρούβλια το 2020. Ωστόσο, ο κλάδος εξακολουθούσε να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές. Καθ' όλη τη διάρκεια του 2021, οι εισαγωγές υπηρεσιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη χώρα αυξάνονταν κάθε τρίμηνο. Οι κυρώσεις απαγόρευσης δυτικών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας στη Ρωσία το 2022 λόγω της εισβολής στην Ουκρανία, δημιούργησε ακόμη μεγαλύτερη ζήτηση για την παραγωγή εγχώριων προϊόντων πληροφορικής και λογισμικών. (Statista, www.statista.com 2022)

5.2.6 ΜΕΓΕΘΟΣ ΑΓΟΡΑΣ (MARKET SIZE)

Το μέγεθος της ρωσικής αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών είναι το μεγαλύτερο στην Ευρώπη και δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι κατατάσσεται υψηλά στην GCR, πετυχαίνοντας το 2017 επίδοση 5,9 με μία διαρκή τάση ανόδου. Αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για το μέγεθος της οικονομίας της, καθώς με την αύξηση της κλίμακας παραγωγής, αυξάνεται το περιθώριο αξιοποίησης πιο εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, με αποτέλεσμα τη βελτίωση της απόδοσης τους. Επιπλέον υπάρχει η δυνατότητα εισαγωγής διαδικασιών αυτοματισμού στην παραγωγή μειώνοντας περαιτέρω το μοναδιαίο κόστος των αγαθών.

Η ρωσική κυβέρνηση θα μπορούσε να αυξήσει το μέγεθος της οικονομίας της, με την πρόσβαση των επιχειρήσεων της στις ξένες αγορές. Προϋπόθεση είναι η λειτουργία των επιχειρήσεων με τους όρους του διεθνούς ελεύθερου εμπορίου, με την αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω της βελτίωσης των παραγωγικών συντελεστών και της εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων παραγωγής.

Μετά την έναρξη του πολέμου με την Ουκρανία το 2022 και για την ικανοποίηση των αναγκών της εγχώριας αγοράς, ο Πούτιν έδωσε εντολή να ληφθεί υπόψη στην επικαιροποιημένη στρατηγική, η ανάπτυξη της εγχώριας αυτοκινητοβιομηχανίας και η ανάπτυξη κρίσιμων τεχνολογιών. Οι λόγοι που τον οδήγησαν σε αυτή την απόφαση ήταν οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν από τις χώρες της Δύσης, οι ελλείψεις στην εφοδιαστική αλυσίδα, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και η μείωση της εξάρτησης από τη δυτική τεχνολογία. (Reuters 2022)

5.3 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ SARS-CoV-2 ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Μετά από τις διαδοχικές παγκόσμιες κρίσεις, με την εξάπλωση της πανδημίας SARS-CoV-2 (Covid-19) και το ξέσπασμα του πολέμου της Ρωσίας με την Ουκρανία από τις 24 Φεβ 22, η παγκόσμια οικονομία έχει κλονιστεί. Τα περιοριστικά μέτρα που έχουν λάβει τα κράτη για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού και οι επιβληθείσες κυρώσεις των χωρών της Δύσης στην Ρ.Ο., έχουν διαμορφώσει την κατάσταση επιγραμματικά όπως παρακάτω:

Λόγω του πολέμου με την Ουκρανία, το ΑΕΠ της Ρωσίας συρρικνώθηκε κατά 4,3% σε ετήσια βάση τον Ιούλιο του 2022, ενώ το δεύτερο τρίμηνο του 2022, συρρικνώθηκε κατά 4% ετησίως, σύμφωνα με τη Rosstat. Η ρωσική οικονομία από τις 24 Φεβ 2022, επιβαρύνεται με τη δέσμευση σημαντικού ποσοστού του προϋπολογισμού για την υποστήριξη των πολεμικών επιχειρήσεων. (Business News from Eastern Europe 2022) Όμως, ήδη τρία χρόνια πριν την εισβολή στην Ουκρανία η Ρωσία ξεκίνησε να αυξάνει διαδοχικά τον προϋπολογισμό για τις αμυντικές δαπάνες, φτάνοντας το 2021 στο 4,1% του ΑΕΠ. (SIPRI 2022) Ο πληθωρισμός αναμένεται να ανέλθει στο 12,5% το 2022 και η Κεντρική Τράπεζα αναμένεται να διατηρήσει το βασικό επιτόκιο στο 7,5% φέτος. (Marrow 2022)

Το ποσοστό ανεργίας της Ρωσίας υποχώρησε σε ιστορικό χαμηλό 3,8% τον Αύγουστο του 2022, όμως οι μέσοι μηνιαίοι ονομαστικοί μισθοί των Ρώσων μειώθηκαν. Αυτό αποτελεί μία αμφίσημη εικόνα για τη ρωσική οικονομία διότι συνδυάζεται με αυξημένο πληθωρισμό. Στοιχεία από τη στατιστική υπηρεσία Rosstat έδειξαν ότι η βιομηχανική παραγωγή μειώθηκε μόλις 0,1% από έτος σε έτος τον Αύγουστο, όμως οι αυτοκινητοβιομηχανίες επλήγησαν περισσότερο από τις κυρώσεις, με την παραγωγή αυτοκινήτων να συρρικνώνεται κατά 69% φέτος. (Marrow και Jones 2022)

Τον Ιούνιο του 2022, οι ΑΞΕ στην Ρ.Ο. μειώθηκαν κατά 17,1 δισ. Δολάρια, που είναι επακόλουθο των κυρώσεων που επιβλήθηκαν. Άμεσες Επενδύσεις της Ρωσίας στο Εξωτερικό μειώθηκαν κατά 10,4 δισ. δολάρια τον Ιούνιο του 2022, σε συνάρτηση με μία περαιτέρω πτώση κατά 22,6 δισ. δολάρια το προηγούμενο τρίμηνο. Σύμφωνα με τα τηρούμενα στοιχεία, έφθασαν στο χαμηλό ρεκόρ των -22,6 δισ. δολάρια τον Μάρτιο του 2022. Οι επενδύσεις ξένου χαρτοφυλακίου της μειώθηκαν κατά 3,7 δισ. δολάρια τον Ιούνιο του 2022 (CEICData 2022)

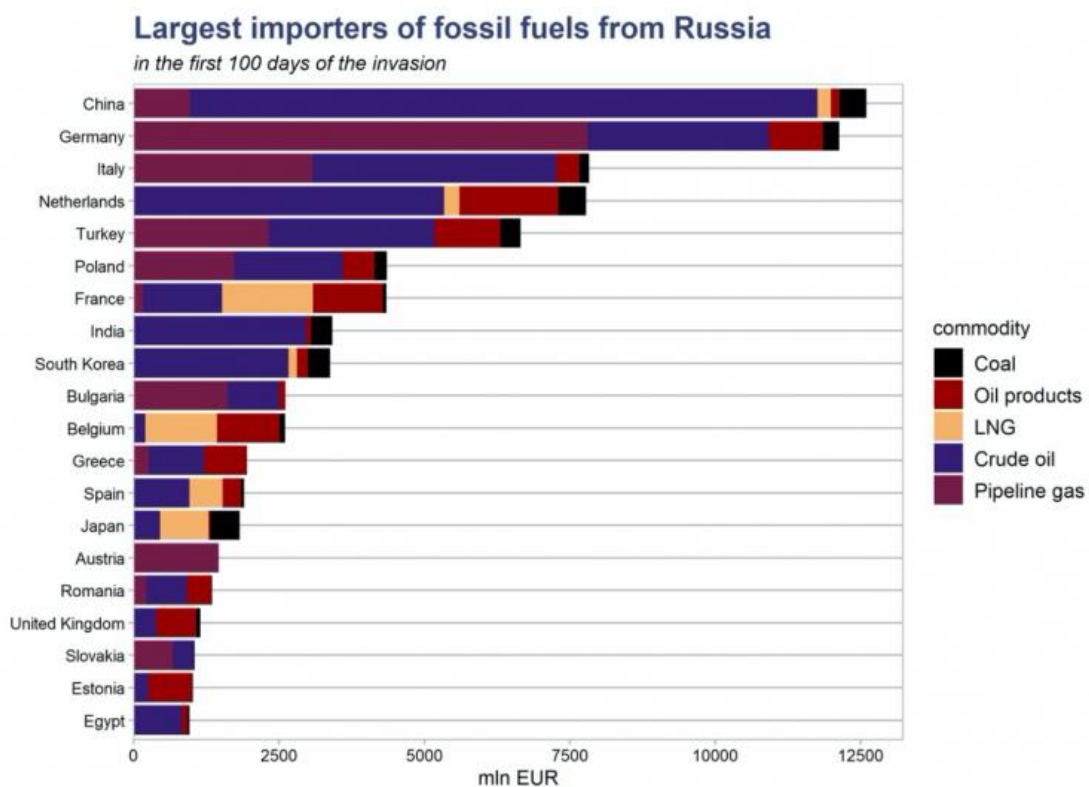
Το πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Ρωσίας υπερτριπλασιάστηκε σε ετήσια βάση κατά τους πρώτους επτά μήνες του 2022, φτάνοντας το ρεκόρ των 166,6 δισεκατομμυρίων δολαρίων, καθώς τα έσοδα εκτινάχθηκαν, ενώ ταυτόχρονα οι κυρώσεις προκάλεσαν πτώση των εισαγωγών. Τα αυξημένα έσοδα εκτιμάται ότι οφείλονται σε μεγάλο ποσοστό στην αύξηση των τιμών ενέργειας. (Ostroukh 2022)

Το ρωσικό Υπουργείο Οικονομικών ανακοίνωσε ότι το ύψος των αποθεματικών του Εθνικού Ταμείου Πλούτου (NWF) ανήλθε στα 186,9 δις δολάρια την 1η Νοεμβρίου. (TASS 2022)

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου της Ρωσίας ανήλθε στα 56,073 δισ. δολάρια τον Μάρτιο του 2022, μειωμένος σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021 που ανήλθε στα 141,863 δισ. δολάρια. (CEIC 2022)

Οι τιμές των ενεργειακών πόρων αυξήθηκαν με τα μέτρα που λήφθηκαν από την εξάπλωση της πανδημίας στις αρχές του 2020. Μετά από μία προσωρινή μείωση, οι τιμές των καυσίμων με τον πόλεμο στην Ουκρανία άρχισαν να αυξάνονται ραγδαία, συμπαρασύροντας και λοιπά βασικά αγαθά. (Dabrowski 2022) Η Ρ.Ο. ως ένας από τους κυριότερους παραγωγούς πετρελαίου παγκοσμίως, συμβάλλει στον καθορισμό της τιμής του. Διαφαίνεται ότι η Ρωσία μεταβάλλει τις τιμές ενέργειας, ως αντίβαρο στις κυρώσεις που της έχουν επιβληθεί με σκοπό την αποκόμιση κερδών στον γεωπολιτικό αλλά και στον οικονομικό τομέα.

Ο ρώσος Πρόεδρος Β. Πούτιν απαίτησε από τα «μη φιλικά» κράτη που προμηθεύονται φυσικό αέριο από τη Ρ.Ο. και να πληρώνουν σε ρούβλια. Αυτή η επιτυχία του Πούτιν οδήγησε σε ισχυρή ανατίμηση του ρουβλίου. (Harlan and Pitrelli 2022) Η Ρωσία κέρδισε 93 δισεκατομμύρια ευρώ έσοδα από της εξαγωγές ορυκτών καυσίμων της πρώτες 100 ημέρες του πολέμου (24 Φεβρουαρίου έως 3 Ιουνίου), όπως φαίνεται στον Πίνακα 31. Η ΕΕ εισήγαγε το 61% αυτού, αξίας περίπου 57 δισεκατομμυρίων ευρώ. Οι εισαγωγές πετρελαίου της Κίνας και της Ινδίας έφτασαν σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα. (Letzing και Sung 2022) Τον Απρίλιο-Μάιο, το 68% των παραδόσεων ρωσικού αργού πετρελαίου έγινε με πλοία που ανήκουν σε εταιρείες της ΕΕ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Νορβηγίας, με μόνο τα ελληνικά δεξαμενόπλοια να μεταφέρουν το 43%. (Myllyvirta, et al. 2022)

Πίνακας 31 (Πηγή: energyandcleanair.org, 2022)

Η Ρωσία αναμένεται να κερδίσει περισσότερα από 337 δισεκατομμύρια δολάρια φέτος από τις πωλήσεις υδρογονανθράκων, μία αύξηση 38% σε σχέση με το 2021. (Simes 2022) (Reuters 2022)

Με τη χρήση των ορυκτών καυσίμων ως γεωπολιτικό μέσο άσκησης επιρροής από τη ρωσική κυβέρνηση, έχει αναδειχθεί η σημασία της ενεργειακής αυτονομίας των κρατών. Η ραγδαία αύξηση των τιμών της ενέργειας, έχει καταστήσει κοιτάσματα τα οποία στο παρελθόν δεν θα απέφεραν οικονομικό όφελος, πλέον η εξόρυξή τους να είναι οικονομικώς συμφέρουσα. Από αυτή την εξέλιξη θα μπορούσε να επωφεληθεί η Ελλάδα, με την έναρξη ερευνών για την εξόρυξη υδρογονανθράκων στην αποκλειστική οικονομική ζώνη που έχει οριοθετήσει με γειτονικά κράτη. Σε περίπτωση ευμενούς εξέλιξης των ερευνών θα δινόταν η δυνατότητα να αυτονομηθεί ενεργειακά σε ένα ποσοστό η Ελλάδα και η ΕΕ. Μεγάλη συμβολή στην ενεργειακή αυτονομία της ΕΕ δύναται να προσφέρει και η Κύπρος, με την υποστήριξη των εξορύξεων από την ΕΕ, ενώ το Ισραήλ, η Αίγυπτος και ο Λίβανος θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην υλοποίηση του σχεδιαζόμενου θαλάσσιου και χερσαίου αγωγού φυσικού αερίου East Med, η εξέλιξη του οποίου έχει παγώσει προς το παρόν.

Οι εμπορικές στατιστικές από τους μήνες που ακολούθησαν την εισβολή έδειξαν πτώση 70-80% στις εισαγωγές από τις ΗΠΑ, ενώ αβέβαιες παραμένουν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των κυρώσεων, του ελέγχων εξαγωγών και λοιπών μέτρων που επηρεάζουν το εμπόριο. (International_Trade_Administration 2022)

Η μαζική περικοπή των εισαγόμενων προϊόντων έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα σε πολλούς κλάδους μεταποίησης, καθώς η Ρωσία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές. Στα τελικά και ενδιάμεσα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας εξαρτάται σε ποσοστό άνω του 60% από τις εισαγωγές από Ε.Ε. και από ΗΠΑ. Η έλλειψη πρόσβασης σε βασικούς τομείς τεχνολογίας, υποβαθμίζει σταδιακά τη βιομηχανική και παραγωγική βάση της Ρωσίας, την ανταγωνιστικότητά της και τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Η παρακολούθηση των εξελίξεων στις ρωσικές εισαγωγές έχει γίνει πιο δύσκολη, επειδή η Ρωσία έπαψε να δημοσιεύει στατιστικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο. Παρά ταύτα, οι εισαγωγές από τις χώρες που έχουν επιβάλει κυρώσεις κατέγραψαν τη μεγαλύτερη πτώση, ενώ η Τουρκία αποτελεί αξιοσημείωτη εξαίρεση μεταξύ των μελών του NATO. (Simola 2022)

Ο ρόλος των οίκων αξιολόγησης ως διαμεσολαβητές πληροφόρησης σε διεθνές επίπεδο, είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τη λήψη των επενδυτικών αποφάσεων, καθώς αξιολογούν την πιστοληπτική ικανότητα και την απόδοση της αγοράς κρατικών ομολόγων των χωρών. Υπό αυτό το πρίσμα, είναι αρνητικό για την πορεία των επενδύσεων και την ανταγωνιστικότητα της ρωσικής οικονομίας το γεγονός ότι η Moody's δέκα ημέρες μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία στις 5 Μαρτίου 2022, ανακοίνωσε την αναστολή των εμπορικών δραστηριοτήτων στη Ρωσία. Επιπλέον, στις 24 Μαρ 2022 ανακοίνωσε ότι σκοπεύει να αποσύρει τις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας σε ρωσικές οντότητες. (Moody's Corporation 2022)

Παρά τις επιβληθείσες κυρώσεις των δυτικών κρατών από την εισβολή στην Ουκρανία, το Κρεμλίνο δε φαίνεται να είναι απομονωμένο στο διπλωματικό επίπεδο. Μεγάλα κράτη όπως η Κίνα, η πολυπληθέστερη δημοκρατία του πλανήτη η Ινδία, αλλά και άλλες σημαντικές χώρες όπως το Ιράν, η Σαουδική Αραβία, η

Τουρκία, η Βραζιλία καθώς επίσης και αφρικανικά κράτη, δεν έχουν συμμετάσχει στις κυρώσεις.

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 12 Οκτωβρίου 2022 καταδίκασε με μεγάλη πλειοψηφία, τις παράνομες προσαρτήσεις των τεσσάρων περιοχών της Ουκρανίας στη Ρ.Ο. Παρόλο που το ψήφισμα υποστηρίχθηκε από 143 χώρες, απείχαν 35 κράτη, μεταξύ των οποίων η Κίνα και η Ινδία. (BBC 2022) Θα πρέπει να τονιστεί επίσης ότι στις 2 Μαρτίου 2022, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, με συντριπτική πλειοψηφία ενέκρινε ψήφισμα που καταδίκασε τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, το οποίο καταψηφίστηκε από τη Ρωσία, Λευκορωσία, Βόρεια Κορέα, Ερυθραία και Συρία. Της ψηφοφορίας απείχαν συνολικά 34 χώρες, περιλαμβανομένων Κίνας, Ιράκ, Ιράν, Ινδίας και Πακιστάν. (CNN.gr 2022)

Οι κυρώσεις έναντι της Ρωσίας δεν αναμένεται να έχουν ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία της, εάν δεν εφαρμοστούν από το σύνολο της διεθνούς κοινότητας. Η ουδετερότητα της Κίνας, ως η χώρα με τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία παγκοσμίως, ενδεχομένως να αποβλέπει σε ανταλλάγματα στον ενεργειακό και στον γεωπολιτικό τομέα, δεν παύει όμως να είναι μία τεράστια αγορά στην οποία μπορεί να στραφεί η ρωσική οικονομική δραστηριότητα. Επιπλέον, η ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το ρωσικό φυσικό αέριο και επομένως είναι αδύνατον να διατηρήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα σε ισχύ τις κυρώσεις εναντίον της Ρ.Ο. (Χαζάκης 2022) (Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα 2021)

5.4 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Σε παγκόσμιο επίπεδο παρατηρείται αύξηση του πληθωρισμού, αστάθεια στις αλυσίδες εφοδιασμού και ιδιαίτερα στις αγορές τροφίμων και εμπορευμάτων, διόγκωση συσσωρευμένων χρεών, συνέχιση των μέτρων κατά της πανδημίας, καθώς επίσης και συνεχιζόμενη γεωπολιτική ένταση, τα οποία σωρευτικά οδηγούν σε αύξηση της αβεβαιότητας μεσοπρόθεσμα. Ο ρυθμός προσαρμογής της ρωσικής οικονομίας στις νέες συνθήκες, εξαρτάται από τη δημιουργία νέων οικονομικών σχέσεων, την έναρξη νέων παραγωγικών εγκαταστάσεων, την υποκατάσταση των εισαγωγών και την ανάπτυξη μηχανισμών παράλληλων εισαγωγών. Ο αντίκτυπος του ρευστού γεωπολιτικού περιβάλλοντος στη ρωσική οικονομία, εξαρτάται από το εάν οι ξένες χώρες θα συνεχίσουν να επιβάλλουν κυρώσεις μετά την εισβολή στην Ουκρανία.

Τα βασικά σενάρια και οι προοπτικές της ρωσικής οικονομίας σύμφωνα με την Τράπεζα της Ρωσίας, είναι κυρίως δύο. Σύμφωνα με το πρώτο και πιο πιθανό σενάριο, αναμένεται συρρίκνωση της ρωσικής οικονομίας το 2022 και στο μεγαλύτερο μέρος του 2023, η οποία θα προσαρμοστεί ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες διεθνείς συνθήκες, ενώ η ανάκαμψη αναμένεται από το 2025, με δυνητικούς ρυθμούς μεταξύ 1,5 – 2,5%. Δεδομένης της ασκούμενης νομισματικής πολιτικής, το 2022 ο ετήσιος πληθωρισμός εκτιμάται στο 12,0 – 15,0%, ακολούθως θα επιβραδυνθεί σε 5,0 – 7,0% το 2023, θα επιστρέψει στο 4% το 2024, με σταδιακή προσαρμογή στους τιθέμενους στόχους. Όσον αφορά το μέσο βασικό επιτόκιο αναμένεται να κυμανθεί μεταξύ 10,5 – 10,8% ετησίως το 2022, στα 6,5 – 8,5% το 2023 και στα 6 – 7% το 2024. Το δεύτερο σενάριο προϋποθέτει ταχύτερη προσαρμογή της ρωσικής οικονομίας της νέες συνθήκες (Fast Adaptation), σε σύγκριση με το πρώτο. Χάρη στις νέες συνεργασίες και

οικονομικές σχέσεις, προβλέπεται η επιστροφή στην ανάπτυξη ακόμα και εντός του 2023. Το 2024–2025, ο ετήσιος πληθωρισμός θα παραμείνει κοντά στο 4%, με το βασικό επιτόκιο να βρίσκεται σε εύρος 5,0–6,0%. (Bank_of_Russia 2022)

Οι νέες οικονομικές σχέσεις που πρόκειται να δημιουργηθούν μεταξύ των κρατών θα ενισχύσουν τις ρωσικές εισαγωγές. Η αξία των εξαγωγών θα αυξηθεί και σε σύγκριση με το βασικό σενάριο, θα καταστεί ενισχυμένη από τις αυξανόμενες εξαγωγές κυρίως των υδρογονανθράκων. Αυτή η ανοδική τάση θα ενθαρρυνθεί από την ανάπτυξη νέων ανεφοδιαστικών αλυσίδων και μεθόδων παράδοσης και μεταφοράς ενέργειας.

6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Απώτερος στόχος της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας είναι η μετάβαση σε μια μακροχρόνια και περιβαλλοντικά βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς. Οι επενδύσεις στη βελτίωση των παραγωγικών συντελεστών αυξάνουν τις δυνατότητες της οικονομίας, συμβάλλουν στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, στην αύξηση των εισοδημάτων και στην κοινωνική ευημερία.

Η βελτίωση των μακροοικονομικών επιδόσεων μιας χώρας μέσω ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας ανάγεται τελικά σε ζήτημα βελτίωσης της συνολικής παραγωγικότητας των συντελεστών, δηλαδή της παραγωγικότητας τόσο της εργασίας όσο και του κεφαλαίου. Η εξέταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας μίας χώρας πρέπει να γίνεται με βάση σύνθετους δείκτες που συνοψίζουν την εξέλιξη σειράς οικονομικών, κοινωνικών, θεσμικών, τεχνολογικών και άλλων παραμέτρων. Σημαντικότερος δείκτης αυτής της κατηγορίας είναι ο δείκτης GCI του WEF.

Από την οικονομετρική ανάλυση διαπιστώθηκε ότι για να αναπτυχθεί η οικονομία της Ρ.Ο. η κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη σημασία σε συγκεκριμένους τομείς. Οι θεσμοί καθορίζουν το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οργανώνεται η οικονομική δραστηριότητα, επηρεάζοντας την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Ο προστατευτισμός και η συνεπακόλουθη εξάλειψη του ανταγωνισμού οδηγεί αναπόφευκτα στην προσφορά προϊόντων μειωμένης ποιότητας. Οι ρωσικές δημόσιες υπηρεσίες και γενικότερα ο μηχανισμός του κράτους αντιμετωπίζει φαινόμενα γραφειοκρατίας, εφαρμογής αθέμιτων πρακτικών και αδιαφανών διαδικασιών. Όσον αφορά τις κυρώσεις της Δύσης, θα οδηγήσουν περαιτέρω στην μερική αποσύνδεση της ρωσικής οικονομίας από το παγκόσμιο εμπόριο, τις επενδύσεις και της χρηματοοικονομικές αγορές. Πιθανώς θα ενισχύσουν την πολιτική και διοικητική παρέμβαση της κυβέρνησης στην επιχειρηματική δραστηριότητα και θα αυξήσουν περαιτέρω το μερίδιο της κρατικής ιδιοκτησίας. (Dabrowski 2022) Οι επαρκείς υποδομές κοινής ωφέλειας για τη μεγαλύτερη χώρα του κόσμου, είναι απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να υπάρχει σύγχρονη οικονομική δραστηριότητα, διότι μειώνουν το κόστος μεταφοράς και συναλλαγών και διευκολύνουν τη μεταφορά αγαθών, ανθρώπων και πληροφοριών. Η τεχνολογική ετοιμότητα πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ, ICT) για την οικονομία της Ρ.Ο. έχει σημασία διότι οι ΤΠΕ μειώνουν τις συναλλαγές και διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και καινοτόμων ιδεών. Σταδιακά όσο οι ΤΠΕ ενσωματώνονται όλο και περισσότερο στη δομή της οικονομίας, γίνονται το ίδιο απαραίτητες όσο και οι υποδομές ενέργειας και μεταφορών. Την τελευταία δεκαετία, η ρωσική κυβέρνηση ενθάρρυνε με την παροχή επιδοτήσεων σε ρωσικές εταιρείες να υποκαταστήσουν τις εισαγωγές στον κλάδο της πληροφορικής. Η απαγόρευση εισαγωγής προϊόντων υψηλής τεχνολογίας από τη Δύση το 2022 και οι ανάγκες της τεράστιας εγχώριας αγοράς κατέδειξαν την μεγάλη εξάρτηση της Ρ.Ο. στον τομέα αυτό. Η ρωσική κυβέρνηση ήδη δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ανώτερη παιδεία και την εκπαίδευση των πολιτών. Σε σύγκριση με άλλες χώρες που η οικονομία τους βασίζεται στις εξαγωγές πρώτων

υλών, η Ρωσία έχει περισσότερες δυνατότητες να διαφοροποιήσει την οικονομία της, κυρίως λόγω του εξαιρετικού ανθρώπινου κεφαλαίου. Η εκπαίδευση προσδίδει δεξιότητες και εξειδίκευση στο εργατικό δυναμικό, καθιστώντας το πιο παραγωγικό επειδή εφαρμόζουν καινοτόμες ιδέες και μεθόδους σε συνδυασμό με εξειδικευμένες γνώσεις. Η εύρυθμη και ευέλικτη λειτουργία της αγοράς εργασίας ενισχύει την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα της ρωσικής οικονομίας, καθώς συνδυάζει τους εργαζομένους ανάλογα με τις δεξιότητές τους στις πιο κατάλληλες θέσεις εργασίας αξιοποιώντας τις δυνατότητές τους. Το μέγεθος της ρωσικής αγοράς αποτυπώνει το μέγεθος των εγχώριων και ξένων αγορών στις οποίες έχουν πρόσβαση οι ρωσικές επιχειρήσεις. Είναι σημαντικές διότι αυξάνουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα μέσω αυξουσών οικονομιών κλίμακας, μειώνοντας το μοναδιαίο κόστος παραγωγής με την αύξηση της. Η Ρ.Ο. ως χώρα που διαθέτει κορυφαία αμυντική βιομηχανία και τεράστια ενεργειακά αποθέματα, επιθυμεί να επεκτείνει την αγορά πώλησης τους. Αναζητεί οικονομικές ευκαιρίες και έχει εκφράσει την πρόθεση να προασπίσει την επιρροή της ως κυρίαρχη δύναμη στην περιφέρειά της. Επιθυμεί και είναι αποφασισμένη να ανασχέσει την επέκταση των δυτικών χωρών στα κράτη που συνορεύει και τα θεωρεί εντός της δικής της σφαίρας επιρροής, σε γεωπολιτικό και σε οικονομικό επίπεδο.

Σχετικά με τις παγκόσμιες τιμές πετρελαίου, διαπιστώθηκε από την ανάλυση των δεδομένων, πως η επιρροή τους στη δομή της ρωσικής οικονομίας είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η αύξηση των τιμών του πετρελαίου οδηγεί σε ανάλογη αύξηση των εισαγωγών. Επιπλέον διαπιστώθηκε, ότι δεν υπάρχει άμεση συσχέτιση μεταξύ των τιμών για τους υδρογονάνθρακες και των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου.

Από πολλές απόψεις η οικονομία της Ρωσίας φαίνεται να έχει ξεπεράσει με επιτυχία τις κυρώσεις που επιβλήθηκαν ως απάντηση στην εισβολή στην Ουκρανία. Οι εταιρείες και η κυβέρνηση της Ρωσίας επικεντρώθηκαν στην εύρεση νέων προμηθευτών και νέων εφοδιαστικών αλυσίδων. Εκτιμάται όμως ότι οι μακροπρόθεσμες συνέπειες των κυρώσεων θα μειώσουν την παραγωγικότητα της Ρωσίας και τον δυνητικό ρυθμό ανάπτυξής της σε περίπου 1-1,5%. (Business News from Eastern Europe 2022) Η υψηλότερη τιμή του πετρελαίου έχει μετριάσει τις επιπτώσεις των κυρώσεων, ενώ η Ρωσία είχε ήδη πάρει μέτρα για την απεξάρτηση της οικονομίας της από το δολάριο. Η πολιτική τιμολόγησης των εξαγωγίμων ενεργειακών πόρων με βάση το ρούβλι και έκτακτα μέτρα όπως η απαγόρευση των κατοίκων να στέλνουν χρήματα στο εξωτερικό, έχουν στηρίξει το τοπικό νόμισμα εμπράκτως. Η απροθυμία ορισμένων χωρών να συμμετάσχουν στις κυρώσεις κατά της Ρ.Ο. και να συνεχίσουν να εισάγουν ρωσικούς ενεργειακούς πόρους συνέβαλλε στην άμβλυση των κυρώσεων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Κίνας, καθώς οι δύο χώρες έχουν οικονομίες που στηρίζονται η μία την άλλη. Η Ρωσία διαθέτει τεράστια αποθέματα φυσικών πόρων, ενώ η Κίνα διαθέτει τις μεγαλύτερες παραγωγικές δυνατότητες στον κόσμο. Ωστόσο, ο πλήρης αντίκτυπος των οικονομικών κυρώσεων πιθανότατα δεν έχει γίνει ακόμη αντιληπτός. Το εμπορικό πλεόνασμα της Ρωσίας αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω, αλλά παράλληλα με τη μείωση των εισαγωγών – καθώς οι κυρώσεις καθιστούν δυσκολότερη την αγορά δυτικών προϊόντων. Ενώ πολλές χώρες που στοχεύουν να στείλουν ένα μήνυμα κατά του αναθεωρητισμού στη Ρωσία με την επιβολή κυρώσεων, εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το φυσικό της αέριο.

Συνοψίζοντας, μπορούμε να διακρίνουμε για την ρωσική οικονομία τα παρακάτω:

6.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Τα φιλελεύθερα οικονομικά συστήματα λειτουργούν βασιζόμενα στις αρχές του διεθνούς εμπορίου, σε δυναμικές και ανταγωνιστικές αγορές. Η έννοια της ανταγωνιστικής οικονομίας βρίσκεται πάντα, στο επίκεντρο της οικονομικής δραστηριότητας, με στόχο την μακροπρόθεσμη βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας παράλληλα με το σεβασμό στο περιβάλλον και στον άνθρωπο. Βασικό στοιχείο για τη ρωσική οικονομία ώστε να γίνει πιο ανταγωνιστική, είναι να υποστηρίξει τη μετάβαση από μία δομή που καθοδηγείται από το κράτος, σε έναν πιο ευέλικτο σχήμα, ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις της αγοράς.

Η Ρ.Ο. έχει δείξει την πρόθεσή της να αυξήσει την επιρροή της στα πρώην σοβιετικά και σε γειτονικά κράτη. Σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να συνεχιστούν οι διαδικασίες εμβάθυνσης των σχέσεων εντός της Ευρασιατικής Οικονομικής Ένωσης. Επιπλέον, η συνεργασία με τα μέλη της BRICS, θα δώσει νέες ευκαιρίες για τη χρηματοδότηση των ρωσικών επιχειρήσεων, βοηθώντας στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς τους.

Η ρωσική οικονομία θα πρέπει να έλθει αντιμέτωπη με τα θεμελιώδη διαρθρωτικά και θεσμικά της μειονεκτήματα. Τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι ο υψηλός βαθμός εξάρτησης από τις εξαγωγές των τεράστιων φυσικών της πόρων και το μη ευνοϊκό επιχειρηματικό και επενδυτικό κλίμα, λόγω της κεντρικά κατευθυνόμενης οικονομικής πολιτικής. Η ρωσική ηγεσία για να περιορίσει σταδιακά την οικονομική εξάρτηση της χώρας από τους φυσικούς πόρους, θα μπορούσε να στρέψει την δραστηριοποίηση της οικονομίας σε τομείς που αφορούν την επιχειρηματικότητα, τις ξένες επενδύσεις, την περιφερειακή ανάπτυξη και τις υποδομές. Ο κύριος στόχος όμως είναι η διασφάλιση ότι ο μεταποιητικός τομέας θα γίνει ανταγωνιστικός στην παγκόσμια οικονομία και σε τομείς πέραν της άμυνας. Όμως αυτή η οικονομική διαφοροποίηση απαιτεί τη μείωση των επενδυτικών κινδύνων που προκαλούνται από εγχώριες και εξωγενείς παρεμβατικές πολιτικές, καθώς επίσης και τη μείωση των φραγμών εισόδου για τις νεότερες, πιο δυναμικές και καινοτόμες επιχειρήσεις. Η επαρκής χρηματοδότηση επιχειρηματιών που είναι πρόθυμοι να αναλάβουν υπολογισμένα ρίσκα, θα ενισχύει τη χρήση υψηλής τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, θα προσφέρουν αναβαθμισμένα προϊόντα και υπηρεσίες και θα βελτιωθούν τα επιχειρηματικά πρότυπα, με άμεσο επακόλουθο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Θα πρέπει να αυξηθούν οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου διότι είναι απαραίτητες για τον εκσυγχρονισμό των υποδομών, την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας και της ανταγωνιστικότητας της ρωσικής οικονομίας, καθώς υπάρχει ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ και του ρυθμού αύξησης των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου. Ο ανταγωνισμός αποφέρει κέρδη από την αυξημένη παραγωγικότητα, παρέχοντας κίνητρα στις εταιρείες να καινοτομούν να βελτιώνουν τα προϊόντα και τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους.

Ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός σημαντικών εταιρειών έχουν περάσει υπό κρατικό έλεγχο για λόγους εθνικού συμφέροντος. Για την ελάφρυνση του δημόσιου προϋπολογισμού, την βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών και την αύξηση της παραγωγικότητας - ανταγωνιστικότητας των εταιρειών, κρίνεται σκόπιμο να επανεκκινήσει ένα πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων.

Σε επίπεδο θεσμών, αναγκαστεί μεγαλύτερη διαφάνεια στη λήψη κυβερνητικών αποφάσεων και η σταθερότητα του νομικού πλαισίου σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Η δομή της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών, θα πρέπει να διευκολύνει την είσοδο και την έξοδο επιχειρήσεων και κεφαλαίων. Σημαντικό για την προσέλκυση επενδύσεων στις καινοτόμες τεχνολογίες, είναι η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (Intellectual property rights, IPRS), τομέας όπου υπάρχει το περιθώριο βελτίωσης.

Η αποτελεσματική κατανομή της εργασίας, του κεφαλαίου και των φυσικών πόρων στη ρωσική οικονομία, θα συνεισφέρει στην ελκυστικότητά της, δηλαδή στην προσέλκυση κεφαλαίων και υψηλού επιπέδου εργατικού δυναμικού. Η υψηλή επενδυτική ελκυστικότητα είναι βασικός παράγοντας για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της χώρας και την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη.

Για να αποφευχθεί η υποβάθμιση και η απαξίωση των περιοχών που επλήγησαν από τα δεινά του πολέμου με την Ουκρανία, θα πρέπει σε σύντομο χρονικό διάστημα να αποκατασταθούν οι υποδομές με τη βοήθεια της Ρ.Ο. και των Δυτικών κρατών. Προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί αυτό είναι η ενίσχυση του κατασκευαστικού κλάδου.

Για τον τερματισμό της σύγκρουσης στην Ουκρανία και την άρση των κυρώσεων προς όφελος της ειρήνης και της ευημερίας, κρίνεται απαραίτητη η άμεση αποκατάσταση των διαύλων επικοινωνίας, η δημιουργία θετικής ατζέντας μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ με την Ρ.Ο. προς επίλυση των διαφορών και οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών ώστε να επιτευχθούν ουσιαστικές αμοιβαία επωφελείς λύσεις.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι τρεχούμενοι λογαριασμοί καθώς και τα έσοδα και οι δαπάνες του δημόσιου τομέα πρέπει να ισοσκελίζονται μακροπρόθεσμα, όμως οι ισοσκελισμένοι λογαριασμοί δεν είναι ο απώτερος στόχος. Οι ποιοτικές θέσεις εργασίας, η αύξηση των εισοδημάτων και η βιώσιμη αναπτυξιακή πορεία θα πρέπει να συνδυαστούν με σεβασμό στο περιβάλλον, χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς. Για να είναι ένα κράτος ανταγωνιστικό από οικονομικής άποψης, θα πρέπει να προσαρμόσει τις αξίες του παρελθόντος στις προκλήσεις του μέλλοντος. Στο τελικό αποτέλεσμα στο οποίο θα πρέπει να συνεισφέρουν οι επιχειρήσεις και τα κράτη είναι στόχοι πέρα από το ΑΕΠ. Το επίκεντρο του παγκόσμιου ανταγωνισμού μετατοπίζεται πλέον, από τα αγαθά και τις υπηρεσίες, στα συστήματα που τα παράγουν, που είναι η καινοτομία και η τεχνογνωσία. Επομένως είναι αδύνατο να λυθεί το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας αντιμετωπίζοντας ένα μεμονωμένο και περιορισμένο αριθμό βασικών παραγόντων και κριτηρίων. Υπό αυτό το πρίσμα είναι περίπλοκο το ζήτημα του εκσυγχρονισμού και του μετασχηματισμού του οικονομικού μοντέλου της Ρωσίας. Όπως φαίνεται, η ισομερής κατανομή του πλούτου και η διατήρηση του κοινωνικού ιστού σε μία πολυπολιτισμική και τεράστια χώρα, είναι αποτέλεσμα μαραθώνιας προσπάθειας και όχι ένας σύντομος αγώνας δρόμου.

Η τρέχουσα χρονιά μας δείχνει ότι δεν υπάρχει περιθώριο για εφησυχασμό. Το γεγονός ότι συνεχίζονται οι υγειονομικοί περιορισμοί της πανδημίας SARS-CoV-2 και ο καταστροφικός πόλεμος στη γηραιά ήπειρο, είναι απόδειξη του ρευστού γεωπολιτικού περιβάλλοντος και των απρόβλεπτων παραγόντων που υπονομεύουν την οικονομική ανάπτυξη. Επιπλέον, η συνεχώς επιδεινούμενη κλιματική αλλαγή, η ενεργειακή κρίση και η κοινωνική ανισότητα παραμένουν στο προσκήνιο για να επιδεινώσουν την οικονομική αστάθεια και να υποβαθμίσουν τις προοπτικές επένδυσης για το μέλλον. Ίσως σε ένα αναδυόμενο κόσμο που τείνει προς την πολυπολικότητα, η αστάθεια και η αβεβαιότητα να αποτελούν πλέον τον κανόνα και όχι την εξαίρεση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Shakleina, Tatiana. «Η Ρωσία στη σύγχρονη παγκόσμια πολιτική.» Στο *Η Ρωσία στη σύγχρονη παγκόσμια πολιτική*, Κεφάλαιο 5. 2010.

Aiginger, Karl, Susanne Bärenthaler-Sieber, και Johanna Vogel. «www.oecd.org.» *Competitiveness under New Perspectives*. Oct 2013. <https://www.oecd.org/economy/Competitiveness-under-New-Perspectives.pdf> (πρόσβαση Oct 11, 2022).

AlJazeera. «www.aljazeera.com.» *Russia 'earned' \$98bn in fuel exports in 100 days of Ukraine war*. 13 Iouy 2022. <https://www.aljazeera.com/news/2022/6/13/russia-earned-98bn-from-fuel-export-in-100-days-of-ukraine-war> (πρόσβαση Aug 28, 2022).

atomenergoprom. *atomenergoprom.ru*. 2022. <https://atomenergoprom.ru/en/> (πρόσβαση Sep 8, 2022).

Bajpai, Prableen. «www.nasdaq.com.» *What Do We Know about Russia's Economy?* 25 Feb 2022. <https://www.nasdaq.com/articles/what-do-we-know-about-russias-economy> (πρόσβαση Aug 28, 2022).

Bank_of_Russia. «http://www.cbr.ru/eng/about_br/publ/ondkp/on_2023_2025/.» *Monetary Policy Guidelines*. 27 Sep 2022. http://www.cbr.ru/eng/about_br/publ/ondkp/on_2023_2025/ (πρόσβαση Oct 03, 2022).

BankOfRussia. *Monetary Policy Guidelines for 2023-2025*. 27 Σεπ 2022. http://www.cbr.ru/eng/about_br/publ/ondkp/on_2023_2025/ (πρόσβαση Σεπ 28, 2022).

Batabyal, Amitrajeet. «www.weforum.org.» *Why some nations are wealthier than others – and what it means for future prosperity*. 01 Jul 2022. https://www.weforum.org/agenda/2022/07/wealth-nations-some-richer-than-others?utm_source=facebook&utm_medium=social_scheduler&utm_term=SDG+08:+Decent+Work+and+Economic+Growth&utm_content=10/07/2022+20:30&fbclid=IwAR19U5BnoEHHH20uw5oYvqQNAStjxGcLBRncOo7zgy (πρόσβαση Sep 14, 2022).

BBC. «www.bbc.com.» *Ukraine war: UN General Assembly condemns Russia annexation*. 13 Oct 2022. <https://www.bbc.com/news/world-63237669> (πρόσβαση Oct 21, 2022).

Bennett, Herman. *Competitiveness in the Southern Euro Area: France, Greece, Italy, Portugal, and Spain*. IMF Working Paper, International Monetary Fund, 2008.

Beyond, Russia. «www.rbth.com.» *How many people around the world speak Russian?* 10 May 2018. <https://www.rbth.com/lifestyle/328250-how-many-people-speak-russian> (πρόσβαση Oct 13, 2022).

Business News from Eastern Europe, Eurasia, the Middle East and Africa. *www.intellinews.com*. 05 Sep 2022. <https://www.intellinews.com/reports/russia-country-report-sep22-september-2022-92827/> (πρόσβαση Oct 07, 2022).

businessdaily. «www.businessdaily.gr.» *Διαβρώνεται για 11 χρόνια στη σειρά το πάγιο κεφάλαιο της οικονομίας.* 30 Oct 2021. https://www.businessdaily.gr/oikonomia/51804_diabronetai-gia-11-hronia-sti-seira-pagio-kefalaiο-tis-oikonomias (πρόσβαση Sep 11, 2022).

Cann, Oliver. *www.weforum.org.* 27 Sep 2016. https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness/?DAG=3&gclid=EAIaIQobChMI4_P1ucPT-gIVic13Ch0YJQ_KEAAYASAAEgKLV_D_BwE (πρόσβαση Sep 18, 2022).

—. «www.weforum.org.» *What is competitiveness?* 27 Sep 2016. <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness/> (πρόσβαση Sep 2, 2022).

—. *www.weforum.org.* 27 Sep 2016. <https://www.weforum.org/agenda/2016/09/what-is-competitiveness/> (πρόσβαση Sep 2, 2022).

capital.gr. «capital.gr.» *Η Ρωσία στρέφεται στην "πολεμική οικονομία".* 5 Ιουλ 2022. <https://www.capital.gr/diethni/3645358/i-rosia-strefetai-stin-polemiki-oikonomia> (πρόσβαση Σεπ 16, 2022).

Capital.gr. «www.capital.gr.» *Η Ρωσία έμεινε χωρίς Αποθεματικό Ταμείο αλλά πέρασε στο Ταμείο Εθνικής Ευημερίας.* 03 Ιαν 2018. <https://www.capital.gr/diethni/3264497/i-rosia-emeine-xoris-apothematiko-tameio-alla-perase-sto-tameio-ethnikis-euimerias> (πρόσβαση Σεπ 15, 2022).

CEIC. «www.ceicdata.com.» *Russia Gross Fixed Capital Formation.* 2022. <https://www.ceicdata.com/en/indicator/russia/gross-fixed-capital-formation> (πρόσβαση Oct 29, 2022).

CEICData. «www.ceicdata.com.» *Russia Direct Investment Abroad.* 2022. <https://www.ceicdata.com/en/indicator/russia/direct-investment-abroad> (πρόσβαση Oct 10, 2022).

Charlton, Emma. «www.weforum.org.» *How do you measure competitiveness?* 17 Oct 2018. <https://www.weforum.org/agenda/2018/10/how-do-you-measure-competitiveness/> (πρόσβαση Oct 10, 2022).

Cheng, Marguerita, και Marcus Reeves. «www.investopedia.com.» *Brent Crude vs. West Texas Intermediate (WTI): The Differences.* 30 Aug 2021. <https://www.investopedia.com/ask/answers/052615/what-difference-between-brent-crude-and-west-texas-intermediate.asp> (πρόσβαση Oct 10, 2022).

CNN.gr. «www.cnn.gr.» *Πόλεμος Ουκρανία: Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ καταδικάζει τη ρωσική εισβολή και απαιτεί απόσυρση.* 02 Μαρ 2022. <https://www.cnn.gr/kosmos/story/303537/polemos-oukrania-h-geniki-syneleysi-toy-oh-e-katadikazei-ti-rosiki-eisvoli-kai-apaitei-aposyrsi> (πρόσβαση Σεπ 10, 2022).

Dabrowski, Marek. *The systemic roots of Russia's recession.* 16 Οκτ 2015. <https://www.bruegel.org/policy-brief/systemic-roots-russias-recession> (πρόσβαση Σεπ 10, 2022).

—. *Thirty years of economic transition in the former Soviet Union: Macroeconomic dimension.* Ιούλιος 2022. <https://rujec.org/article/90947/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 17, 2022).

—. *Thirty years of economic transition in the former Soviet Union:*

Macroeconomic dimension. 29 Jul 2022. <https://rujec.org/article/90947/> (πρόσβαση Sep 17, 2022).

—. «www.bruegel.org.» *Factors determining Russia's long-term growth rate.* 20 Dec 2019. <https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2020/01/Marek-Dabrowki-RUJEC-Factors-deteremining-Russias-long-term-growth-rate.pdf> (πρόσβαση Sep 26, 2022).

Desai, Raj M., και Itzhak Goldberg. *openknowledge.worldbank.org*. 2008. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15816> (πρόσβαση Sep 19, 2022).

EBRD, European Bank for Reconstruction and Development. «www.ebrd.com.» *Our approach to small businesses.* 14 Oct 2021. <https://www.ebrd.com/small-business-support/our-approach.html> (πρόσβαση Sep 10, 2022).

el.wikipedia.org.
<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B5%CF%83%CF%84%CF%81%CF%8C%CE%B9%CE%BA%CE%B1> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 18, 2022).

Eurostat. «data.europa.eu.» *Real effective exchange rate – percentage changes, 42 trading partners.* 05 Jul 2022. <https://data.europa.eu/data/datasets/wevv6dkh53e27eodsuyzw?locale=el> (πρόσβαση Σεπ 13, 2022).

Gimpelson, Vladimir. «wol.iza.org.» *The labor market in Russia, 2000–2017.* Σεπ 2019. <https://wol.iza.org/articles/the-labor-market-in-russia/long> (πρόσβαση Νοε 16, 2022).

hanley, Tim. *www2.deloitte.com*. 2016. <https://www2.deloitte.com/gz/en/pages/about-deloitte/articles/global-manufacturing-competitiveness-index.html> (πρόσβαση Sep 02, 2022).

Harlan, Chico, και Stefano Pitrelli. «www.washingtonpost.com.» *Europe accepts Putin's demands on gas payments to avoid more shut-offs.* 24 May 2022. <https://www.washingtonpost.com/world/2022/05/24/eu-russian-gas-putin-rubles/> (πρόσβαση Sep 10, 2022).

I. Goldman, Marshall. *Why Is the Mafia So Dominant in Russia?* 1996. <https://www.jstor.org/stable/40721666> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 16, 2022).

IEA. «www.iea.org.» *IEA Oil Market Report (OMR).* Oct 2022. <https://www.iea.org/reports/oil-market-report-september-2022> (πρόσβαση Oct 12, 2022).

IMD, International Institute for Management Development. «worldcompetitiveness.imd.org.» *Competitiveness Ranking Russian Federation 2021.* 2022. <https://worldcompetitiveness.imd.org/countryprofile/RU/wcy> (πρόσβαση Oct 02, 2022).

—. «www.imd.org.» *IMD World Competitiveness Ranking 2022 - An overview.* 15 Jun 2022. <https://www.imd.org/news/updates/2021-world-competitiveness-ranking/> (πρόσβαση Oct 15, 2022).

International_Trade_Administration. «www.trade.gov.» *Commercial Service Status, U.S. Sanctions and Export Controls on Russia.* 2022.

<https://www.trade.gov/russia> (πρόσβαση Oct 30, 2022).

Isidore, Chris. «edition.cnn.com.» *Russia's economy is surprisingly tiny. Here's why it matters so much to you.* 26 Feb 2022. <https://edition.cnn.com/2022/02/26/economy/russia-economic-power-sanctions/index.html> (πρόσβαση Aug 29, 2022).

Kilpatrick, Andrew. «<https://www.ebrd.com/transition/competitive.html>.» *“Competitive”: the EBRD's transition concept.* 2022. <https://www.ebrd.com/transition/competitive.html> (πρόσβαση Sep 21, 2022).

—. «www.ebrd.com.» *“Competitive”: the EBRD's transition concept.* 2022. <https://www.ebrd.com/transition/competitive.html> (πρόσβαση Oct 12, 2022).

Krugman, Paul. «Competitiveness: A Dangerous Obsession.» 1994.

—. «Competitiveness: A Dangerous Obsession.» *Foreign Affairs*, Mar-Apr 1994: 28-44.

Kuznetsov, Vladimirov, και Sycheva. «statecon.rea.ru.» *About differentiation of regions of the Russian Federation on the level of investment attractiveness.* 2019. https://statecon.rea.ru/jour/article/view/1364?locale=en_US (πρόσβαση Sep 10, 2022).

Letzing, John, και Minji Sung. «www.weforum.org.» *Russian ruble: How resilient against sanctions is Russia's economy?* 18 Jul 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2022/07/russia-ruble-economy-resilience-sanctions/> (πρόσβαση Oct 2, 2022).

Marrow, Alexander. «www.reuters.com.» *Battling high inflation, sanctions, Russia to resume rate-cutting next year - Reuters poll.* 03 Nov 2022. <https://www.reuters.com/markets/europe/battling-high-inflation-sanctions-russia-resume-rate-cutting-next-year-2022-11-03/> (πρόσβαση Nov 05, 2022).

Marrow, Alexander, και Gareth Jones. «www.reuters.com.» *Russian unemployment rate hits record low, economic data paints mixed picture.* 28 Sep 2022. <https://www.reuters.com/markets/europe/russian-unemployment-rate-hits-record-low-economic-data-paints-mixed-picture-2022-09-28/> (πρόσβαση Oct 03, 2022).

Moody's. «www.moody.com.» *Moody's: Russia's sovereign resilient to new US sanctions; some Russian debt issuers will be affected.* 18 Apr 2018. https://www.moody.com/research/Moodys-Russias-sovereign-resilient-to-new-US-sanctions-some-Russian--PR_382533 (πρόσβαση Sep 19, 2022).

Moody's Corporation. *Moody's to Withdraw Credit Ratings on Russian Entities* (24/03/2022). <https://ir.moody.com/press-releases/news-details/2022/Moodys-to-Withdraw-Credit-Ratings-on-Russian-Entities/default.aspx>, New York: ir.moody.com, 2022.

Myllyvirta, Lauri, Hubert Thieriot, Andrei Ilas, και Oleksii Mykhailenko. «energyandcleanair.org.» *Financing Putin's war: Fossil fuel imports from Russia in the first 100 days of the invasion.* 12 Jun 2022. <https://energyandcleanair.org/publication/russian-fossil-exports-first-100-days> (πρόσβαση Aug 29, 2022).

NetworkedReadinessIndex. *Networked Readiness Index 2021 : Benchmarking the Future of the Network Economy.* 2021.

<https://networkreadinessindex.org/> (πρόσβαση Sep 14, 2022).

Newsroom. «www.newsbreak.gr.» *Εντολή Πούτιν για άμεση ανάπτυξη της ρωσικής αυτοκινητοβιομηχανίας.* 16 Jun 2022. <https://www.newsbreak.gr/kosmos/343010/entoli-poytin-gia-amesi-anaptyxi-tis-rosikis-aytokinitoviomichanias/> (πρόσβαση Oct 13, 2022).

OECD, Observatory of Economic Complexity. *oec.world*. 2022. <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/usa> (πρόσβαση Oct 15, 2022).

—. *oec.world*. 2022. <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/chn/partner/usa> (πρόσβαση Oct 15, 2022).

Ostroukh, Andrey. «www.weforum.org.» *Six months into the war, what is the state of Russia's economy?* 30 Aug 2022. <https://www.weforum.org/agenda/2022/08/russia-economy-meltdown-inflation-money/> (πρόσβαση Σεπ 12, 2022).

Porter, Michael. *The Competitive Advantage of Nations*. Harvard Business Review, 1990.

Publications_Office_of_the_European_Union. «eur-lex.europa.eu.» *EUR-Lex:Macroeconomic Imbalance Procedure (MIP)*. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:mip> (πρόσβαση Σεπ 27, 2022).

Reuters. «www.reuters.com.» *Putin says government must support domestic car industry, wants new plan soon.* 16 June 2022. <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/putin-says-government-must-support-domestic-car-industry-2022-06-16/> (πρόσβαση Oct 22, 2022).

—. «www.reuters.com.» *EXCLUSIVE Russia sees 38% rise in energy export earnings this year - govt document.* 17 Aug 2022. <https://www.reuters.com/business/energy/exclusive-russia-forecasts-export-gas-price-will-more-than-double-2022-2022-08-17/> (πρόσβαση Sep 21, 2022).

Rosalsky, Greg. *How 'shock therapy' created Russian oligarchs and paved the path for Putin.* 22 Mar 2022. <https://www.npr.org/sections/money/2022/03/22/1087654279/how-shock-therapy-created-russian-oligarchs-and-paved-the-path-for-putin> (πρόσβαση Σεπ 18, 2022).

Roscongress. «roscongress.org.» *Russia and Its Regions in International Trade in ICT Services.* 25 May 2020. <https://roscongress.org/en/materials/rossiya-i-eye-regiony-v-mezhdunarodnoy-torgovle-ikt-uslugami/> (πρόσβαση Oct 19, 2022).

rosneft. *rosneft.com*. 2022. https://www.rosneft.com/about/Rosneft_today/ (πρόσβαση Sep 15, 2022).

rosoboronexport. *rosoboronexport/status*. 2022. <http://roe.ru/eng/rosoboronexport/status/> (πρόσβαση Sep 5, 2022).

Rosstat, Federal State Statistics Service. «tradingeconomics.com.» *Russia Productivity*. 2022. <https://tradingeconomics.com/russia/productivity> (πρόσβαση Sep 19, 2022).

Salimova, Tatiana, Ivan Gorin, και Yuliana Yurevna Slushkina. *Competitiveness of Russian Economy: Evaluation and Development Prospects*.

Rome, May 2015.

Schwab, Klaus. *The Global Competitiveness Report 2018*. World Economic Forum, Cologny/Geneva Switzerland: World Economic Forum, 2018.

Schwab, Klaus, και Saadia Zahidi. *WEF: The Global Competitiveness Report Special Edition 2020*. How Countries are Performing on the Road to Recovery, Colony/Geneva: World Economic Forum, 2020.

Sebastian, Clare. «[edition.cnn.com.](https://edition.cnn.com/2022/08/28/business/russia-economy-ukraine-six-months/index.html)» *'Slower burn.' Russia dodges economic collapse but the decline has started.* 29 Aug 2022. <https://edition.cnn.com/2022/08/28/business/russia-economy-ukraine-six-months/index.html> (πρόσβαση Σεπ 11, 2022).

Silver, Caleb. «[www.investopedia.com.](https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/)» *The Top 25 Economies in the World.* 01 Sep 2022. <https://www.investopedia.com/insights/worlds-top-economies/> (πρόσβαση Oct 13, 2022).

Simes, Dimitri Jr. «[www.aljazeera.com.](https://www.aljazeera.com/economy/2022/8/29/did-sanctions-really-hurt-the-russian-economy)» *Did sanctions really hurt the Russian economy?* 29 Aug 2022. <https://www.aljazeera.com/economy/2022/8/29/did-sanctions-really-hurt-the-russian-economy> (πρόσβαση Σεπ 19, 2022).

Simola, Heli. «[www.bofbulletin.fi.](https://www.bofbulletin.fi/en/blogs/2022/russia-is-struggling-to-find-new-sources-of-imports/)» *Russia is struggling to find new sources of imports.* 26 Aug 2022. <https://www.bofbulletin.fi/en/blogs/2022/russia-is-struggling-to-find-new-sources-of-imports/> (πρόσβαση Sep 28, 2022).

SIPRI. «[www.sipri.org.](https://www.sipri.org/media/press-release/2022/world-military-expenditure-passes-2-trillion-first-time)» *Stockholm International Peace Research Institute: World military expenditure passes \$2 trillion for first time.* 25 Apr 2022. <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/world-military-expenditure-passes-2-trillion-first-time> (πρόσβαση Aug 25, 2022).

Smith-Boyle, Vanessa. *The 1990s to Today: How Privatization Shaped Modern-day Russia.* 01 Αύγουστος 2022. <https://www.americansecurityproject.org/the-1990s-to-today-how-privatization-shaped-modern-day-russia/> (πρόσβαση Σεπτέμβριος 16, 2022).

Statista. «[www.statista.com.](https://www.statista.com/topics/9380/it-industry-in-russia/#topicHeader__wrapper)» *IT industry in Russia - statistics & facts.* 24 Jun 2022. https://www.statista.com/topics/9380/it-industry-in-russia/#topicHeader__wrapper (πρόσβαση Oct 27, 2022).

—. «[www.statista.com.](https://www.statista.com/statistics/1139302/russian-speaking-population-by-geographic-area/)» *Russian-speaking population share 2019, by geographic area.* 8 Oct 2021. <https://www.statista.com/statistics/1139302/russian-speaking-population-by-geographic-area/> (πρόσβαση Oct 13, 2022).

Statista, Research Department of. «[www.statista.com.](https://www.statista.com/statistics/1077099/russia-fixed-capital-investment/)» *Fixed capital investment in Russia 2010-2021.* 26 Apr 2022. <https://www.statista.com/statistics/1077099/russia-fixed-capital-investment/> (πρόσβαση Oct 12, 2022).

Stone, Richard. *Econometrica- journal of the Econometric Society*. 1954.

TASS. «[tass.com.](https://tass.com/economy/1533713)» *Russia's NWF down \$16.5 bln in September 2022 — Finance Ministry.* 08 Νοε 2022. <https://tass.com/economy/1533713> (πρόσβαση Οκτ 22, 2022).

The World Bank Group. *Can Russia Complete?* 2008. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/15816> (πρόσβαση

Σεπτέμβριος 18, 2022).

The_World_Bank_Group. *Doing Business Archive: Russian Federation*. The World Bank Group, 2019.

—. *tradingeconomics.com*. 2019. <https://tradingeconomics.com/russia/ease-of-doing-business> (πρόσβαση Sep 19, 2022).

TheAnalystTeam. *ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΟΚ ΚΑΙ ΔΕΟΣ*. 8 Μαρ 2015. <https://analyst.gr/2015/03/08/stratigiki-sok-kai-deos-b/> (πρόσβαση Σεπ 10, 2022).

Theis, David.
«<https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report>.» *World Bank Group to Discontinue Doing Business Report*. 16 Sep 2021. <https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report> (πρόσβαση Oct 10, 2022).

TheWorldBank. *International Comparison Program, World Bank | World Development Indicators database, World Bank | Eurostat-OECD PPP Programme*. 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.PP.CD?locations=RU> (πρόσβαση Sep 21, 2022).

—. *World Bank national accounts data, and OECD National Accounts data files GDP (current US\$) - Russian Federation*. 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=RU> (πρόσβαση Σεπ 17, 2022).

TheWorldBankGroup. *The Gross Domestic Product (GDP) in Russian Federation*. 2022.

tradingeconomics. *tradingeconomics.com*. 2022. <https://tradingeconomics.com/russia/gdp> (πρόσβαση Sep 20, 2022).

tradingeconomics.com. *Russia Competitiveness Index*. 2019. <https://tradingeconomics.com/russia/competitiveness-index> (πρόσβαση Sep 16, 2022).

Trevelyan, Mark. «www.reuters.com.» *Russian parliament passes first vote on war economy measures*. 5 Jul 2022. <https://www.reuters.com/world/europe/duma-gives-first-approval-laws-moving-russia-towards-war-economy-2022-07-05/> (πρόσβαση Sep 20, 2022).

UN, Statistics Division. «comtrade.un.org.» *United Nations Comtrade Database - International Trade Statistics - Import/Export Data*. Sep 2022. <https://comtrade.un.org/> (πρόσβαση Sep 28, 2022).

UNDP. «hdr.undp.org.» *Human Development Index (HDI)*. 2022. <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (πρόσβαση Sep 17, 2022).

UNDP, U nited Nations Development Programm Human Development Reports. «https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index?gclid=EAlaIQobChMItr72xuXi-gIVVJnVCh1etQy0EAAYASAAEgJ4b_D_BwE#/indicies/HDI?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR.» *Human Development Index (HDI)*. 2022. <https://hdr.undp.org/data-center/human-development->

index?gclid=EAlalQobChMItr72xuXi-glVVJnVCh1etQy0EAAYASAAEgJ4b_D_BwE#/indicies/HDI?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_PaidSearch_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR (πρόσβαση Oct 15, 2022).

UNDP, United Nations Development Programme. *The 2021/2022 Human Development Report*. global Human Development Reports published by the United Nations Development Programme (UNDP), New York: United Nations Development Programme, 2022.

USSenate, Committee on Finance. *Review of Findings of the President's Omission on Industrial Competitiveness*. Washington: US Government Printing office, 1985.

V. Kuzin, Dmitry. «Competitiveness of Russia: Problems and Perspectives.» 109-142. Moscow: International University in Moscow, 2007.

Wagner, Rene, Miranda Murray, Rachel More, και William Maclean. «www.reuters.com.» *Russian economy will not return to pre-war levels until 2030, Scope Ratings says*. 16 Σεπ 2022. <https://www.reuters.com/business/retail-consumer/russian-economy-will-not-return-pre-war-levels-until-2030-scope-2022-09-16/> (πρόσβαση Σεπ 29, 2022).

WBG. «data.worldbank.org.» *Government expenditure on education, total (% of GDP) - Russian Federation*. Jun 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/SE.XPD.TOTL.GD.ZS?locations=RU> (πρόσβαση Sep 25, 2022).

WBG, The World Bank Group. «data.worldbank.org.» *Manufacturing, value added (% of GDP) - Russian Federation*. 2022. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.MANF.ZS?locations=RU> (πρόσβαση Oct 02, 2022).

—. «data.worldbank.org.» *russian federation data charts*. 2022. <https://data.worldbank.org/country/russian-federation?view=chart> (πρόσβαση Oct 11, 2022).

—. *The Economy of the USSR: Summary and Recommendations*. Washington, D.C.: International Monetary Fund; International Bank for Reconstruction and Development/, 1990.

—. «www.worldbank.org.» *Business Enabling Environment (BEE)*. 04 Feb 2022. <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment> (πρόσβαση Sep 18, 2022).

WBG, World Bank Group. «www.worldbank.org.» *Pre-Concept Note Business Enabling Environment (BEE)*. 04 Feb 2022. <https://www.worldbank.org/content/dam/doingBusiness/pdf/BEE-Pre-Concept-Note---Feb-8-2022.pdf> (πρόσβαση Sep 15, 2022).

WBG, World Bank Group, και David Theis. «www.worldbank.org.» *World Bank Group to Discontinue Doing Business Report*. 16 Sep 2021. <https://www.worldbank.org/en/news/statement/2021/09/16/world-bank-group-to-discontinue-doing-business-report> (πρόσβαση Sep 20, 2022).

WEF, World Economic Forum. *Annual Report 2021-2022*. Annual Report 2021-2022, World Economic Forum, 2022.

—. *Global Competitiveness Report 2018*. 2018. <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/chapter-3-benchmarking-competitiveness-in-the-fourth-industrial-revolution-introducing-the-global-competitiveness-index-4-0/> (πρόσβαση Sep 20, 2022).

—. «www.weforum.org.» *Global Competitiveness Report Special Edition 2020: How Countries are Performing on the Road to Recovery*. 16 Dec 2020. <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020/in-full/executive-summary-70fef507ea> (πρόσβαση Sep 11, 2022).

Wikipedia. *en.wikipedia.org*. 2022. <https://en.wikipedia.org/wiki/Russia> (πρόσβαση Sep 11, 2022).

—. *Federal State Statistics Service (Russia)*. 2022. [https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_State_Statistics_Service_\(Russia\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_State_Statistics_Service_(Russia)) (πρόσβαση Σεπ 29, 2022).

World Bank Group, WBG. «archive.doingbusiness.org.» *Ease of Doing Business rankings*. 2022. <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings> (πρόσβαση Oct 14, 2022).

—. <https://databank.worldbank.org>. 2022. <https://databank.worldbank.org/metadataglossary/africa-development-indicators/series/GCI.INDEX.XQ> (πρόσβαση Oct 13, 2022).

—. «<https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment>.» *Business Enabling Environment (BEE)**. 04 Feb 2022. <https://www.worldbank.org/en/programs/business-enabling-environment> (πρόσβαση Sep 18, 2022).

World_Population_Review. «worldpopulationreview.com.» *Education Rankings by Country 2022*. 2022. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/education-rankings-by-country> (πρόσβαση Oct 15, 2022).

WorldEconomicForum. *Global Competitiveness Report 2018*. 2018. <https://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/chapter-3-benchmarking-competitiveness-in-the-fourth-industrial-revolution-introducing-the-global-competitiveness-index-4-0/> (πρόσβαση Sep 20, 2022).

—. *www.weforum.org*. 2020. <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2020/> (πρόσβαση Sep 14, 2022).

Worldometer.info. *worldometers.info: Russia Population (LIVE)*. 2022. <https://www.worldometers.info/world-population/russia-population/> (πρόσβαση Sep 18, 2022).

WTO, World Trade Organization. «www.wto.org.» *What are intellectual property rights?* 2022. https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/intel1_e.htm (πρόσβαση Sep 18, 2022).

www.igi-global.com. *www.igi-global.com*. 2022. <https://www.igi-global.com/dictionary/information-strategy/38690> (πρόσβαση Sep 18, 2022).

www.intellinews.com. 29 IouV 2021. <https://www.intellinews.com/startupblink-moscow-city-ranks-2-in-europe-for-startup-ecosystem-development-214381/> (πρόσβαση Σεπ 24, 2022).

www.startupblink.com. *Startup Ecosystem Report 2022*. Global Ecosystem

Report, www.startupblink.com, 2022.

Xia, Ruixia, Tao Liang, Yali Zhang, και Sijin Wu. *Is global competitive index a good standard to measure economic growth? A suggestion for improvement*. 2012.

https://www.researchgate.net/publication/235499154_Is_global_competitive_index_a_good_standard_to_measure_economic_growth_A_suggestion_for_improvement (πρόσβαση Σεπ 10, 2022).

ΑΑΔΕ, Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων. www.aade.gr. 2022. <https://www.aade.gr/polites/teloneiakas-ypiresies/teloneia/dikaiomata-dianoitikiis-idioktisiis-ddi-teloneiaki-epiboli> (πρόσβαση Σεπ 25, 2022).

Βιλιάρδος, Βασίλης. *Η ΡΩΣΙΚΗ ΠΑΓΙΔΑ*. 5 Αυγ 2022. <https://analyst.gr/2022/08/05/i-rosiki-pagida/> (πρόσβαση Σεπ 18, 2022).

Ευρετήριο Οικονομικών Όρων. euretirio.com. 2022. <https://euretirio.com/oikonomies-klimakas/> (πρόσβαση Σεπ 12, 2022).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. «economy-finance.ec.europa.eu.» *Εθνικά συμβούλια παραγωγικότητας*. 2022. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/national-productivity-boards_el (πρόσβαση Οκτ 14, 2022).

—. *Η ΕΕ επικροτεί την προσχώρηση της Ρωσίας στον ΠΟΕ ύστερα από 18 έτη διαπραγματεύσεων*. 22 Αυγ 2012. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_12_906 (πρόσβαση Σεπ 16, 2022).

Ζοπουνίδης, Κωνσταντίνος, Emiliios Galariotis, Μιχαήλ Δούμπος, και Μαριάννα Εσκαντάρ. m.naftemporiki.gr. 30 Αυγ 2019. <https://m.naftemporiki.gr/story/1510449> (πρόσβαση Σεπ 25, 2022).

Ηλιόπουλος, Γεώργιος. «slpress.gr.» *Πώς επηρεάζει ο πόλεμος τις οικονομίες Ρωσίας και ΕΕ*. 19 Αυγ 2022. <https://slpress.gr/oikonomia/pos-epireazei-o-roles-tis-oikonomies-rosias-kai-ee-meros-a/> (πρόσβαση Σεπ 11, 2022).

Μπελιάς, Νικόλαος, Άγγελος Τσακανίκας, Αθανάσιος Γκούγκλας, Ελένη Ντίνου, και Μάρθα Καββαθά. *Ε.Κ.Δ.Δ.Α., Καινοτόμο Εργαστήριο «Βελτίωση Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος», Έκθεση Πολιτικής*. Έκθεση Πολιτικής, Αθήνα: Καινοτόμο Εργαστήριο, 2011.

Οικονόμου, Γεώργιος, Ισαάκ Σαμπεθαί, και Γεώργιος Συμιγιάννης. *Ισοζύγιο Τρέχουσων Συναλλαγών της Ελλάδος: Αιτίες Ανισορροπιών και Προτάσεις Πολιτικής*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος, 2010.

Πρεσβεία Ελλάδας στη Μόσχα, Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων. *Ρωσική Ομοσπονδία Οδηγός Επιχειρείν*. Επιχειρηματικός Οδηγός Ρωσικής Ομοσπονδίας, Μόσχα: Νοέμβριος, 2021.

Σωτήρης, Παναγιώτης. «www.ot.gr.» *Η Ρωσία, η Κίνα και το τοπίο στην Κεντρική Ασία μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία*. 17 Σεπ 2022. <https://www.ot.gr/2022/09/17/epikairothta/kosmos/i-rosia-i-kina-kai-to-topio-stin-kentriki-asia-meta-ton-plemo-stin-oukrania/> (πρόσβαση Οκτ 14, 2022).

Χαζάκης, Κωνσταντίνος. «Το αίνιγμα των κυρώσεων κατά της Ρωσίας.» www.naftemporiki.gr. 10 Απρ 2022.

<https://www.naftemporiki.gr/afieromata/story/1852276/to-ainigma-ton-kuroseon-kata-tis-rosias> (πρόσβαση Σεπ 15, 2022).

Χαλδούπης, Νώντας. *Ρωσία: Κατά φαντασίαν υπερδύναμη με οικονομία μικρότερη από την ιταλική.* 10 Μαρ 2022. https://www.businessdaily.gr/diethni/59464_rosia-kata-fantasia-yperdynami-me-oikonomia-mikroteri-apo-tin-italiki (πρόσβαση Σεπ 10, 2022).

Χατζηδημητρίου, Ιωάννης. *Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες.* Θεσσαλονίκη: Ποιότητα, 2003.

Χρυσανθόπουλος, Σπυρίδων. «Ο Δείκτης Ανταγωνιστικότητας του World Economic Forum: Μία Κριτική Προσέγγιση.» *Ενημέρωση: Μηνιαίο περιοδικό του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ*, Ιούνιος 2013: 30.